

VIA
D L
INFOR
MALL
RES PA

Simplicem
JECU
TERI

DOCT
THON

D
G

GYMNASIO
ANTIQU

Cur

Coloniae typis
no pre

VIA BREVIS
AD LOGICAM
SIVE
INFORMATIONES
DIALECTICÆ,

IN
TRES PARTES DIVISÆ;

Quarum

PRIMA

Simplicem Apprehensionem,

SECUNDA, Judicium,

TERCIA, Discursum,

Ad Mentem

DOCTORIS ANGELICI

S. THOMÆ AQUINATIS

Declarat in Usum

GYMNASII

GYMNASIORUM COLONIENSIVM

ANTIQUISSIMI MONTANI

Cum Permissu Superiorum.

Coloniæ, typis Joannis Conradi Gussen, sub Semilæ
nio prope PP, Prædicatores, 1755.

Philos. 3536

40.9.865

ZENONZ
IATUR
Tribus O
Dæctica
gere int
cis ac
in junge
ter in a tribu
uendis diffi
er, quibus
net, Regula
Jefinitionem
Aum bene defin
ai, vel ut loqu
Zeit. 1. : Ars d
Ad bonitare
ubi de modis f
oportet, an co
nus est id, per q
alitis rebus ab ea
per quod res c

6
PRÆNOTAMEN GENERALE
DE
NATURA DIALECTICÆ
ET

Tribus Operationibus Mentis.

Dialecticæ officium est informare & dirigere intellectum in speculando, non secus ac artis Pictoriæ est dirigere Pictorem in jungendo, cum enim intellectus noster in actibus suis ordinatè & sine errore exequendis difficultatem patiatur, regulis indiget, quibus & se & operationes suas conformet, Regulas illas Dialectica præscribit, ideoq; definitionem obtinet, quod sit *Ars docens modum bene definiendi, dividendi & argumentandi*, vel ut loquitur S. THOMAS, 1. *Poster, Lect. 1. : Ars actuum rationis directiva.*

Ad bonitatem definitionis (de qua latius, ubi de modis sciendi) declarandam, inquiri oportet, an constet genere & differentia. *Genus* est id, per quod res definita convenit cum aliis rebus ab ea distinctis. *Differentia* est id, per quod res definita differt ab aliis rebus

A

Res.

Res definita in præfenti est Dialectica. Ultraque antè data definitio explicat Dialecticæ naturæ per unam particulam, quæ est genus, & per alias, quæ sunt differentia. Genus est: *Ars*, per hanc enim convenit Dialectica cum Rhetoricâ, Poësi, Grammaticâ &c. quæ etiam sunt artes, à Dialectica tamen distinctæ. Reliquæ particule sunt differentia, dum enim Rhetorica docet artificium orationis solutæ, Poësis artificium orationis ligatæ, Grammatica artificium emendatæ locutionis, &c; sola Dialectica docet artificium & modum, quo natura rei obscurè cognita debet declarari per Definitionem, Divisionem & Argumentationem, atque ità de his tradendo regulas, dirigit actus rationis vel tres mentis operationes.

Per operationem mentis intelligitur cognitio intellectûs, quæ est triplex: *Prima est simplex apprehensio*, per quam intellectus rem simpliciter cognoscit, nihil de ea affirmando vel negando, v. g. quando intellectus considerat hominem, non tamen affirmat, quod sit rationalis, nec negat, quod sit brutum. Ad hanc operationem pertinent termini, definitio & divisio.

Secunda est iudicium, per quod intellectus de re apprehensa iudicat, formando propositionem vel affirmativam ut: *homo est rationalis*

lis, vel negativam, ut: *homo non est brutum.*
 Hæc operatio complectitur propositionem.

Tertia est discursus, per quem intellectus ex re antè apprehensa & iudicata procedit ad aliquid inferendum, mediante particulâ *ergo*.
 V. g. dum intellectus ex hac propositione: *homo non est brutum*, sic infert: *ergo homo non est equus.*

Ad iudicium vel propositionem simplicem requiruntur tria, scilicet: *Subiectum, Prædicatum & Copula* NB. *vel explicitè vel implicitè posita.* *Subiectum* est, id de quo aliquid dicitur, & quod ponitur NB. *servato ordine constructionis* ante copulam. *Prædicatum* est id, quod de aliquo dicitur, & ponitur ordine constructionis post copulam. *Copula* est verbum *Sum*, quod copulat vel conjungit partes propositionis, quæ sunt *subiectum & prædicatum.*

Dictum est primò NB. *vel explicitè vel implicitè posita*, aliquando enim loco totius propositionis ponitur solum verbum, ut: *studet*, aliquando ponitur nomen cum verbo, ut: *Paulus ambulat*, aliquando ponitur verbum impersonale cum vel sine casibus, ut: *pluit, me tædet vitæ.* Hæc tamen & similes propositiones, quæ *subiectum, prædicatum & copulam* continent *implicitè*, debent sic resolvi: *ille est studens, Paulus est ambulans, Cælum est*

est pluens , ego sum t adens vita , vel pertasus vitam.

Dictum est secundò. NB. *servato ordine constructionis* , non enim illicò dicendum , illud est subjectum , quod ponitur ante ; & illud est prædicatum , quod ponitur post copulam ; v. g. . in hac propositione : *ardua est ad virtutem via* , ly *ardua* ponitur ante copulam , & tamen non est subjectum , ly : *via* ponitur post copulam , & tamen non est prædicatum , sed propositio prius construi debet ; & ante copulam poni substantivum , post copulam adjectivum , dicendo : *via ad virtutem est ardua* ; & tunc subjectum & prædicatum facile cognosci possunt.

Si discursus constet duabus propositionibus , communiter dicitur *Enthymema* , in quo prima propositio dicitur *antecedens* , secunda *consequens* , ut : *Petrus est homo , ergo est rationalis* . Si constet tribus propositionibus dicitur *Syllogismus* , in quo prima propositio dicitur *Major* , secunda *Minor* , tertia *Conclusio* , ut : *omnis homo est rationalis , sed Petrus est homo , ergo Petrus est rationalis* .

PARS PRIMA

DE

PERTINENTIBUS AD SIMPLI-
CEM APPREHENSIONEM.

INFORMATIO PRIMA

De Terminis.

PER terminum in acceptione dialecticâ intelligitur pars propositionis, sicut autem propositio alia est mentalis, quæ in mente tantum formatur, alia vocalis, quæ ore exprimitur, alia scripta, quæ scribitur, sic etiam terminus alius est *Mentalis*, alius *Vocalis*, alius *Scriptus*. Terminus mentalis est *pars constitutiva propositionis mentalis*, terminus vocalis est *pars constitutiva propositionis vocalis*, terminus scriptus est *pars constitutiva propositionis scriptæ*. Quarum definitionum sensus patebit ex mox dicendis. Cum verò terminus vocalis sit notior & usitator mentali & scripto; idè in præsentia potissimum agitur de termino vocali, ejusque tum definitio, tum divisiones examinantur.

A 3

ARTI.

ARTICULUS PRIMUS.

De Natura Termini Vocalis.

2. **CONCLUSIO.** Terminus vocalis definitur
Vox significativa ad placitum, ex quâ simplex per se conficitur propositio.

Explicatur, Dicitur primo vox significat. va ad placitum. Vox enim triplex est, alia nihil significans, ut: Blictri. Alia naturaliter significans, ut: Gemitus Infirmi. Alia significans ad placitum, sive quæ ab antiquis imposita est ad rem aliquam propriè significandam, sic vox: Homo est imposita ad significandam naturam humanam; & talis vox requiritur ad terminum. Neque ad eum sufficit qualiscunque sonus, sed debet esse Vox vel Sonus ab ore animalis proiatus, cum intentione aliquid significandi, unde ad terminum non pertinent clangor tubæ, strepitus pedum, sonus campanæ &c.

Dicitur secundò. *Ex qua, quia termini sunt partes, ex quibus propositio immediatè componitur.*

Dicitur tertio; *simplex per se conficitur propositio, quia terminus, tanquam pars, per se & ex naturâ suâ petit componere propositionem, & quidem simplicem vel categoricam, terminus enim debet componere propositionem immediatè, sola autem propositio*

litio simplex ex terminis immediatè componitur. Unde inclaret bonitas definitionis, quia constat genere & differentiâ, quod amplius constabit ex sequentibus.

Colliges primò. Quod voces nihil significantes, ut: *blictri*, non sint termini. Ratio est, quia non sunt signa NB. *formaliter*, sed *materialiter* talia, ideòque non deserviunt ad faciendam propositionem *logicam* vel doctrinalem. Dictum est: *non sunt signa* NB. *formaliter*, sed *materialiter* talia, signum enim formaliter tale est illud, quod præter se aliud manifestat, voces autem nihil significantes manifestant *nudum* sonum, & præterea nihil.

Dices, vox nihil significans v. g. *blictri* potest esse subjectum in propositione, ergo potest esse terminus, P. ant., in hac propositione: *blictri est disyllabum*, *ly blictri* est subjectum, ergo. P. ant., *ly blictri* ponitur ordine constructionis ante copulam, ergo.

R. dist. ult. ant. *Ly blictri ratione sui* ponitur &c. N. A. *ratione alterius* C. A. subintelligitur enim particula *vox*, ut sensus propositionis sit: *vox blictri est disyllaba*.

Urgebis primò. Sed *ly blictri* in dicta propositione accipitur ratione sui, ergo contra solutionem. P. ant., quod accipitur pro se ipso, accipitur ratione sui, sed in dicta propositione *ly blictri* accipitur pro se ipso.

so, ergo, P. min. *blictri* non potest accipi pro alio, quia non est vox significativa, ergo accipitur pro se ipso.

R. dist. prob. antecedentis, quod accipitur pro se ipso *in ratione formaliter significantis*, hoc accipitur ratione sui C. maj. quod accipitur pro se ipso *in ratione materialiter significantis*, hoc accipitur ratione sui N. maj. Similiter dist. min.: N. coam, *blictri* sumitur pro se ipso materialiter, sive pro nudâ voce.

6. Urg. 2do, sed *ly blictri* in dicta propositione aliquid significat, ergo, P. ant. *blictri* est *signum vocis nihil significantis*, ergo.

R. dist. prob. ant. *Blictri* est signum vocis nihil significantis, & illa significatio est *materialis* & illiterata C. ant., & illa significatio est *formalis* & doctrinalis N. ant. Qui audit proferri hanc vocem: *blictri*, nihil docetur, quia plus non intelligit, quam sonum.

7. Colliges secundô. Quod literæ & syllabæ non sunt termini *logici*. Ratio est, quia ex literis & syllabis propositio non fit *immediatè*, sed *mediatè*, id est, mediantibus integris dictionibus.

8. Dices. Quod terminat propositionem, hoc est terminus, sed literæ & syllabæ *terminant* propositionem, ergo sunt termini.

R. dist. maj., quod terminat propositionem *formaliter* spectatam, hoc est terminus C. maj

maj., quod terminat propositionem *materia-*
liter (p. statam N. maj. Similiter dist. min.
N. coam Literæ non terminant propo-
sitionem sumptam formaliter, in ratione affirman-
tis vel negantis.

Urgebis. Sed etiam literæ terminant pro- 9.
positionem formaliter sumptam, ergo contra
solutionem, P. ant., hæc est propositio A-
ristotelis formaliter sumpta: *A est B*, sed
hanc propositionem terminant literæ A, &
B, ergo.

R. ad prob. C. maj. dist. min., sed hanc
propositionem terminant literæ *quatenus lite-*
ra sunt N. min., terminant literæ quatenus
ponuntur *loco terminorum* C. min. Similiter
literæ vocales positæ in dictionibus, *Barbara*,
Celarent & aliis [de quibus agetur P. 3. Dial.)
non considerantur à Dialecticâ, quatenus
literæ sunt, sed quatenus significant qualita-
tem vel quantitatem propositionum.

Colliges tertio, quod propositio ut: *Homo est* 10.
Doctus, non sit terminus. Ratio est, quia termi-
nus debet esse pars *per se ordinata* ad compo-
nendam propositionem, sed propositio non est
pars per se ordinata ad componendam propo-
sitionem aliam, cum propositio sit aliquod
totum, quod non per se, sed tantum *per acci-*
dens ordinatur ad aliud componendum. Ea-
dem ratio evincit, quod oratio, ut: *Animal*
rationale, non sit terminus. Dices,

II. Dices. Oratio potest componere propositionem, ergo oratio est terminus. P. ant. hæc oratio: *Animal rationale*, componit hanc propositionem: *homo est animal rationale*, ergo.

R. Dist. Prob. ant. Hæc oratio: animal rationale, sumpta *in ratione orationis* componit propositionem N. ant. sumpta *in ratione termini complexi* C. ant. animal rationale dupliciter spectari potest, 1° dō, ut est terminus complexus, & sic est pars per se, & componit propositionem. 2° dō, ut est oratio, & sic non est pars; sed totum, neque propositionem componit per se, sed ad summum per accidens.

12. Colliges quartò, quod copula NB. *exercitè sumpta* non sit terminus. Ratio est, quia terminus debet esse *pars constituens* propositionem, copula autem *exercitè sumpta* non est pars propositionem constituens, sed tantum est *unio vel nexus partium*, sicut *clavi non sunt partes navis, sed tantum conjunctiones partium navis*. Ait. S. Thom. 1. perih. Lect. 1.

Dictum est *copula NB. exercitè sumpta*, potest enim copula spectari dupliciter, 1° dō *exercitè & formaliter*, in quantum exercet officium copulæ, id est connectit partes, & sic non est terminus. 2° dō *signatè & materialiter*, in quantum est vox latina ad placitum significat.

nificativa, ut in hac propositione: *Est* est copula. Sumitur etiam materialiter quando significatur per hoc nomen *copula*, ut: *copula est unio*, & sic copula potest esse terminus.

Dices imò. *S. Th. 1. perih. Lect. 1. Ait: ver-13. bum est pars enuntiationis.* Et 2 *perih. Lect. 2. quandoq; in enuntiatione verbum: est, prædicatur secundum se, ut cum dicitur: Socrates est, ergò copula sive verbum est est terminus.*

R. Ad 1. textum, velle *S. Th.* quod verbum non sit pars constituens propositionem, sed tantum uniens partes propositionis, hoc autem non sufficit ad rationem termini, in formâ *D.* Verbum est *pars enuntiationis uniens C. constituens N.* enuntiatio enim, ait *S. Th., Lect. 9. constituitur ex subiecto & prædicato.*

R. Ad 2. explicando sub distinctione: verbum est prædicatur secundum se *in ratione verbi N. in virtute participii subintellecti C.* nam in verb. *est* involvitur participium: *Existens*, ut sensus sit: *Socrates est existens*, sicut in hac propositione: *studere non est otari*, ly: *studere & otari* sunt subiectum & prædicatum, non in quantum verba sunt, sed in quantum ponuntur nomine substantivorum, unde propositio sic explicatur, *studium non est otium.*

Dices 2dò. Ideò copula exercitè sumpta, non esset terminus, quia est medium uniens partes propositionis, sed illa ratio nulla est, ergo,

ergo , P. min. quamvis medium syllogismi uniat majus & minus extremum , tamen *medium* syllogismi est terminus , ergo etiam quamvis copula sit *medium* uniens partes propositionis ; tamen copula est terminus.

R. Ad prob. min. C. ant. N. Coam, disparitas est , quia medium syllogismi ità uniat majus & minus extremum , ut tamen ipsum simul subjiciatur vel prædicetur in præmissis , copula verò exercitè sumpta in propositione neque subjicitur neque prædicatur.

ARTICULUS SECUNDUS.

An Voces extra Propositionem sint Actu Termini ?

15. Prænotandum. Quod voces significantes ad placitum tripliciter considerari possint , imò *absolutè & secundum se* , in quantum sunt impositæ ad aliquid significandum , non verò sunt ordinatæ ad constituendam propositionem , voces sic acceptæ habent *potentiam remotam* componendi propositionem , & non sunt *actu* termini. Secundò *cum ordine ad propositionem* , in quantum intellectus voces illas ordinavit ad propositionem constituendam , sic acceptæ habent *potentiam proximam* componendi propositionem , 3tò *prout actu propositionem componunt* , & ponuntur vel ante vel post copulam , in hac tertiâ acceptio-

ne

ne constat , quod voces sint *actu* termini ,
dubium igitur est de vocibus secundo modo
acceptis.

CONCLUSIO. Voces in secundâ accep- 16
tione sunt *actu* & propriè termini, Ratio est ,
quia *verba in definitionibus posita non dicunt
actum sed potentiam* , ergo dum in definitione
termini dicitur , quod sit vox , ex quâ compo-
nitur propositio , *ly conficitur* non debet in-
telligi de *actuali exercitio* , sed tantùm de
potentiâ proximâ componendi , voces autem
positæ extra propositionem , dummodo ad
illam per intellectum sint ordinatæ , habent
potentiam proximam componendi , ergo
sunt *actu* & propriè termini.

Declaratur hoc imò : Homo definitur ,
quod sit animal rationale & tamen ad hoc ,
ut aliquis dicatur *actu* homo , non requiri-
tur ut *actu* ratiocinetur. 2dò : civis dicitur
actu pars civitatis , dummodo ad civitatem
sit deputatus , licet in eâ *actu* non moretur.
3tiò iudex est *actu* , non tantùm quoad no-
men , sed etiam *quoad officium* iudex , licet
actu non iudicet , ergo simili modo in præ-
senti philosophandum est de vocibus extra
propositionem.

Dices imò. Terminus ab Aristotele de- 17.
finitur , quod sit id , in quod *resolvitur* pro-
positio velut in prædicatum & subjectum ,
sed

sed illa definitio non convenit vocibus extrà propositionem, ergo voces extrà propositionem non sunt termini, P. min: resolutio supponit compositionem propositionis, sed voces extrà propositionem necdum sunt in compositione propositionis, ergo.

R. D. 1. *in* maj. Terminus *actu componens* definitur ab Aristotele, quod sit id, in quod resolvitur propositio &c. C. maj. terminus *simpliciter talis* N. maj. & C. min. D. cont. ergo voces extrà propositionem non sunt termini *actu componentes* C. coam non sunt termini *simpliciter tales* N. coam, ad terminum *simpliciter talem* sufficit, quod sit pars, ad hoc autem, ut vox aliqua sit actu pars propositionis, non requiritur, ut eam actu componat, sed satis est potentia proxima componendi. Sicut anima rationalis separata à corpore manet actu pars hominis, licet hominem actu non componat.

18. Urgebis. Sed etiam voces extrà propositionem non sunt actu termini simpliciter tales, ergo cont. sol. P. ant. voces extrà propositionem sunt *indifferentes* ad eam componendam vel non componendam, ergo. P. ant. vox *animal* potest æquè poni ac non poni in propositione, ergo.

R. D. 2. dum ant. Voces extrà propositionem *secundum se sumptæ* sunt indifferentes C.

ant.

ant. : voces *ordinate ad propositionem* N.
ant.

Dices 2do. Terminus dicitur à terminando, sed voces extra propositionem non *terminant* propositionem, ergo non sunt termini.

R. D. maj. Terminus dicitur à terminando *vel actu vel potentiâ* C. maj. à terminando *semper actu* N. maj. Similiter D. min. N. consequentiam.

Urgebis imò. Quod actu terminat, est actu terminus, ergo quod *potentiâ terminat*, est potentiâ terminus.

R. D. ant. Quod actu terminat, est actu terminus, quoad *actuale exercitium termini*, C. ant., est actu terminus præesse quoad *rationem essentialem termini* N. ant. similiter dist. cons. Vox extrà propositionem habet essentiam termini, vox intrà propositionem dicit præterea exercitium compositionis, quod termino simpliciter tali non est essentialis.

Urgebis 2do. Extra propositionem non datur copula, ergo etiam extra propositionem non datur terminus.

R. C. ant. N. coam disparitas est, quia copula consistit in *actuali exercitio uniendo prædicatum cum subjecto*, extra propositionem verò non exercetur unio prædicati cum subjecto

jecto. Terminus verò simpliciter talis non consistit in actuali exercitio terminandi, sed in eo, quod vox sit ab intellectu ordinata ad propositionem constituendam, qui ordo etiam habetur extra propositionem.

22. Urgebis 3tio. Metallum latens in mineris habet potentiam, ut exinde cudatur moneta, & tamen non dicitur actu pars monetæ ergo à pari licet voces extra propositionem habeant potentiam, ut exinde fiat propositio, tamen non debent dici actu partes propositionis

R. D. in eam partem antecedentis, metallum latens in mineris habet *potentiam remotam*, ut exinde cudatur moneta C. ant. habet *potentiam proximam* N. ant. Sicut ergo metallum in officinâ monetariâ elaboratum, sit proximè potens induere formam monetæ, & tunc dicitur pars monetæ, sic de voce per intellectum ordinatâ ad propositionem.

ARTICULUS TERTIUS,

De Divisione Termini vocalis.

23. AD distinguendum unum terminum ab alio Dialectici maximè attendunt ad modum significandi, fieri enim potest, ut una & eadem vox habeat eandem rem significatam, propter diversum tamen modum significan-

nificandi pertinet ad diversos terminos, v. g. hæc vox: *Petrus*, est terminus *categorematicus*, in quantum sola potest esse integrum subjectum vel prædicatum in propositione. Est etiam terminus *incomplexus*, quia non habet partes separatim significantes. Est terminus *singularis*, quia significat unum tantum &c. Ad vitandam interim confusionem benè visum est, præsentem articulum in duos paragraphos dividi.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

De quinque primis Divisionibus Termini Vocalis.

CONCLUSIO I. Terminus vocalis ²⁴ modo dividitur in terminum *Categorematicum*, & *Syncategorematicum*.

Declaratur: Terminus *categorematicus* est *significativus per se*, id est: sine aliâ voce adjunctâ vel subintellectâ, *perfectè & determinatè* significat, & *solus* potest in propositione esse *integrum* subjectum, vel saltem prædicatum, ut: *homo, homines*.

Terminus *syncategorematicus* est *consignificativus cum alio*, scilicet termino *categorematico*, nec potest constituere *integrum* subjectum nec prædicatum in propositione, sed velut *pars* propositionis *minus principalis* adiungitur termino *categorematico*, eum-

B

que

que modificat. Numerantur autem termini syncategorematici: Imò omnia adverbia modum significantia, ut: *benè, malè, velociter*, 2dò casus obliqui, ut: *domino, lapidis*, 3tìò signa logica, sic dicta, quia ex illis colligitur quantitas & qualitas propositionum, ut: *omnis, nullis, aliquis &c.*

His additur terminus *mixtus*, qui unâ voce terminum categorematicum & syncategorematicum *virtualiter & æquivalenter* includit. Ut: *nemo*: id est, *nullus homo*, *nihil*, id est, *nulla res*.

25 Quæres. An etiam nomina adjectiva sint termini categorematici?

R. Affirmativè. Ratio est, quia nomina adjectiva per se significant *determinatam formam*, licet non significant *determinatum subjectum*, sic adjectivum *niger* non quidem significat determinatum subjectum nigredinis, significat tamen determinatam formam, scilicet nigredinem. Deinde adjectiva saltem possunt constituere integrum *prædicatum* propositionis, ut: *homo est albus*, quod sufficit ad terminum categorematicum. Aliud est in signis logicis, quæ *ratione sui* nec possunt esse integrum subjectum, nec prædicatum propositionis, neque significant aliquam formam determinatam *categorematicè*, sed *syncategorematicè*,

ut

ut enim ait Aristoteles I *Perih. Lect. 5.*
Omnis non significat universalitatem, sed uni-
versaliter.

Dices 1mò contra terminum categore-²⁶
 maticum. Si terminus categorematicus
 constitueret solus integrum subjectum vel
 prædicatum in propositione, ergo in hac
 propositione: *homo est animal rationale*, ly
animal non esset terminus categorematicus,
 sed consequens est falsum, ergo & antece-
 dens, P. seq. maj in dictâ proportionem ly
animal solum non constituit integrum prædi-
 catum, ergo.

R. D. prob. sequelæ, ly *animal* non con-
 stituit integrum prædicatum actu C. ant.
 non constituit integrum prædicatum poten-
 tiâ N. ant. *Animal* saltem potest constitu-
 ere integrum prædicatum, ut in hac propo-
 sitione: *homo est animal.*

Dices 2dò contra terminum syncatego-²⁷
 rematicum. Ideo copula non est terminus
 quia est colligatio partium, sed etiam ter-
 minus syncategorematicus est colligatio par-
 tium, ergo etiam syncategoremata non
 sunt termini. Min. est S. Th. qui I. *Perih.*
Lect. 1. sic ait: Syncategoremata magis sunt
colligationes partium, quam partes, ergo.

Respondet S. Th. ibid. explicans men-
 tem suam, quod syncategoremata non sint

partes principales propositionis, sed tantum *partes minus principales*, quæ principalibus sive terminis categorematicis adduntur, eosque *modificant*, copula autem non est modus subjecti vel prædicati.

In formâ R. D. maj. Ideò copula non est terminus, quia est colligatio partium *uniens* partes C. maj. *modificans* partes N. maj. sed etiam terminus syncategorematicus est colligatio partium *modificans* partes C. min. *uniens* N. min.

28 Dices 3tiò. Terminus debet per se componere propositionem, sed terminus syncategorematicus non componit propositionem per se, ergo non est terminus. P. min. componit propositionem *cum alio*, nempe categorematico, ergo.

R. D. maj. Terminus debet per se componere propositionem vel ut *pars principalis vel minus principalis* C. maj. semper ut *pars principalis* N. maj. sed terminus syncategorematicus non componit propositionem per se ut *pars principalis* C. min. ut *pars minus principalis* N. min.

29 CONCLUSIO II. Terminus secundò dividitur in terminum *Incomplexum* & *Complexum*.

Declaratur: terminus incomplexus vel simplex est, *cujus partes separatae aut prorsus nihil*

nihil significant, ut homo, vel saltem non significant idem quod conjuncte, ut dominus.

Terminus complexus sive compositus est, cujus partes separate idem significant, quod conjuncte, ut: homo albus.

Quæres. Quæ conditiones requirantur ad terminum complexum.

R. Tres, Prima est, ut una amborum vocum habeat se per modum determinabilis vel substantivi, & alia per modum determinantis vel adjectivi, unde ad terminum complexum non sufficit coacervari Synonyma.

Secunda est, ut ambæ partes sint termini categorematici, & proinde in nominativo, quia terminus complexus debet participare rationem sui divisi vel termini categorematici, atque ita debet habere partes per se significativas, soli autem nominativo convenit per se significare.

Tertia est, ut partes separatæ significant juxta significationem totius, ut in conclusione dictum est.

Defectu harum conditionum à termino complexo excluduntur primò: homo leo, gladius ensis, secundò, nullus homo, filius Petri, aurifaber, tertio, respublica, leopardus &c.

Dices. Non datur terminus compositus, 31

B 3

ergo

ergo nec complexus, P. ant. quod est *compositum*, hoc pertinet ad secundam mentis operationem, sed terminus non pertinet ad secundam mentis operationem, ergo. P. maj. esse compositum habetur per compositionem, sed compositio pertinet ad secundam mentis operationem, ergo.

R. D. prob. maj. esse compositum habetur per compositionem, *vel judicativam vel apprehensivam* C. maj. habetur per compositionem *semper judicativam* N. maj. sed compositio *judicativa* pertinet ad secundam mentis operationem C. min. compositio *apprehensiva* N. min. Terminus verò complexus est compositus compositione *apprehensivâ*, quæ fit per primam operationem intellectûs, sine affirmatione vel negatione.

32. Urgebis imò. Sed etiam terminus complexus non est compositus compositione *apprehensivâ*, ergo contra solut. P. ant., si terminus complexus esset compositus compositione *apprehensivâ*, ergo non esset terminus, sed consequens est falsum, ergo & antecedens P. seq. maj. terminus debet esse quid *simplex*, sed quod est compositum compositione *apprehensivâ*, non est quid *simplex*, ergo.

R. D. prob. sequelæ, terminus debet esse quid *simplex formaliter* C. maj. debet esse

esse quid simplex *materialiter* N. maj. similiter D. min. N. coram. terminus complexus est compositus *materialiter*, quia constat pluribus vocibus, velut *materia*, est vero simplex *formaliter*, quia est *formaliter unus & simplex terminus*.

Urgebis 2dò. Sed terminus complexus non est *formaliter simplex terminus*, ergo contra solutionem. P. ant. quod non est *formaliter pars*, non est *formaliter simplex terminus*, sed terminus complexus non est *formaliter pars*, ergo P. min. totum non est *formaliter pars*, sed terminus complexus v. g. *homo doctus*, est *totum*, ergo P. min. oratio est *totum*, sed *homo doctus* est *oratio*, ergo.

R. ad ult. Syllog. C. maj. D. min. sed *homo doctus sub ratione totius* est oratio, C. min. *sub ratione partis* N. min. Sicut caput *sub diversâ ratione* est pars, in quantum ordinatur ad componendum hominem, & est *totum*, in quantum est compositum ex fronte, oculis, ore &c. sic terminus complexus *sub diversa ratione* est terminus & oratio, est terminus, in quantum est pars per se ordinata ad componendam propositionem, est oratio, in quantum est aliquod totum compositum, quod per se non ordinatur ad aliud componendum.

34 CONCLUSIO III. : Terminus dividitur in *Univocum*, *Æquivocum* & *Analogum*.
Ante declarationem hujus divisionis.

Observe, quod terminus univocus (sic de æquivoco & analogo) possit dupliciter accipi, semel pro *univoco univocante*, & semel pro *univocis univocatis*. Univocum univocans est vox vel nomen, quod univocè significat plura, Univoca univocata sunt ipsa plura significata, v. g. *ly homo* est univocus univocans, & significat Petrum, Paulum &c. univoca univocata sunt *Petrus*, *Paulus* &c.

- Declaratur Divisio : Terminus univocus est, qui significat plura convenientia non solum in eodem nomine, sed etiam in eadem ratione, sic *homo* est terminus univocus, quia significat plura sc. Petrum, Paulum, Joannem &c. quibus non tantum nomen *homo*, sed etiam ratio significata per nomen *homo* scil. *Animal rationale*, eodem modo convenit.

Hujus univocationis signum est, quod ad quæstionem, quare Petrus est homo? debeas respondere, quia est animal rationale, quare Paulus est homo? quia est animal rationale.

Terminus æquivocus est, qui significat plura solo nomine convenientia, in ratione verò NB. per nomen importatâ omninò diversa, sic *canis* est terminus æquivocus respectu *canis terrestris*, & *canis cælestis*, quia his quidem

dem convenit nomen canis , sed sub diverſa ratione.

Cujus ſignum eſt , quod ad quaſtionem , quare canis terreſtris eſt canis ? debeas reſpondere , quia eſt animal latrabile , quare canis cœleſtis eſt canis ? quia eſt certa ſeries ſtellarum , in ſpecie canis , ubi vides diverſam rationem.

Dictum eſt : *in ratione NB. per nomen importata* , quia canis terreſtris & cœleſtis in alia ratione v. g. corporis , albi , ſubſtantiaë , univocè convenire poſſunt.

Terminus analogus eſt , qui *ſignificat plura nomine convenientia* , in ratione verò per *nomen ſignificata* , neque omninò eadem , ut in termino univoco , neque omninò diverſa , ut in termino æquivoco , ſed partim eadem , & partim diverſa.

Quod dupliciter fieri poteſt , imò , ratio 35. ſignificata per nomen analogum eſt eadem ſecundùm terminum , diverſo tamen modo pluribus convenit , & tunc eſt terminus *analogus analogiâ attributionis* , v. g. *ſanum* convenit tam animali , quàm colori & medicinaë , diverſo tamen modo , quia animal dicitur ſanum , in quantum eſt ſubjectum ſanitaris , color eſt ſanus , in quantum eſt ſignum ſanitatis , medicina eſt ſana , in quantum eſt cauſa ſanitatis. 2dò , ratio ſignificata per no-

men analogum est simpliciter in pluribus diversa, cum aliqua tamen similitudine dicitur tam de uno quàm de altero, & tunc est terminus *analogus analogiâ proportionalitatis*, v. g. *Principium* respectu auroræ & cordis, *sicut enim se habet aurora ad principiendam diem, sic se habet cor ad principiendam vitam.* Circa terminum analogum analogiâ attributionis.

Advertendum. Quod in analogis analogiâ attributionis reperiantur duplicis generis
 36 analogata, unum dicitur *analogatum* vel significatum *principale*, cui velut subjecto ratio per nomen analogum significata intrinsecè inest: unde axioma: *Nomen analogum stat pro famosiore analogato.* Alia sunt analogata minùs principalia, quæ illam rationem tantùm participant *extrinsecè*, & ordinantur ad analogatum principale, v. g. ratio significata per nomen *sanum* est sanitas, principale analogatum est *animal*, cui sanitas est intrinseca, analogata minùs principalia sunt, *color* & *medicina*, cum illa tantùm dicantur sana extrinsecè, & ordinentur ad sanitatem in animali, vel indicandam, ut: *color*, vel causandam, ut: *medicina*.

Dubitabis. Si substantivo æquivoco ad
 37. datur adjectivum determinans significatio-
 nem

nem nominis, v. g. *canis corporeus*, an tunc substantivum maneat æquivocum, an fiat univocum?

R. Fieri terminum univocum. Ratio est, quia tunc nomen v. g. *canis* quod *absolutè* sumptum significabat rationes diversas, *determinatur* per adjectivum v. g. *corporeus* ad significandam *formaliter unam* rationem corporis, quam *canis terrestris & cœlestis* univocè participant.

CONCLUSIO IV. : terminus 41038.
dividitur in *communem & singularem*.

Declaratur: Terminus communis est, qui *significat plura divisim*, id est, qui significat plura, de quibus *singulis in distinctis* propositionibus affirmari potest, ut: *animal* significat hominem & brutum, & de quolibet illorum per distinctas propositiones prædicari potest. Unde patet differentia inter terminum communem & collectivum, quia terminus *collectivus* quidem *significat plura*, sed *simul & conjunctim*, neque de *singulis* prædicari potest, sic exercitus NB. *collectivè sumptus* non potest prædicari de singulis militibus, sed tantum de omnibus simul.

Dictum est: *Exercitus NB, collectivè sumptus*, scilicet pro totâ collectione militum, si enim sumatur *divisivè*, respectu hujus & illius exercitûs, tunc est terminus communis,

nis , ergo idem nomen v. g. *exercitus* sub diverso respectu est terminus collectivus , & communis , sicut idem nomen v. g. *canis* sub diverso respectu potest esse æquivocus & univocus.

- 39 Terminus singularis est , qui unum tantum NB. *per se* significat , ut : *Petrus*. Dictum est : *unum tantum* NB. *per se* significat , quia *per accidens* est , quod ex particulari hominum impositione plures habeant nomen Petri.

Terminus singularis quadruplex est imò *determinatus* , qui unum absolutè & determinatè significat , ut : *Petrus*. 2dò *demonstrativus* , quando termino communi apponitur pronomen demonstrativum , ut : *Hic homo*. 3tò , *vagus* , quando termino communi additur signum logicum , ut : *Aliquis homo* , 4tò *ex suppositione* , quando factâ aliquâ suppositione unum tantum significatur , ut ex suppositione , quod B. V. habuerit unicum filium, *B. M. V. Filius* ponitur pro Christo.

- 40 Dices. Hoc nomen *sol* est terminus communis , sed *sol* non significat plura divisim , ergo terminus communis malè definitur , quod significet plura divisim , *P. min.* non dantur plures soles , ergo.

R. D. prob. *min.* non dantur plures soles

les actu C. ant. potentiâ N. ant. Ad terminum communem sufficit, quod plura possint dari, plures autem soles absolutè sunt possibiles.

Urgebis. Ergo saltem hoc nomen *Deus* 41
non erit terminus communis. P. seq. plures Dii nec actu dantur, nec dari possunt, ergo.

R. D. seq. hoc nomen *Deus* non est terminus communis quoad rem significatam C. seq. quoad modum significandi N. seq. Res significata per nomen *Deus*, scilicet natura Divina non est communis, sed summè singularis, nomen tamen *Deus* habet modum significandi communem, quia non exprimit singularitatem, hæc enim exprimeretur, dicendo: *hic Deus*. Unde *ly Deus* est terminus communis *Communitate Dialecticâ*, quæ sumitur penes modum significandi, non verò *communitate Logicâ*, quæ dicitur universalitas, & spectari debet penes rem significatam.

CONCLUSIO V. Terminus 5to di. 42
viditur in *Transcendentem & non Transcendentem*.

Declaratur, Terminus transcendens est, qui in omnibus rebus invenitur, & de omnibus potest prædicari. Transcendentia autem enumerantur sex, scilicet: *Res, Ens, Verum, Bonum, Aliquid, Unum*, *ly Res* indicat

dicat essentiam, ly *Ens* existentiam, ly *Verum* indicat, quod omnia possint ab intellectu cognosci, ly *Bonum*, quod omnia possint à voluntate appeti, ly *Aliquid*, quod una res non sit alia, ly *Unum*, quod res in se sit unum quid & non plura.

Terminus non transcendens est, qui *in aliquibus tantum invenitur*, & de iis prædicatur, ut: *homo*.

PARAGRAPHUS SECUNDUS.

De cæteris Divisionibus Termini.

43 CONCLUSIO VI. Terminus 6to dividitur in *Concretum & Abstractum*.

Declaratur. Terminus concretus est, qui *significat formam simul & subjectum*, ut *album* significat albedinem, quæ est forma, & subjectum, cui albedo inest.

Terminus abstractus est, qui *significat solum formam*, ut: *albedo*.

44 Terminus concretus & abstractus subdividuntur in *Substantialem & Accidentalem*, quæ subdivisio faciliè intelligitur ex axioma Dialectico; *Tale est concretum vel abstractum, qualis est forma significata*, unde

1° concretum substantiale est, quod significat formam *substantialem* cum subjecto, ut: *homo*.

2° concretum accidentale est, quod
lig-

significat formam *accidentalem* cum sub-
jecto, ut: *album*.

3° abstractum substantiale est, quod
significat solam formam *substantialem*, ut
humanitas.

4° abstractum accidentale est, quod
significat solam formam *accidentalem*, ut:
albedo.

Terminus concretus accidentalis iterum ⁴⁵
alius est *intrinsecè denominans*, alius *extrin-*
secè denominans. Terminus concretus acci-
dentalis intrinsecè denominans est, qui sig-
nificat formam accidentalem & simul sub-
jectum, cui talis forma intrinseca est, vel in-
hæret, ut: *dulce*, significat dulcedinem velut
formam accidentalem intrinsecam vel inhæ-
rentem subjecto, v. g. *melli*, *Saccharo* &c.
hoc dicitur *subjectum inhætionis*, & *denomina-*
tionis intrinsece.

Terminus concretus accidentalis extrin-
secè denominans est, qui significat formam
accidentalem & simul subjectum, ad quod
talis forma tantum extrinsecè terminatur,
non verò ei inhæret, ut *visum* significat visi-
onem velut formam accidentalem, quæ sub-
jecto v. g. *parieti* non inhæret, sed tantum
ad illum terminatur, & denominat parietem
extrinsecè *visum*, unde paries respectu visio-
nis

nis non est subjectum inhæſionis, sed tantum denominationis extrinſeca.

- 46 Dices. Terminus concretus & abstractus non differunt, ergo mala est divisio, P. ant. terminus concretus & abstractus *idem significant*, v. g. *album* & *albedo* significant eandem formam, ergo.

R. ad Prob, ant. D. ant. terminus concretus & abstractus significant *idem ex parte rei significatæ* C. ant. significant *idem ex parte modi significandi* N. ant. eadem est res significata per ly *album* & *albedo*, modus tamen significandi est diversus, nam *album* significat albedinem simul & subjectum, *albedo* vero significat solam albedinem non significando subjectum.

- 47 Urgebis. Sed *albedo* non potest significari sine subjecto, ergo contra solut. P. ant. *albedo* debet significari, sicut est, sed *albedo non est sine subjecto*, ergo. P. min. forma accidentalis non est sine subjecto, sed *albedo* est *forma accidentalis*, ergo.

R. D. P. ant. *albedo* debet significari quoad rem significatum sicut est C. maj. debet significari quoad modum significandi N. maj. & C. min. D. cons. res significata per ly *albedo* semper inest subjecto, hæc tamen vox *albedo* quoad modum significandi non exprimit subjectum albedinis.

CON-

CONCLUSIO VII. Terminus 7mo
dividitur in *Connotativum* & *Absolutum*.

Declaratur. Terminus connotativus est, qui *significat aliquid per modum alteri adjacentis*, aut per modum adjectivi, sive sit verum adjectivum ut : *album*, *dulce*, sive habeat modum significandi adjectivum, ut : *Dominus*, *Servus*, quæ connotant subjectum.

Terminus absolutus est, qui *significat aliquid per modum per se stantis*, aut per modum substantiæ, sive sit vera substantia, ut : *homo*, *lapis*, sive habeat modum significandi proprium substantiæ, ut : *dulcedo*, *albedo*, quæ significant formam non connotando subjectum.

Quænam nomina sint termini connotati-⁴⁹
vi & quænam absoluti, discernendum est ex sequentibus regulis.

Prima: omnia nomina adjectiva sunt termini connotativi, ut, *album*, *humanum*.

2da: nomina substantiva concreta significantia formam *accidentalem* sunt termini connotativi, ut : *Pater*, *Rex*, *Pictor*.

3tia: nomina substantiva concreta significantia formam *substantialem* sunt termini absoluti, ut, *homo*, *leo*, *arbor*.

4ta: omnia nomina abstracta sunt termini absoluti, ut : *albedo*, *humanitas*.

Dices. Nomina adjectiva : *cæcus*, *in-*⁵⁰
doctus, & similia non sunt termini connota-

C

tivi,

rivi, ergo non omnia adjectiva sunt termini connotativi, P. ant. non significant aliquid per modum alteri adjacentis, ergo, P. ant. significant *absentiam formæ*: visionis, doctrinæ &c. ergo.

R. D. 2dum ant. non significant aliquid per modum alteri *positivè adjacentis* C. ant. non significant aliquid per modum alteri *adjacentis privativè* N. ant. *Cæcus* enim significat cœcitatem vel privationem visûs, quasi illa adjaceret oculo. Pro meliori notitiâ horum terminorum.

51 Advertendum Imò, quod omnes termini connotativi sint concreti, non tamen omnes termini concreti sint connotativi, nam *homo* est terminus concretus, & tamen non est terminus connotativus. Similiter omnes termini abstracti sunt absoluti, non tamen omnes termini absoluti sunt abstracti, nam *lapis* est terminus absolutus, & tamen non est terminus abstractus.

52 2dò, in termino connotativo & concreto accidentali distingui debet duplex significatum, unam *formale* & *primarium*, alterum *materiale* & *secundarium*, significatum formale est ipsa forma, quæ nomine connotativo vel concreto accidentali exprimitur, significatum materiale est subjectum, cui talis forma adjacet vel inhæret. Dici-

cur

tur autem forma significatum primarium, quia NB. *secundùm significationem* forma importatur in recto vel nominativo, subjectum verò in obliquo, *album* enim quoad significationem sic philosophicè explicatur: *albedo adjacens vel inherens subjecto.*

Dictum est NB. *secundùm significationem*, si enim spectetur suppositio, quam ly *album* habet in propositione, sic explicatur, *album est res habens albedinem*, ubi subjectum importatur in recto, & forma in obliquo, unde *album* primariò significat formam, *supponit* tamen pro subjecto, v. g. in hac propositione: *saccharum est dulce*, ly *dulce* non supponit pro dulcedine, aliàs illa propositio faceret hunc sensum: *saccharum est dulcedo*, sed supponit pro subjecto, ut sensus propositionis sit: *saccharum est subjectum dulcedinis.*

CONCLUSIO VIII. Terminus 8vò dividitur in terminum *Finitum* & *Infinitum*. 53

Declaratur: Terminus finitus est *vox*, cui nulla negatio immediate apponitur, & prætereà rem determinatam determinatè significat, ut: *homo*. Terminus infinitus est, cui particula *NON* immediate anteponitur, & nullam rem determinatè significat, ut: *non-lapis*, hic enim terminus *non-lapis* non significat, quid res sit, sed tantùm, quid non sit, & de omnibus (præterquam de lapide)

pide in infinitum prædicari potest, v. g. *homo est non lapis, equus est non lapis &c.* ubi

- 54 Advertendum insuper, quod negatio apud Philosophos sit duplex, alia *negans*, alia *infinigans*, negatio negans est: quando particula *non* in propositione afficit copulam, & facit propositionem negativam, ut: *lapis non est homo.* Negatio infinigans est, quando particula *non* afficit solum terminum, eumque reddit infinitum, vel incertum, ut dictum est.

- 55 CONCLUSIO IX. Terminus quò dividitur in terminum *Primæ intentionis*, & terminum *Secundæ intentionis*.

Declaratur: Terminus primæ intentionis *significat aliquid reale*, sive quod rei convenit independenter ab intellectu, ut: *animal, homo.*

Terminus secundæ intentionis est, qui *significat aliquid rationis*, sive quod rei convenit tantum per intellectum, ut: *subiectum, prædicatum, genus, species &c.* de quibus in Logicâ.

- 56 CONCLUSIO X. Termini *inter se comparati* dividuntur in *Pertinentes & Impertinentes*.

Declaratur: Termini impertinentes sunt, *inter quos nulla est habitudo connexionis vel repugnantie*, sive quorum unus alium nec infert,

fert, nec excludit, ut *sapiens & dives* in homine, non enim sequitur per affirmationem, *homo est sapiens*, ergo *est dives*, neque per negationem, ergo *non est dives*, sed sapientia potest esse in homine vel cum, vel sine divitiis.

Termini pertinentes sunt, inter quos est *habitus connexionis vel repugnantie*, id est, quorum unus vel sequitur ex altero per affirmationem, & tum dicuntur termini *pertinentes sequelâ*, ut: *est homo*, ergo *est animal*, vel unus excluditur ab altero per negationem, & tum dicuntur termini *pertinentes repugantiâ*, ut: *est homo*, ergo *non est equus*.

Termini pertinentes sequelâ alii sunt *con-* 57
vertibiles, alii *non convertibiles*, illi sunt convertibiles, quorum unus infert alterum, & vicissim ab illo infertur, ut, *est homo*, ergo *est rationalis*, & e contra, *est rationalis*, ergo *est homo*. Termini non convertibiles sunt, quorum unus infert alterum, non tamen vicissim ab altero infertur, quamvis enim bene sequatur, *est homo*, ergo *est animal*, non tamen vice versâ: *est animal*, ergo *est homo*.

Termini pertinentes repugantiâ alii sunt 58
disparati, alii *proprie oppositi*, disparati sunt, qui habent inter se naturalem diversitatem, non tamen proprie dictam oppositionem,

ut : *homo & equus*. Propriè oppositi sunt , quos intercedit vera aliqua oppositio.

Quadruplex autem est oppositio terminorum.

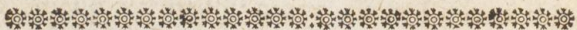
1^a *ima contraria* , quâ duo *positiva* se mutuò expellunt ab eodem subjecto , ut : *calor & frigus*.

2^a *da contradictoria* , quæ intercedit inter duos terminos , quorum unus est finitus , alter infinitus , sic opponuntur : *homo, non homo*.

3^a *ia privativa* , quæ intercedit inter formam & ejus privationem , sic opponuntur *Vita & Mors*.

4^a *ta relativa* , quæ intercedit inter duos terminos , quorum unus dicit relationem ad alteram , sic opponuntur *Pater & Filius*.

Hæc de terminis dicta sufficient. *Cætera, quæ de Universalibus, Antepredicamentis, Prædicamentis, & Postpredicamentis ab aliquibus ad Dialecticam transcribuntur, utilius in Logicâ discutientur.*

INFORMATIO SECUNDA.

De Nomine, Verbo, & Oratione.

ARTICULUS PRIMUS.

De Nomine.

1. CONCLUSIO. Nomen benè definitur *vox significativa ad placitum, sine tempore,*

re, *cujus nulla pars separata (idem) significat, finita & recta.*

Explicatur definitio. Dicitur primò : *Vox significativa ad placitum*, quæ particulæ patent ex dictis *Inform 1. N. 2.*, & ponuntur loco generis, quia per illas convenit nomen cum terminis, verbo & oratione, cæteræ vero particulæ ponuntur pro differentiâ, &

Dicitur 2dò. *Sine tempore*, ut distingua-
tur nomen à verbo, quod significat cum tempore, ubi

Advertendum, quod bene distingui de-
beant hæc tria : significare cum tempore,
significare tempus, & connotare tempus,
significare cum tempore est significare actio-
nem vel passionem, *prout* in certâ tempo-
ris differentiâ exercetur, & sic significare
cum tempore convenit soli verbo. *Signifi-
care tempus* convenit vocibus institutis ad
significandum tempus, vel certam tempo-
ris partem, tales sunt, *hora, dies, annus &c.*
Connotare tempus proprium est vocibus sig-
nificantibus aliquam actionem vel passio-
nem, *quæ* certo tempore fieri solet, non
tamen exprimendo, an facta sit, an fiat, an
sit futura, tales voces sunt : *prandium,
cena &c.* Ex quibus constat, quod nomen
quidem possit significare vel connotare tem-
pus,

pus, non tamen possit significare cum tempore.

3. Dicitur 3to : *cujus nulla pars separata* (idem) *significat*, ut excludantur terminus complexus & oratio, in quibus non est unum simplex, sed plura sunt nomina. Additur: *idem*, si enim partes alicujus nominis separatae aliud significant, quam conjunctae, v. g. *do minus*, tunc talis vox sicut manet terminus incomplexus, sic etiam manet simpliciter nomen.

Dicitur 4to : *finita*, ut excludantur nomina infinita, v. g. *non homo*, *non lapis*, quæ propriè nomina non sunt; quia non significant aliquid *determinatè*.

Dicitur 5to : *& recta*, ut excludantur casus obliqui, quia solus nominativus rem *simpliciter & absolutè* significat, casus autem obliqui sicut cadunt à recto, sic illis *primariò* non est imposita aliqua significatio, sed hæc à casu recto in obliquos derivatur.

4. Dices imò. *Boatus*, *fletus*, & similia sunt voces *naturaliter* significantes, & tamen sunt vera nomina, ergo malè dicitur, quod nomen sit vox *significativa ad placitum*.

R. D. *imam part. ant.* *Boatus exercitè sumptus*, in quantum est sonus procedens ab ore bovis, est vox *naturaliter* significans,

C, ant.

C. ant. *signatè* sumptus, in quantum est dictio instituta ad aliquid significandum, N. ant. hoc posteriore modo *Boatus* est nomen.

Dices 2dò. *Leopardus* est verum nomen, 5. & tamen habet partes *separatim* significantes scilicet Leo & Pardus, ergo non requiritur, ut nominis nulla pars separata significet.

R. D. 2dam part. ant. *Leopardus* habet partes *separatim* significantes, *idem* quod significabant conjunctæ N. ant. significantes *aliud*, quàm significabant conjunctæ C. ant. *Leopardus* enim significat brutum à Leone & Pardo distinctum. Idem dicendum est de aliis nominibus compositæ figuræ, ut: *aurifaber*, *jurisconsultus*, quorum partes, si separantur, non retinent significationem, quam habebant in conjunctione, rationem dat S. Th. I. *perih. Lect. 4.* in verbis: *Significatio est forma nominis, nulla autem pars separata habet formam totius, sicut manus abscissa non habet formam humanam.*

Dices 3tiò. Terminus infinitus est terminus, ergo etiam nomen infinitum est nomen.

R. N. coam. Disparitas est, quia ad terminum sufficit, esse *partem* constitutivam propositionis, quod etiam convenit termino infinito. Ad nomen autem requiritur, ut ali-

quid *determinatè* significet, quod in nomen infinitum non cadit.

ARTICULUS SECUNDUS

De Verbo.

7. **CONCLUSIO.** Verbum benè definitur, quod sit *vox significativa ad placitum, cum tempore, cujus nulla pars separata (idem) significat, finita & recta, & eorum, quæ de altero dicuntur semper est nota.*

Explicatur definitio: Dicitur 1^{mò}: *Vox significativa ad placitum*, per quas particulas verbum convenit cum termino, nomine, & oratione.

Dicitur 2^{dò}: *Cum tempore*, ut verbum differat à nomine, *V. N. 2.* Dicitur autem verbum significare cum tempore, quia vel *quoad rem significatam*, vel *quoad modum significandi* importat actionem vel passionem exercitè talem, id est, *prout fit in aliqua differentia temporis*, sic *lego* significat lectionem, prout eam in tempore præsentis exerceo. Similiter verba neutra: *quiesco, sileo &c.* Item verbum substantivum *sum*, licet propriè non significant actionem vel passionem, significant tamen aliquid *per modum* actionis vel passionis, significant enim aliquid, quod mihi exercitè in præsentis convenit, nam *quiesco* significat quietem, quam jam possideo, *taceo* significat

cat silentium, quod jam præsto, *sum* significat esse, quod jam habeo &c.

Dicitur 3to. *Cujus nulla pars separata* (idem) significat, ut excludantur hæc & similia composita: *docendo disco, dolore afficio, amore complector*, quæ non sunt simpliciter verba.

Dicitur 4to: *Finita*, ad excludenda verba infinita, ut: *non-lego, non-amor* & similia, quæ quia non significant determinatè actionem vel passionem, à verbis excluduntur. An autem similia verba sumantur negativè, an infinitanter, dependet ab *intentione proferentis*, & ex resolutione deprehendi potest, si enim v. g. *non lego* sic resolvatur: *ego non sum legens*, tunc *non lego* sumitur negativè, si verò sic resolvatur: *ego sum non-legens*, tunc *non-lego* sumitur infinitanter.

Dicitur 5to. *Et recta*. Ut excludantur verba obliqua Nomine verborum obliquorum intelliguntur omnes modi, excepto indicativo, & omnia tempora, excepto tempore præsentis, cum illa non significant actionem vel passionem *simpliciter* & ratione suâ, sed tantum *secundum quid*, & ratione temporis præsentis, modi indicativi, ut constat ex verbis S. Th. 2. *Perih. Lect. 1. Præteritum & futurum, quæ significant casus verbi, dicuntur per respectum ad præsens, unde si dicatur, hoc eris*

etit, idem est, ac si dicatur, hoc est futurum. Hoc fuit, hoc est præteritum. Perinde autem est, in quo numero vel personâ verbum præsens indicativi ponatur, diversitas enim penes numerum & personam est tantùm *grammaticalis*, & ideo S. Th. I. *Perih. Lect. 5.* ait: *Variatio, quæ in verbo fit penes numerum & personam, non constituit casum verbi, quia talis variatio non est ex parte actionis, sed ex parte subjecti, variatio autem per modos & tempora respicit actionem, ideoque constituit casum verbi.*

Dicitur *Grò*: *Et eorum, quæ de altero dicuntur, semper est nota.* Ad indicandum, quod verbum debeat significare connexionem prædicati cum subjecto, per quod verbum distinguitur à participio, quod quidem significat aliquam actionem vel passionem sub certa temporis differentia, & hinc dicitur *nomen verbale*, non tamen est verbum, quia non denotat unionem prædicati cum subjecto. Ubi

8. Advertendum, quod significare unionem prædicati cum subjecto, non tantùm conveniat verbo substantivo *sum*, utpote quod est copula partium propositionis; sed etiam verbis adjectivis vel significantibus rem subjecto adjacentem, v. g. *video, amo, lego &c.* Ratio est, quia hæc verba denotant suum significatum velut formam subjecto
actu

a&tu convenire, consequenter significant unionem prædicati subintellecti, cum subiecto, cui forma significata exercitè inest, v. g. Verbum *video*, denotat, quod visio importata per subintellectum participium *videns* mihi actu sit unita, quæ unio vel convenientia enunciativè declaratur per propositionem de tertio adjacente: *Ego sum videns*.

Dices imò. Verbum quod absolvitur ab omni tempore, non significat cum tempore, sed verbum *Sum* quandoque absolvitur ab omni tempore, ut patet in propositionibus æternæ veritatis v. g. *homo est animal*, ergo verbum *Sum* quandoque non significat cum tempore.

R. D. maj. Verbum quod absolvitur ab omni tempore tam quoad rem significatam, quàm quoad modum significandi, non significat cum tempore C. maj. quod absolvitur ab omni tempore tantùm quoad rem significatam N. maj. sed verbum *Sum* quandoque absolvitur ab omni tempore quoad rem significatam C. min. quoad modum significandi N. min. Etiam in propositionibus æternæ veritatis per copulam ex parte modi significandi importatur tempus vel præsens, ut: *homo est animal*, vel præteritum, ut: *homo fuit animal &c.* quamvis res significata vel connexio animalis cum homine non dependeat à differentia temporis.

Dices

10. Dices 2dò. Verba composita, ut *deambulo*, *satisfacio* &c. sunt vera verba, & tamen habent partes *separatim* significantes juxtà significationem totius, ergo malè dicitur in definitione verbi, cujus nulla pars &c.

R. D. 2dam partem ant.: Verba composita habent partes *separatim* significantes &c. *materialiter* C. ant. *formaliter* N. ant. Sicut significatio formalis provenit ab impositione hominum, sic distincta impositio infert distinctam significationem formalem, est autem distincta impositio, quâ imponitur v.g. *deambulo* ad significandum, & iterum distincta, per quam imponitur *ambulo*, unde in his etiam sunt distinctæ *formaliter* significationes.

11. Urgebis. Omne verbum est integra propositio, sed *integra propositio* habet partes *separatim* significantes, ergo. P. maj. Quod includit subjectum, prædicatum & copulam, est integra propositio, sed omne verbum includit subjectum, prædicatum & copulam v.g. *scribo*, idem est, ac: *Ego sum scribens* ergo.

R. D. primam maj. Omne verbum *in ratione verbi* est integra propositio N. maj. *in ratione judicii* C. maj. similiter C. min. D. consequens. Verbum *in ratione verbi* est quid *formaliter* simplex, *in ratione verò judicii* est quid compositum, & sic habet partes,

Dices

Dices 3to. In propositione *negativa* ver-12.
 bum non significat unionem prædicati cum
 subjecto, ergo P. ant. In propositione ne-
 gativa prædicatum *dividitur* à subjecto, ergo.

R. D. 1um ant. In propositione negati-
 va verbum non significat *unionem* prædicati
 cum subjecto *per affirmationem* C. ant. Non
 significat *unionem per negationem* N. ant.
 Propositio etiam negativa est compositum,
 quod haberi non potest sine compositione
 vel unione partium, affirmativâ in propo-
 sitionibus affirmativis, negativâ in negativis.
 Unde Aristoteles l. 3. de anima, tex. 22. ait:
etiam cum negamus, componimus.

ARTICULUS TERTIUS

De Oratione.

CONCLUSIO, Oratio bene definitur: 13.

*Vox significativa ad placitum, cujus aliqua pars
 separata significat ut dictio, non ut affirmatio vel
 negatio.*

Explicatur definitio: Dicitur primò *vox
 significativa ad placitum*, quæ particulæ po-
 nuntur pro genere.

Dicitur 2^{dò}: *cujus aliqua pars separata signi-
 ficat*, & per hoc differt oratio à nomine,
 verbo, termino complexo (ut paulò infra)
 & mixto, oratio enim debet habere partes
explicitè, quas terminus mixtus tantùm ha-
 bet *implicitè*.

Dici-

Dicitur 3tio: *ut dictio, non ut affirmatio vel negatio*, ubi particula *non* sumitur *precisive*, non verò *exclusivè*, quasi oratio absolutè excluderet affirmationem vel negationem, neq; etiam ad orationem requiritur absolutè, ut mediante copulâ aliquid affirmet vel neget, sed ei perinde est, an copulam habeat, & tunc significat *ut affirmatio vel negatio*, an copulam non habeat, & tunc significat, *ut dictio*

- 14 Colliges quibus modis differat oratio à termino complexo, imò: Terminus complexus petit, ut ambæ partes separatæ per se significant, cum ambæ debeant esse termini categorematici, ad orationem autem *sufficit*, quod una pars per se significet, licet aliæ conificent, ut: *Regina Angelorum*, interim non repugnat orationi habere omnes partes per se significantes, ut: *Carolus Sextus Imperator Romanus*. Unde sequitur, quod omnis terminus complexus *sub diversa ratione* possit esse oratio, non verò omnis oratio possit esse terminus complexus.

2do. Terminus complexus à suo formali conceptu affirmationem & negationem absolutè excludit, non autem oratio.

3tio. Terminus complexus formaliter sumptus est *pars*, per se ordinata ad componendam propositionem, oratio autem est
ali-

aliquid *totum*, per se non ordinatum ad aliud componendum.

Dices. Oratio constat pluribus *vocibus*, 15 ergo malè definitur, quod sit *vox*.

R. C. ant. D. conf. ergo male definitur, quod sit vox una *unitate simplicitatis* C. coam. unitate ordinis & *compositionis* N. coam. oratio non est una vox simplex, sed est *una ordine*, in quantum in oratione plures voces habentes inter se aliquam connexionem, saltem grammaticalem coordinantur. Unde ab oratione excluditur congeries plurium dictionum, quæ inter se non habent connexionem, ut, *homo, lapis, arbor*.

Quæres. Quomodo dividatur oratio? 16

R. Oratio dividitur in *Perfectam* & *Imperfectam*. Oratio perfecta est, quæ generat perfectum sensum in animo audientis, ut: *homo est animal*. Oratio imperfecta est, quæ non generat perfectum sensum, ut: *nullus homo*, ubi tamen.

Advertendum ex S. Th. 1. *perih. lect. 5.* 17 quod oratio imperfecta quidem non generet perfectum sensum perfectione pertinente ad iudicium, bene tamen perfectione pertinente ad simplicem apprehensionem.

Oratio perfecta subdividitur in *Enunciativam* & *non enunciativam*. 18

Enunciativa est, in qua unum affirmatur

D

vel

vel negatur de altero, & propriè dicitur propositio. Non enunciativa est, quæ quidem habet completum sensum, non tamen unum de altero affirmat vel negat, & hinc licet constet subjecto, predicato, & copulâ, non tamen propriè est propositio, quia in eâ nihil enunciat, neque veritas aut falsitas reperitur, unde *magis ordinatur ad exprimendum affectum, quam ad interpretandum id, quod in intellectu habetur*, inquit S. Th. 1. perib. Lect. 1.

- 19 Hujusmodi Orationes magis Rhetoricæ quam Dialecticæ, sunt quinque. Prima est *interrogativa*, ut: *quid cogitas?* 2da *deprecativa*, ut: *miserere mei*, 3tia *imperativa*, ut: *ite maledicti*, 4ta *optativa*, ut: *utinam studeas*, 5ta *vocativa*, ut: *Veni sancte Spiritus*.

INFORMATIO TERTIA.

De Modis sciendi.

ARTICULUS PRIMUS

De Modo sciendi in communi.

- I.** **C**ONCLUSIO I. Modus sciendi est *Oratio ignoti manifestativa*.
Explicatur definitio: Dicitur imò *oratio*

tio

tio, quæ particula est genus, respectu modi sciendi, propositionis, & aliarum orationum; debet autem modus sciendi esse oratio (saltem imperfecta) & propterea constare pluribus vocibus, quia obscurum *una* voce sufficienter manifestari non potest.

Dicitur 2dò *ignoti manifestativa*, ut excludantur propositio, & aliquæ orationes imperfectæ, ut: *Homo doctus*, & quidem dicitur signanter: *manifestativa*, id est, *potens manifestare*, quia sufficit ad modum sciendi, quod ignotum *possit* manifestare, licet scienti, vel non capienti *actu* non manifestet, hoc enim est *per accidens*, ubi

Advertendum imò, quòd *ignotum* sit duplex, primò ignotum *historicum*, vel omninò incognitum, v. g. quid agatur in Hungariâ. De hoc ignoto non loquimur, cùm propriè non manifestetur per modum sciendi, sed per simplicem narrationem. 2dò Ignotum *dialecticum*, vel obscurè & imperfectè cognitum, v. g. dum cognoscitur, quòd *homo sit*, necdum tamen *clare* & *perfectè* cognoscitur essentia hominis, & tale ignotum debet manifestari per modum sciendi.

Advert. 2dò. Tripliciter aliquid manifestari potest, imò *Naturaliter*, 2dò *Historicè*, 3tio *Dialecticè*. Naturaliter mani-

festat fumus latentem ignem, Sol rem aliquam in tenebris positam. Historicè manifestat ille, qui aliquid narrat, vel revelat. Dialecticè manifestat, qui utitur artificio dialectico, ad rem obscurè cognitam declarandam, & hic tertius modus manifestandi per artificium dialecticum ad modum sciendi requiritur. Unde hæc oratio: *Petrus dormit*, dicta ad ignorantem, quòd Petrus dormiat, non est modus sciendi, quia ratio manifestandi non est *intrinsicum* artificium dialecticum, sed *authoritas* & *veracitas* dicentis, quæ orationi est *extrinseca*, & magis pertinet ad *fidem* humanam, quàm ad *scientiam*.

4 CONCLUSIO II. Modus sciendi adæquatè dividitur in *Definitionem*, *Divisionem*, & *Argumentationem*. Ratio est, quia modus sciendi datur ad tollendam obscuritatem; tribus autem modis obscuritas circa rem aliquam, v. g. hominem, ab intellectu tolli potest, vel enim intellectus patitur obscuritatem, non cognoscendo, *quid sit homo*, & hæc tollitur per definitionem, vel *quæ sint partes hominis*, & hæc tollitur per divisionem, vel *qualis sit*, & *quas homo habeat proprietates*, & hæc obscuritas tollitur per argumentationem.

5 Dices. Hæc propositio: *Homo est animal ratio-*

rationale, est oratio ignoti manifestiva, ergo etiam propositio est modus sciendi, P. ant. Illa propositio est oratio *manifestans essentialiam* hominis, ergo

R. dist. Imum ant. Dicta propositio est oratio ignoti manifestativa *per se* & ratione sui N. ant. *per accidens*, & ratione definitionis, quam includit. C. ant. Propositio *ratione sui*, & ex merito propositionis tantum petit *enunciare unum de alio*, quod autem quandoque manifestet ignotum, tantum est propter modum faciendi, qui in propositione *per accidens* includitur.

ARTICULUS SECUNDUS

De Definitione.

CONCLUSIO I. Definitio est Oratio explicans naturam alicujus. 6

Explicatur definitio: Oratio ponitur pro genere; est autem definitio *per se* oratio imperfecta, quia nihil affirmat, vel negat, licet *per accidens*, prout ingreditur propositionem, sit oratio perfecta. Cæteræ particulae ponuntur pro differentiâ; per eas enim differt definitio, tum à divisione, quæ quidem naturam rei etiam explicat per partes, ut rem *dividentes*, non verò ut rem

constituentes ; tum ab argumentatione , quæ rem explicat per proprietates , non *simpli-*
citer , ut facit definitio descriptiva , sed *illative*.

- 7 Dices imò. Definitio non potest definiri,
P. Assumptum. Si definitio posset definiri,
ergo *idem* definiretur *per seipsum* , sed hoc
fieri non debet, ergo. P. seq. Definitio de-
fineretur per definitionem, ergo.

Dist. seq. Ergo *idem eodem modo* sum-
ptum definiretur per seipsum. N. seq. *Idem*
diverso modo sumptum C. seq. similiter dist.
min. N. consequentiam. Definitio in com-
muni vel *signatè* sumpta definitur per defini-
tionem in particulari vel *exercitè* sumptam.

- 8 Dices 2da. Lumen Solis non potest illu-
minari , ergo etiam definitio non potest de-
finiri.

R. C. ant. N. conseq. Disparitas est, quia
lumen Solis *virtute suâ* clarum est , natura
autem definitionis *in communi* non est nobis
per se clara , & hinc illa per definitionem *in*
particulari debet explicari.

- 9 CONCLUSIO II. Definitio primò di-
viditur in definitionem *Nominis* , & defini-
tionem *Rei*.

Declaratur : Definitio Nominis est , quæ
explicat significationem , vel originem *nomi-*
nis

nis, ut: *Philosophia est amor sapientiae, Dux est, qui ducit.*

Definitio Rei est, quæ explicat naturam rei, ut: *Homo est animal rationale.*

2do. Definitio rei dividitur in *Essentiali-10 lem & Descriptivam.*

Definitio essentialis est, quæ explicat naturam rei per prædicata essentialia, hæc prædicata si fuerint physica, & realiter inter se distincta, dicitur definitio essentialis physica, ut: *Homo est constans corpore & anima rationali*; si verò fuerint prædicata metaphysica, vel ratione tantum distincta: qualia sunt genus & differentia, dicitur definitio essentialis metaphysica vel logica, ut: *Animal est vivens sensitivum.*

Definitio descriptiva est, quæ explicat naturam rei per proprietates, ut: *Homo est animal risibile*, & hæc vocatur definitio propriè descriptiva, ut distinguatur à definitione accidentali, quæ etiam dicitur impropriè descriptiva, & fit per accidentia communia, quæ simul & collectivè sumpta soli definito conveniunt, quamvis divisim sumpta alteri à definito convenire possit, talis est illa Platonis, quæ definiebat hominem: *Homo est animal pulchrum, implume, bipes, habens caput erectum.*

Additur definitio causalis, quæ naturam

rei declarat per causas, vel intrinsecas, materialem & formalem, & tunc est definitio causalis *intrinseca*, quæ eadem est cum definitione essentiali physicâ; per causas extrinsecas, efficientem & finalem, & tunc est definitio causalis *extrinseca*, quæ pertinet ad definitionem *latè* descriptivam. Ex his

- II Colliges. Quomodo respondeas interrogatus de definito, v. g. homine, si quærat, *quid est homo?* R. per definitionem essentialem: est *animal rationale*. *Qualis est?* R. per descriptivam: est *animal risibile*. *A quo est?* R. per causam efficientem: à Deo. *Ex quo est?* R. per causam materialem, *ex corpore*. *Per quid est?* R. per causam formalem, *per animam rationalem*. *Ad vel propter quid?* R. per causam finalem, *ad æternam beatitudinem obtinendam*.

Dubitabis. An illa definitio hominis: Homo est *animal constans corpore & animâ rationali, creatum à Deo ad æternam beatitudinem*, sit definitio essentialis, an accidentalis?

- II R. Imò. Quòd illa definitio non sit una, sed *duplex*, quoad hæc: *animal constans corpore & animâ rationali*, est essentialis, quoad illud verò: *creatum à Deo ad æternam beatitudinem*, est accidentalis.

R. 2dò.

R. 2dò. Absolutè posse dici accidentalem. Ratio est, quia sicut *bonum est ex integra causa*, sic *malum est ex quocunque defectu*, sicut ergo ad hoc, ut tota definitio esset simpliciter essentialis, deberent omnes ejus partes esse essentialis, sicut simpliciter sit accidentalis, sufficit, quòd una ejus pars, quæ traditur per causam efficientem & finalem, sit accidentalis.

Quæres imò. Quot sint Regulæ bonæ 13 definitionis ?

R. Principaliter tres. Regula prima est : Definitio debet constare genere & differentiâ, genus est prædicatum, per quod res definita convenit cum aliis, differentia est prædicatum, per quod res definita differt ab aliis, (*V. dicta in Pranot. gener.*) ubi

Advertendum imò. Quòd ad definitionem non requiratur, ut habeat strictum genus, & strictam differentiam, sed sæpè sufficit poni aliquid loco generis & differentia.

2dò, Ad hoc, ut definitio bona sit, debet necessariò constare genere sive proximo, sive remoto, & differentiâ ultimâ, ut verò sit omninò perfecta, requiratur, ut constet genere proximo. Genus proximum est, per quod res definita convenit tantùm cum paucis à se distinctis, ut : Homo per animal

convenit cum solo bruto. *Differentia ultima* est, per quam res definita differit ab omnibus aliis, ut homo per *rationale* differit à brutis, arboribus, lapidibus, &c. Unde constat, definitiones illas, quæ constant genere remoto, non semper esse rejiciendas, ut patet in definitione definitionis, in quâ pro genere non ponitur genus proximum, quod est modus sciendi, sed genus remotum, quod est oratio, quæ particula *satîs clara* est ad explicandam naturam definitionis.

- 16 Regula 2da est: *Definitio debet esse convertibilis cum suo definito*, ita ut ex definitione bene inferatur definitum, & definitio ex definito, ut: *Est animal rationale, ergo est homo, & econtrà, est homo, ergo est animal rationale.* Hæc autem Regula intelligenda est

Primò de definito *adequato & proximo*, non verò de *inadæquato & remoto*, dum enim definitur homo, quòd sit *animal rationale*, definitum proximum est *homo*, definitum remotum est *Petrus*, & alia individua habentia naturam humanam, quamvis autem bene dicatur: *est Petrus, ergo est animal rationale*, non tamen sequitur: *est animal rationale, ergo est Petrus.*

2do. De definitione *objectivè* spectatâ, non verò de *formali*, quæ est *actus intellectus,*

Actus, explicans naturam definiti, cum enim actus attingens objectum non sit ipsum objectum, hinc etiam cum objecto converti non potest. V. G. Actus intellectus definiens hominem *animal rationale*, non potest prædicari de homine, dicendo: *Homo est actus intellectus. &c.*

3tio. Quoad prædicata primò intentionalia, quia definitio & definitum in prædicatione secundò intentionalibus non habent mutuam communicabilitatem, sic *animal rationale est modus sciendi*, non tamen sequitur, ergo *homo est modus sciendi*.

Regula 3tia est: *Definitio debet esse clarior 17 suo definito.* Obscurum enim per æquè obscurum explicari non potest.

Porrò non requiritur, ut definitio quoad omnes partes sit clarior definito, unde licet non minus obscurum sit, quid sit propositio, quàm terminus, bona tamen est definitio termini, quòd sit *vox significativa ad placitum*, ex qua simplex per se conficitur propositio, quia saltem aliquæ particulæ sunt clariores re definità, scilicet termino, & clarè explicant ordinem termini ad propositionem.

Ex his regulis deducuntur aliæ.

Definitum non debet ingredi definitionem.

18

De-

Informationes

Definitio

} non debet esse superflua, nec diminuta.

} debet convenire omnibus sub definito contentis.

} non debet convenire alteri à definito.

19 Dubitabis. An bona sit definitio Circularis?

R. Definitio *Circularis* (quâ duo definiuntur per se mutuò) bona est in *relativis*, non verò in *absolutis*. Ratio est, quia relativa dicunt ordinem ad aliud, qui ordo cùm in definitione exprimi debeat, hinc etiam in *obliquo* debet poni id, ad quod definitum relativum refertur, sic Pater dicit ordinem ad Filium, ideòque Pater definitur, *qui genuit Filium*; similiter Filius dicit ordinem ad Patrem, & definitur, *qui genitus est à Patre*; absoluta autem non dicunt ordinem ad aliud, proinde unum absolutum per aliud mutuò defini non debet.

20 Quætes 2dò quæ sint conditiones requisitæ ad definitum?

R. Ad hoc ut aliquid strictè definiatur;

Requiritur primò, ut sit *unum per se* & non per accidens, Ratio est, quia *una* definitio debet explicare *unam* essentiam, quod autem est unum per accidens, non habet unam essentiam, sed *plures*, consequenter unicâ &

pro-

propriè tali definitione explicari non potest.

Requiritur 2dò, ut sit *universale*, non *singularè*, quia singularia non habent proprium genus, nec propriam differentiam, si enim definias Petrum: est *hoc animal*, & *hoc rationale*, ly *hoc animal* non est genus, quia per *hoc animal* non convenit cum bruto, sed per *animal* in communi, neque *hoc rationale* est differentia ultima, quia per illud Petrus non differt à bruto, sed per *rationale* in communi.

Adverte tamen, quod singularia *exercitè* sumpta propriè definiti non possunt, bene tamen singularia *signatè* sumpta vel singularitas.

Requiritur 3tò, ut sit *resolubile in plures conceptus*, ita ut in re definità concipi possunt duo prædicata, quorum unum est genus, & alterum differentia, & hinc Deus propriè definiti non potest, quia Deus est summè simplex, nec involvit genus aut differentiam.

ARTICULUS TERTIUS

De Divisione:

CONCLUSIO I. Divisio est *oratio totum in suas partes distribuens*.

Explicatur, Ly *oratio* ponitur pro genere,

cæteræ particulæ pro differentiâ, per ly *totum* intelligitur *divisum*, per ly *partes* intelliguntur *membra dividenda*, ly *distribuens* idem est, quod *distribuendo manifestans*.

- 25 CONCLUSIO II, Divisio primò alia est *Nominis*, alia *Rei*.

Declaratur: divisio *Nominis* est, quâ *vox* aliqua dividitur *in sua significata*, ut *gallus alius est homo*, *alius volucris*.

Divisio *Rei* est, quâ *res significata* per *vo-*cem dividitur *in suas partes*, ut *animal aliud est rationale*, *aliud irrationale*.

- 26 2do, Divisio *Rei* alia est *Actualis*, alia *Po-*entialis, alia *Accidentalis*.

Declaratur. Divisio *actualis* est, quâ *to-*tum *actuale* dividitur *in partes*, quas *actu & in se* continet, ut: *hominis alia pars est corpus*, *alia est anima rationalis*.

Divisio *potentialis* (quæ etiam dicitur *universalis*) est, quâ *totum potentiale* dividitur *in partes*, quas *sub se & in potentiâ* continet, ut: *animal aliud est homo*, *aliud brutum*.

Divisio *accidentalis* est, quâ *totum* dividitur *in partes accidentales*, ut: *volucrum alia est alba*, *alia nigra*.

- 27 3tio. Divisio *actualis* triplex est, 1. *Physica*, quâ *totum actuale* dividitur *in partes phy-*sicas, ut: *hominis alia pars est corpus*, *alia est anima rationalis*. 2. *Metaphysica*, quâ *totum* *actua-*

actuale dividitur in partes metaphysicas, ut
hominis alia pars est animal, alia rationale. 3.
Integralis, quâ totum actuale dividitur in
 partes integrales, ut: *hominis alia pars est 28*
caput, alia manns, &c.

4to. Divisio potentialis duplex est, alia est
Univoci in sua univocata, quando scilicet
 divisum equaliter & essentialiter reperitur in
 membris dividendis, & hæc vel est gene-
 ris in species, ut: *animalium aliud est homo,*
aliud brutum, vel generis in differentias, ut:
animalium aliud est rationale, aliud irratio-
nale.

Alia divisio potentialis est *analogi in sua*
analogata, quando scilicet divisum principa-
 liter est in uno dividente, & minus principa-
 liter in aliis, ut: *sanum aliud est animal, aliud*
color, aliud medicina.

5to. Divisio accidentalis triplex est, Pri- 29
ma subjecti in accidentia, ut: *homo alius est*
doctus, alius indoctus, Secunda *accidentis in*
subjecta, ut: *albedo alia est nivis, alia lactis,*
 Tertia *accidentis in accidentia*, ut, *frigus aliud*
est intensum, aliud remissum.

Quæres. Quot sint Regulæ bonæ divi- 30
 sionis?

Respondeo tres. Regula prima est. *Membra*
dividentia debent esse opposita, id est, distincta
 vel realiter (ut: *homo & brutum*, quæ sunt
 mem-

membra dividenda animalis) vel *ratione* (ut *animal & rationale*, quæ sunt membra dividenda hominis, in quo distinguuntur tantum per intellectum) quia membra dividenda sunt partes divisi, partes autem debent se *formaliter* invicem excludere, licet quandoque *materialiter* una pars alteram includat, sic propositio dividitur in *Categoricam & Hypotheticam*, & tamen *Categorica* includitur in *hypotheticâ*.

31 Regula 2da est: *Membra dividenda simul sumpta debent adæquare vel exhaustire totum divisum*, cum enim partes simul sumptæ sint ipsum totum, hinc totum divisum nec debet excedi à partibus, nec debet excedere partes simul sumptas. Defectu hujus conditionis vitiola est hæc divisio; *animalium aliud est bipes, aliud quadrupes*, quia neutrum convenit piscibus, qui tamen sunt animalia.

32 Regula 3tia est, *membra dividenda debent esse pauca*, quia multitudo confusionem & obscuritatem parit.

33 Dices, Dum *homo* dividitur in *animal & rationale*, una pars, sc. *animal* latiùs patet quam divisum; *homo*, ergo falsa est Reg. 2da.

R. D. ant. *animal* ut est *pars Metaphysica* hominis vel membrum dividens latiùs patet
N. ant. *animal* ut est *totum potentiale* C.
ant.

PARS

PARS SECUNDA

DE

PERTINENTIBUS AD
JUDICIUM.

INFORMATIO PRIMA

De Propositione.

ARTICULUS PRIMUS

De Naturâ Propositionis.

CONCLUSIO I. Essentialis definitio
Propositionis est, quod sit *Oratio enun-*
tians unum de alio.

Explicatur: *Oratio* ponitur pro genere, cæteræ particulæ pro differentiâ, definitio enim & divisio nihil enunciant, quia carent copulâ. Discursus verò unum quidem infert *ex alio*, scilicet consequens ex antecedente, non tamen unum enunciat *de alio*, ratione sui, sed ratione propositionum, quibus constat. Quod illa definitio sit *essentialis*, patet, quia enunciare unum de alio est essentia propositionis, & ei prius convenit, quam significare verum vel fallum.

Advertendum autem, quo Enunciare 2

E

unum

unum de alio dupliciter intelligi possit, Imò, pro affirmatione vel negatione prædicati de subiecto, & sic enunciare convenit propositioni categoricæ, 2dò, pro iudicio de connexionione vel non connexionione partium, qualescunque illæ sint, sive termini, sive propositiones, & hoc modo enunciare etiam convenit propositioni hypotheticæ.

- 3 **CONCLUSIO II.** Definitio descriptiva Propositionis est, quod sit *oratio verum vel falsum significans.*

Explicatur: *Oratio* iterum ponitur pro genere, *verum vel falsum significans* pro differentiâ, significare verum est significare rem *ut in se est*, ut: *nix est alba*, significare falsum est significare rem *aliter ac in se est*, ut: *nix est nigra*, unde natum est axioma: *ab eo quod res est, vel non est, propositio dicitur vera vel falsa.* Hanc definitionem esse descriptivam, manifestum est, quia datur per proprietates.

- 4 Dices Imò, Secunda definitio propositionis convenit alteri à definito, ergo non est bona, P. ant. alterum à definito est definitio, sed secunda definitio propositionis etiam convenit definitioni, ergo. P. min. *animal rationale*, quæ est definitio hominis, etiam est oratio verum significans, ergo. *Deinde*, hæc vox: *verum* significat

veritatem, & tamen non est propositio, ergo.

R. ad prob. min. dist. ant. animal rationale est oratio verum significans *apprehensivè*, C. significans *judicativè* N. ant. definitio quidem significat verum apprehensivè, quia est actus simplicis apprehensionis explicans naturam rei sicut est, non tamen significat verum judicativè, quia non exigit copulam ad explicandam rei naturam.

Ad additum R. vox *verum* significat veritatem *signatè*. C. ant. *exercitè* N. ant.

Dices 2dò. Illa definitio non est bona, 5 quæ traditur per opposita, sed secunda definitio propositionis traditur per opposita, ergo, Maj. patet, definitio enim debet explicare naturam rei, opposita autem eidem rei convenire non possunt, P. min. secunda definitio propositionis datur per verum & falsum, sed verum & falsum sunt opposita, ergo.

R. dist Maj. illa definitio non est bona, quæ traditur per opposita, copulativè sumpta C. Maj. per opposita divisivè sumpta N. Maj. sed secunda definitio propositionis datur per opposita *divisivè* sumpta C. min. per opposita *copulativè* sumpta N. min. propositio

tio non definitur oratio verum & falsum significans, sed verum *vel* falsum, ita ut propositio *in communi* & signate sumpta sit indifferens, an sit vera *vel* falsa, propositio autem *in particulari*, & exercitè sumpta (cæteris paribus) alia sit *determinate* vera, alia *determinate* falsa.

ARTICULUS SECUNDUS

De Divisionibus Propositionis.

6 **I**N propositione quatuor potissimùm occurrunt consideranda, Primo *substantia*, quæ apud S. Thom. *Op. 48. de enunc. c. 6.* est unio partium, 2dò *Materia*, vel *remota* & sunt termini, vel *proxima*, & est convenientia vel disconvenientia terminorum, antecedens ipsam unionem, 3tiò. *Qualitas*, quæ est affirmatio vel negatio, 4tò. *Quantitas*, quæ est extensio subjecti ad plura vel pauciora. Secundùm hæc quatuor etiam propositio quadrisariam dividitur.

7 **CONCLUSIO I.** Propositio *secundùm Substantiam* dividitur in *Categoricam*, & *Hypotheticam*.

Declaratur. Propositio *Categorica* vel simplex est, quæ *constat* *subjecto* & *predicato*, *velut* *partibus principalibus unica copula principali*, ac *verbali unitis*, ut: *virtus est laudanda*.

Pro-

Propositio Hypothesica vel composita est, quæ constat duabus propositionibus categoricis velut partibus principalibus unione adverbiali unitis, ut: *si sol lucet, dies est.* Dupliciter ergo distinguitur propositio categorica ab hypothetica, Primò, *ex parte extremorum*, quia extrema propositionis categoricæ immediata sunt *termini*, extrema propositionis hypotheticæ immediata sunt *propositiones*. 2dò *ex parte copule*, quia copula in propositione categoricâ est *verbalis*, in hypotheticâ *adverbialis*.

Dices. Omnis propositio est composita, 8 ergo non datur propositio simplex vel categorica, P. ant. omnis propositio *componitur* ex subjecto, & prædicato, mediante copulâ, ergo.

R. dist. ant. omnis propositio est composita vel *categoricè*, vel *hypotheticè* C ant. omnis propositio est composita *hypotheticè* N. ant. Propositio categorica est composita *categoricè*, sive ex terminis. Propositio hypothetica est composita *hypotheticè*, sive ex propositionibus. Circa propositionem categoricam.

Advertendum primò. Quod propositio 9 adhuc maneat simplex, licet subjectum vel prædicatum sit oratio, aut integra propositio, unde hæ propositiones sunt categoricæ:

Imperator Romanorum est defensor Ecclesie. Homo, qui est deditus inertie, est laude indignus. Petrus studet, est propositio.

IO 2do. Quod copula *verbalis*, sive expressa per verbum *sum*, sit duplex, alia *Principalis* vel *Connexionis*, alia *minus principalis*, vel *implicationis*, Copula *principalis* est illa, quæ unit vel connectit prædicatum subjecto, & vocatur *principalis*, quia penes illam *principaliter* attenditur, an propositio sit *affirmativa* vel *negativa*, vera vel falsa. Copula *minus principalis* est illa, quæ non unit prædicatum subjecto, sed potius se tenet ex parte unius extremi *tantum*, & hinc dicitur copula *implicationis*, v. g. in hac propositione: *Petrus, quia est Logicus, est diligens*, pro copula *principali* habetur *ly: est*, positum ante *ly diligens*, pro copula vero *minus principalis*, accipitur *ly est*, positum post *relativum*. Signum copulæ *minus principalis* est, si illâ *omissâ* stet adhuc propositio, sic in dato exemplo manet eadem propositio, licet dicas. *Petrus logicus est diligens.*

II 3tio. Propositio *categorica* dicitur *de secundo adjacente*, quando prædicatum propositionis ponitur *implicitè*, ut: *Petrus currit* Dicitur *de tertio adjacente*, quando subjectum, prædicatum, & quando ponuntur *explicitè*, ut: *Petrus est Doctus.* Dicitur

de

de verbo adjectivo : quando solum verbum ponitur, ut : *vesperascit*.

CONCLUSIO II. Propositio secundum 12
Materiam (proximam) triplex est, alia est in materiâ necessariâ, alia in materiâ impossibili, & alia in materiâ contingente.

Declaratur. Propositio in materiâ necessariâ vel naturali est, cujus prædicatum necessario convenit subjecto, ut : *homo est animal*.

Propositio in materiâ impossibili est, cujus prædicatum absolutè repugnat subjecto, ut : *homo est lapis*.

Propositio in materiâ contingente est, cujus prædicatum contingenter vel accidentaliter convenit, subjecto, ut : *homo est albus*, ubi.

Advertendum imò. Quod manente eodem 13
subjecto & prædicato, semper maneat eadem materia propositionis, licet ipsa propositio mutetur penes affirmationem vel negationem, veritatem vel falsitatem, universalitatem vel particularitatem, unde, sive dicas : *homo est animal*, sive : *homo non est animal*, utraque propositio est in materiâ necessariâ.

2. Aliud est : propositionem esse necessariam, & aliud : esse in materiâ necessariâ.

Propositio necessaria est necessario vera, licet

cet termini non habeant convenientiam necessariam. Propositio in materiâ necessariâ est, in quâ termini habent necessariam convenientiam, unde hæc propositio: *homo non est animal*, est in materiâ necessariâ, non tamen est propositio necessaria, vel necessariò vera, sed impossibilis. Eodem modo discurrendum est de propositione *impossibili* & in materiâ *impossibili*. Propositio impossibilis est *impossibiliter vera*. Propositio in materiâ impossibili est, in quâ termini invicem absolute repugnant, unde hæc propositio: *homo non est lapis*, est propositio necessaria, sed in materiâ impossibili. Ex quibus:

15 Sequitur 1mò, quod ad cognoscendum, in quâ materiâ sit propositio, *unicè* attendenda sit terminorum habitudo, id est, vel connexio vel repugnantia.

Sequitur 2dò, quod omnis propositio affirmativa in materiâ necessariâ sit etiam necessaria, & vera, ut: *homo est animal*, omnis verò propositio negativa in materiâ necessariâ, sit impossibilis, & falsa, ut: *homo non est animal*.

Sequitur 3tiò, quod omnis propositio affirmativa in materia impossibili sit etiam impossibilis, & falsa, ut: *homo est lapis*, omnis verò propositio negativa, in materia impossibili sit necessaria & vera, ut: *homo non est lapis*.

Se-

Sequitur 4to, quod omnis propositio tam affirmativa, quam negativa in materia contingente semper sit, & maneat contingens, ut: *homo est Doctus.*

CONCLUSIO III. Propositio secundum qualitatem dividitur in Affirmativam, & Negativam.

Declaratur. Propositio affirmativa est, cujus copula NB. principalis caret negatione, ut: *justitia est virtus.* Propositio negativa est cujus copula principalis affecta est negatione, vel formaliter, ut: *audacia non est virtus,* vel equivalenter, ut: *nullum vitium est virtus.*

Dictum est, cujus copula NB. principalis, &c. Quia negatio apposita copulae minus principali, non facit propositionem negativam, unde haec est propositio affirmativa: *Petrus, qui non est doctus, est piger.* Praeterea

Advertendum primo, si particula: *non*, 17 neganter sumpta saepius reperatur in propositione, tenenda est regula illa: *paritas negationem affirmat, imparitas negat*, id est, si negationes sint pares, propositio est affirmativa. Si negationes sint impares, propositio est negativa.

2do. Ad cognoscendum. An propositio affirmativa sit; an negativa, non est attendendum ad *ly non*, cadens supra terminos, eosque infinitans, sed tantum ad negationem imme-

diatè antepositam vel signis logicis, vel copulæ, undæ hæc propositio: *nullus homo: on est animal*, est affirmativa, hæc vero, *Nonnullus homo non est animal*, est negativa, V. infra dicta dicenda de *Æquipollentia*.

19 3to. Nomina negativa, ut: *impius, indoctus*, & similia, non faciunt propositionem negativam, licet enim hæc duæ propositiones: *Petrus est impius, & Petrus non est pius*, conveniant quoad rem & materialiter, differunt tamen formaliter, & penes modum enunciandi.

20 4to. Si in aliqua propositione adest duplex copula verbalis principalis, ut: *Petrus est, & non fuit doctus*, tunc illa propositio dicenda est virtualiter duplex, ideoque ad discernendam affirmationem vel negationem resolvi debet in duas categoricas, dicendo: *Petrus est Doctus, & Petrus non fuit doctus*, & tum facilimè discernitur, quod prima categorica sit affirmativa, secunda vero sit negativa.

21 CONCLUSIO IV. Propositio secundum Quantitatem dividitur in Universalem, Particularem, Singularem, & Indefinitam.

Declaratur: Propositio Universalis est, cujus termino communi præponitur signum universale, vel affirmativum, quale est:

omnis,

omnis, vel negativum, quale est; *nullus*, v. g. *Omnis homo est risibilis*, *nullus homo est iatrabilis*.

Propositio Particularis est, cujus termino, alias *communi*, præponitur signum *particulare*, vel affirmativum, ut: *quidam aliquis*, vel negativum, ut: *quidam non, aliquis non*, v. g. *Aliquis homo est justus*, *aliquis homo non est justus*.

Propositio Singularis est, cujus termino, alias *communi*, præponitur pronomen *demonstrativum*, ut: *hic homo est doctus*. Ad propositionem singularem reducitur illa, quæ pro subjecto habet terminum singularem determinatum, ut: *Aristoteles est Philosophus*.

Propositio Indefinita est, cujus termino *communi nullum* præponitur signum, ut: *arbor est fecunda*.

Advertendum imò. Quod ad cognoscendam quantitatem propositionis attendendum sit *solum subjectum*, ita ut propositio sit universalis, si subjectum sit affectum signo universalis, licet prædicatum afficiatur signo particulari v. g. *Omnis homo est aliquod animal*, similiter hæc propositio: *Franciscus est omnis homo*, est singularis, licet prædicatum sit affectum signo universalis.

2dò. Si in aliquâ propositione sint duo diver-

sa signa, eaque *ambo in recto*, ut: *omnis homo,*
 & *aliquis homo est animal*, propositio dicen-
 da est *virtualiter*, duplex, & resolvenda hoc
 modo: *omnis homo est animal*, & *aliquis ho-*
mo est animal, quarum 1ª est universalis,
 2^a da particularis. Si vero unum signum sit *in*
recto, aliud *in obliquo*, tunc quantitas pro-
 positionis sumi debet penes signum *in recto*
 positum, unde hæc propositio est univer-
 salis: *Omnes sensus alicujus hominis sunt per-*
turbati.

24 3^{id.} Circa propositionem indefinitam
 observanda sunt hæc axiomata Dialectico-
 rum.

1. *Propositio Indefinita affirmativa in mate-*
riâ necessariâ æquivalet universali, sic hæc
 propositio: *homo est animal*, æquivalet huic
 universali: *omnis homo est animal*. Intelli-
 genda est hæc regula de propositionibus *di-*
rectis, quia in indirectis non tenet, hæc
 enim propositio: *animal est homo*, non æqui-
 valet universali, sed particulari: *aliquod ani-*
mal est homo.

2. *Propositio Indefinita negativa in materiâ*
impossibili æquivalet universali, sic hæc pro-
 positio: *homo non est lapis*, æquivalet huic:
nullus homo est lapis.

3. *Propositio Indefinita, quæ est de fide,*
æquivalet universali, sic hæc propositio:
 homo

homo moriens in gratiâ salvabitur, æquivaleret huic; omnis homo moriens in gratiâ salvabitur.

4. *Propositiones doctrinales (quæ velut principia vel conclusiones traduntur ab aliquâ scientiâ) æquivalent universalibus, tale est illud Medicum: vulnus circulare est difficile curatu, id est, omne vulnus circulare, &c. Item illud Theologicum: fur est obligatus ad restituendum, id est, omnis fur, &c. & illud Juridicum: homo gravis furti reus est suspendendus, id est, omnis homo gravis furti reus, &c.*

5. *Propositio Indefinita in materiâ contingente æquivaleret particulari, sic hæc propositio: homo est albus, æquivaleret huic: aliquis homo est albus.*

Colliges ex dictis, quomodo respondeas ²⁵ interrogatus de propositione. Imò, si quærat, *quæ est propositio?* Resp. *Categorica, vel Hypothesica, Qualis? est affirmativa, vel negativa. Quanta est universalis, particularis, singularis, vel indefinita.*

Quæres, Nunquid supersint utiles aliæ ²⁶ divisiones propositionis?

R. Supersunt sequentes, quas juvat breviter annotari.

Imo dividitur in *Identicam & Formalem,*
Pro-

Propositio Identica est, in quâ prædicatum est *omnino idem* cum subjecto, ut : *gladius est ensis*. Propositio Formalis est, cujus prædicatum vel *realiter* vel saltem *ratione distinguitur* à subjecto, ut : *homo est animal*.

27 2dò dividitur in *Directam* & *Indirectam*, Propositio Directa est, in quâ *superius* prædicatur de *inferiore*, ut : *homo est animal*. Propositio indirecta est, in quâ *inferius* prædicatur de *superiore*, ut : *animal est homo*.

28 3tò dividitur in *Absolutam*, & *Modalem*, Propositio Absoluta est, quæ aliquid absolute & *sine addito* enunciat, ut : *homo est risibilis*, Propositio Modalis est, quæ prædicatum enunciat de subjecto sub certo modo *modificante* ipsam unionem extremorum, ut : *homo necessario est rationalis*, tales particule modificantes sunt quatuor comprehensæ his verbis :

Omnis Necessè valet, *Impossibile* Nullus, *Possibile* Quidam, *Quidam non* Possibile non, id est, Necessè est modus *universalis affirmativus*, & æquivalet ly: *omnis*. *Impossibile*, est modus *universalis negativus*, & æquivalet ly: *nullus*. *Possibile* est modus *particularis affirmativus*, & æquivalet ly: *quidam*, vel *aliquis*. *Possibile non*, est modus *particularis negativus*, & æquivalet ly

quis

quidam non, vel *aliquis non*. E quibus facile erit cognoscere, quantitatem, & qualitatem propositionum modalium.

Si petas. Unde sumatur veritas & falsi²⁹ tas propositionum modalium.

Re Desumi debet penes *modum*; non penes *dictum*. Per modum intelligitur particula modalis. Per dictum intelliguntur cæteræ partes propositionis. Tunc ergo propositio modalis est vera, quando modus cum veritate convenit dicto, licet dictum sit falsum, v. g. hæc modalis: *hominem esse lapidem est impossibile*, est vera, licet dictum: *hominem esse lapidem*, sit falsum. Tunc autem Propositio modalis est falsa, quando modus cum veritate dicto non convenit, v. g. hæc modalis: *equum esse irrationalem est contingens*, est falsa, licet dictum: *equum esse irrationalem*, sit verum.

Advertendum insuper (quod sæpe in 30 Philosophiâ tangitur) Propositionem modalem aliam esse *Compositam*, quæ facit sensum compositum, aliam esse *Divisam*, quæ facit sensum divisum. Sensus Compositus tunc fit, quando significatur posse simul coexistere actum vel formam unius termini cum actu alterius, ut: *cæcum videre est possibile*, cujus sensus est, potest conjungi actus visionis cum actuali cœcitate. Sensus divisus tunc fit, quando

quando

quanto significatur, quod forma vel actus prædicati possit convenire subjecto, non tamen dum actu habet formam oppositam, & simul cum illâ, sed tantum successivè, ut: *cæcus possibiliter videt*, cujus sensus est, qui jam est cæcus, habet potentiam ad visionem, non tamen actu videbit, nisi recedente cæcitate. Spectato tamen communi modo loquendi, multum dependet ab *intentione proferentis*, an tales propositiones intelligendæ sint in sensu Composito; an in Diviso.

Cætera de propositione modali plus habent obscuritatis; quàm utilitatis, consulo prætermittenda.

- 3ⁱ 4to. Propositio dividitur in *Exceptivam*, *Exclusivam*, & *Reduplicativam*, Propositio Exceptiva est, quæ continet particulam exceptivam: *præter*, ut: *omnes Apostoli sunt sancti præter Judam*, id est, *excepto Judâ*. Propositio Exclusiva est, quæ continet particulam exclusivam: *tantum*, vel *solum*, ut, *tantum fides Catholica est vera*, quam sic expones: *fides Catholica est vera, & nulla alia fides est vera*. Propositio Reduplicativa est, quæ continet particulam reduplicativam, *quatenus*, *in quantum*, vel similem, ut: *homo quatenus rationalis, est risibilis*, V. de Ampliat, à N. 51.

AR-

ARTICULUS TERTIUS

De Propositione Hypotheticâ

Sicut ad propositionem categoricam re-32.
 quiritur copula *verbalis*, quæ est verbum
Sum, sic ad propositionem Hypotheticam
 (cujus definitio supra data est) requiritur
 copula *adverbialis*, una scilicet ex his parti-
 culis: *Et, Vel, Si, Ergo, Quia*, penes quas par-
 ticulas etiam cognoscitur, quotuplex sit
 propositio Hypothetica.

CONCLUSIO. Propositio Hypothe-33.
 tica dividitur in *Copulativam, Disjunctivam,*
Conditionalem, Rationalem, & Causalem.

Declaratur. Propositio Hypothetica *Co-*
pulativa est, cujus partes principales unjun-
 tur conjunctione *Copulativâ* v. g. *Plato docet,*
Et Aristoteles audit.

Disjunctiva est, cujus partes principales
 uniuntur conjunctione *Disjunctivâ*, v. g. *dies*
est, VEL nox est.

Conditionalis est, cujus partes principa-
 les uniuntur conjunctione *Conditionali*, v. g.
SI solluces, dies est.

Rationalis est, cujus partes principales
 uniuntur conjunctione *Rationali*, v. g. *Sol*
ortus est, ERGO dies est.

Causalis est, cujus partes principales uni-
 untur conjunctione *Causali*, v. g. *QUIA sol*
ortus est, dies est.

F

Quæ;

34 Quæres imò. Quæ conditiones requirantur ad *veritatem vel falsitatem* propositionis Hypotheticæ ?

R. imò. Ad *veritatem* propositionis *Copulativæ* requiritur, ut utraque categorica sit vera. Ad *falsitatem* verò sufficit, si una sit falsa. Unde vera est hæc copulativa: *Homo est rationalis, & brutum est irrationale*, falsa est hæc: *Homo est animal, & brutum est lapis.*

35] R. 2. Ad *veritatem* propositionis *Disjunctivæ*, una tantùm categorica debet esse vera, secundùm axioma: *Propositio Disjunctiva est vera ratione alterutrius partis.* Ad *falsitatem* verò requiritur, ut utraq; sit falsa. Unde hæc disjunctiva vera est: *vel homo est rationalis, vel brutum est rationale*, falsa est hæc: *homo est latrabilis, vel brutum est risibile*, ubi

36 Advertendum, si propositio disjunctiva constet duabus categoricis, quarum utraq; est vera, v. g. *Iustus salvatur, vel Impius damnatur*, tunc illa propositio in *rigore Dialectico* non est disjunctiva, sed potius copulativa.

37 R. 3tò. Ad *veritatem* propositionis *Conditionalis* sufficit, quod secunda propositio deduci possit ex prima, licet utraque sit falsa. Ad *falsitatem* verò sufficit, secundam ex prima non deduci, unde vera est hæc *conditio- nalis*: *si canis haberet alas, volaret*, falsa est hæc: *si homo sit risibilis, est equus.*

R. 4. ad

R. 4to. Ad *veritatem* propositionis ratio. 38
nalis requiritur, ut prima sit vera. Deinde,
ut secunda sequatur ex prima, ad *falsitatem*
sufficit, unam ex his conditionibus deficere,
unde vera est hæc rationalis: *Petrus est homo,*
ergo est animal, falsæ verò sunt hæ: *Petrus est*
equus, ergo est irrationalis, item, *Petrus est Lo-*
gicus, ergo cantat.

R. 5to. Ad *veritatem* propositionis causalis 39
requiritur, ut prima propositio sit vera. De-
inde, ut secunda sequatur ex prima. Demum,
ut prædicatum primæ, sit causa prædicati se-
cundæ propositionis. Ad *falsitatem* sufficit,
si una ex his conditionibus desit. Unde vera
est hæc causalis: *quia homo est rationalis, est ri-*
ribilis, falsa autem est hæc: *quia, homo est ri-*
ribilis, est rationalis, risibilitas enim non est
causa rationalitatis, sed rationalitas risibili-
tatis.

Quæres 2do. Unde sumatur affirmatio 40
vel negatio propositionis Hypotheticæ?

R. Sicut affirmatio vel negatio propo-
sitionis Categoricæ sumenda est penes copu-
lam *verbalem,* sic affirmatio vel negatio pro-
positionis Hypotheticæ sumenda est penes
copulam *adverbialem,* vel hypotheticam.
Tunc igitur Hypothetica erit affirmativa,
si ejus copula non habeat adjunctam particu-
lam: *non,* unde hæc propositio: *si sol non est*

ortus, dies non est, est affirmativa, quia copulatio est affirmativa, licet partes sint negativæ. Tunc vero Hypothesica erit negativa, si ejus copula sit affecta negatione. Unde hæc est negativa: *Non si Petrus mendicet, dives est*, licet partes sint affirmativæ. Ut ergo propositio Hypothesica fiat negativa, commodè ageretur (licet præter morem Grammaticorum) si à principio propositionis ponatur particula *non*. Rationalis tamen negativa fieri potest, si à principio ponas *ly*: *non sequitur*, v. g. *non sequitur: Petrus est animal; ergo est rationalis.*

INFORMATIO SECUNDA.

De Proprietatibus Terminorum intra Propositionem.

1. **E**Xplicatâ naturâ propositionis, principalibusque ipsius divisionibus, recto ordine doctrinæ nunc agendum est de proprietatibus ipsam propositionem consequentibus. Quædam autem proprietates sequuntur ipsa extrema, quædam totam propositionem. Proprietates sequentes ipsa extrema sunt sex: Suppositio, Ampliatio, Restrictio, Alienatio, Diminutio, Appellatio, de quibus agendum est in præsentī informatione.

AR-

ARTICULUS PRIMUS.

De natura Suppositionis.

CONCLUSIO. Suppositio est. *Acceptio ter-2.*
mini pro aliquo, de quo verificatur, juxta exi-
gentiam copulae. Pro intelligentiâ definitionis.

Advertendum primò. Quod hæc duo
inter se differant: *Significare, & Supponi.*
Vox dicitur *significare*, dum ex institutione
hominum habet vim aliquid intellectui ma-
nifestandi. Dicitur verò *supponi*, dum ac-
cipitur vel usurpatur (modo statim expli-
cando) pro ipsâ re significatâ, cujus vicem
vox supplet, sicut tabulæ Cosmographicæ
usurpantur pro regionibus, per eas repræ-
tentatis.

2dò. Acceptio est duplex, alia *Activa*,
alia *Passiva*. Acceptio activa est *actus intel 3.*
lectus rem hoc vel illo modo accipientis.
Acceptio passiva est ipse *usus passivus*, quo
terminus dicitur pro aliquo acceptus.

3tiò. Verificatio etiam duplex est, alia 4.
Propositionis, alia acceptionis. Verificatio
propositionis est, quando res ita se habet,
sicut enunciatur, sive quando propositio est
vera, & hæc non exigitur ad suppositionem,
termini enim possunt etiam supponere in
propositione falsâ, ut: *Homo est lapis*. Ve-
rificatio acceptionis est, quando res signifi-

cata, pro quâ accipitur terminus, verè datur juxta exigentiam copulæ. His observatis,

- 5 Explicatur definitio. Dicitur imò, Suppositio est *acceptio* (passiva) per quam particulam convenit suppositio cum aliis proprietatibus termini, in quarum definitionibus ly *acceptio* ponitur saltem *implicitè*. Cæteræ particulæ ponuntur pro differentiâ. Et

Dicitur 2dò. *Pro aliquo, de quo verificatur. Scilicet illa acceptio V. N. 4.*

Dicitur 3tio. *Juxta exigentiam copulæ.* Id est: res significata, pro quâ terminus usurpatur, debet verè existere sub eâ differentiâ temporis, quæ per copulam importatur. Ubi

- 6 Adverte imò modum examinandi, an vox aliqua suppenat. Sit propositio: *Antichristus erit impius*, ut cognoscas, an in hac propositione *Antichristus* supponat, assume ly *Antichristus*, & claritatis gratiâ fac novam propositionem, eamque demonstrativam, in qua pro subjecto pone pronomen demonstrativum, *hoc*, pro prædicato pone ly *Antichristus*, & interpone copulam prioris propositionis, dicendo: *hoc erit Antichristus*, & quia vides hanc propositionem esse veram, & Antichristum verè extitutum, secundùm exigentiam copulæ, quæ importat tempus futurum, inde colligis in prima propositione:

Anti-

Antichristus erit impius, ly: *Antichristus* verè supponere. Econtra in hac propositione: *Antichristus est crudelis*, non potes cum veritate dicere: *Hoc est Antichristus*, falsum enim est, quod *Antichristus* de præsentì existat, & hinc colligis, quod subjectum in hac propositione: *Antichristus est crudelis*, non supponat, ideoque dicitur propositio *de subjecto non supponente*.

2dò. Quod hæc regula teneat in propositionibus *contingentibus*, si enim propositio sit in materia *necessaria*, in qua verbum *abstrahit ab omni tempore*, tunc etiam terminus supponit, licet res per eum significata non existat sub differentia temporis per copulam importati, v. g. in hac propositione, *Adam est homo*, ly *Adam* verè supponit, quamvis *Adam* de præsentì non existat, unde non potest, quidem *quoad sensum* designari: *Hoc est Adam*, potest tamen designari *quoad intellectum*, cum intelligamus independentè à tempore esse necessariam connexionem inter Adamum & hominem.

Dubitabis. An suppositio detur extra 8. propositionem?

R. N. Ratio est, quia suppositio debet desumi *penes copulam*, extra propositionem verò copula non datur.

Dices, Extra propositionem datur termini 9

nus, ergo etiam suppositio P. coa., ubi datur *essentia* termini, etiam dari debet *proprietas* termini, sed suppositio est *proprietas* termini, ergo si &c.

R. ad prob. coæ D. maj. Ubi datur *essentia* termini, etiam debet dari *proprietas* absoluta C. maj. *proprietas* respectiva N. maj. sed suppositio est *proprietas* termini *absoluta* N. min. *proprietas* respectiva C. min. Suppositio est *proprietas* termini tantum respectiva, & connotans statum *actualis* compositionis, unde convenit solis terminis *acti* componentibus.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Divisionibus Suppositionis.

10 **C**ONCLUSIO I. Suppositio in communidividitur in *Materialem & Formalem*.

Declaratur. Suppositio materialis est *acceptio termini pro se ipso*, id est, pro nudâ voce, ut: *Homo est nomen*. Hæc tamen non est *proprie* suppositio, sicut vox materialiter accepta non est *proprie* terminus.

Suppositio Formalis est *acceptio termini pro re*, ad quam significandam est impositus, ut: *Homo est animal*.

II. Regule cognoscendi, quod terminus supponat materialiter, sunt sequentes.

Prima : Si sit vox nihil significans.

2da: Si vox significativa penes se vel explicitè vel implicitè habeat notas materialitatis, quales sunt: *nomen, vox, particula &c.* v. g. *Homo est dissyllabum.*

3tia. Si prædicatum non conveniat rei significatæ per subjectum, sed soli voci, ut *Petrus est nomen.*

CONCLUSIO II. Suppositio Formalis 12 dividitur in Propriam & Impropiam.

Declaratur. Suppositio Propria est *acceptio termini pro eo, quod propriè significat, ut: homoridet,* ubi participium *ridens* implicitè positum accipitur propriè.

Suppositio impropria est *acceptio termini pro eo quod impropriè significat, ut: prata rident.*

CONCLUSIO III. Suppositio Propria 13. dividitur in Simplicem, & Personalem sive realem.

Declaratur. Suppositio simplex est *acceptio termini tantum pro suo primario & immediato significato, ut: homo est species,* ubi *ly homo* sumitur tantum pro natura humana, ad quam significandam primariò est institutum, non verò pro Petro & Paulo, cæterisque significatis mediatis.

Suppositio Personalis vel realis est, *acceptio termini non solum pro suo significato primario & immediato, sed etiam pro secundario & mediato, ut: Homo est animal rationale, hic ho-*

mo lumitur & pro natura humana, & pro Petro & Paulo &c. pro cujus noticia

- 14 Advertendum. Duplex est significatum termini, *Mediatum* scilicet, & *Immediatum*. Significatum Immediatum vel primum & formale est illud, ad quod significandum terminus per se *primario* est institutus. Significatum mediatum vel secundarium, & materiale est, ad quod significandum terminus tantum est institutus *secundario*, & per quandam extensionem, in quantum significatum primum se extendit ad significata secundaria, sic terminus: *Homo*, *primario* est institutus ad significandam naturam humanam, & quia natura humana se extendit ad Petrum & Paulum, hinc Petrus, Paulus &c. in quibus natura humana invenitur, sunt significata secundaria termini: *Homo*. Econtra hæc vox: *Petrus* est *primario* instituta ad significandum hunc singularem hominem, & *secundario* ad significandam naturam humanam, quæ invenitur in Petro.

- 15 Regulæ cognoscendi, an terminus supponat simpliciter, vel personaliter, sunt sequentes:

Regula prima est, quando prædicatum est terminus *secundæ intentionis*, subjectum supponit *simpliciter*. Quando autem prædicatum

tum

tum est terminus *primæ intentionis*, subiectum supponit *personaliter*. Unde sequitur.

Regula 2da, quod terminus NB. *primæ intentionis* sit in suppositione *simplici*, quando non potest descendi à primario ejus significato, ad significatum secundarium, ut patet in hac propositione: *homo est species*, ubi non valet descensus ab homine ad Petrum, dicendo: ergo *Petrus est species*. Econtrario terminus est in suppositione *Personali*, quando valet descensus à significato termini primario ad secundarium, sic à subiecto hujus propositionis: *homo est animal*, benè potest descendi ad Petrum, de eoque prædicari *animal*, dicendo, ergo *Petrus est animal*.

Dictum est: *Terminus NB. primæ intentionis*, quia si subiectum sit terminus *secundæ intentionis*, tunc etiam in suppositione *simplici* fieri potest descensus, ut: *genus est universale*, ergo *animal est universale*.

CONCLUSIO IV. Suppositio personalis dividitur in *Communem*, *Singularem*, *Essentialem* & *Accidentalem*. 16

Declaratur: Suppositio *Communis* est, quando *terminus* positus in propositione est *communis*, ut: *homo est animal*.

Suppositio *Singularis* est, quando *terminus* positus in propositione est *singularis*, ut: *Petrus est homo*.

Sup-

Suppositio Essentialis vel naturalis est, acceptio termini pro aliquo, cui prædicatum convenit *essentialiter*, ideoque supponit pro *omnibus* suis inferioribus [sive existant, sive non existant) vel propter essentialem & necessariam *connexionem* inter prædicatum & subjectum, ut: *homo est animal rationale*, vel propter essentialem *repugnantiam* prædicati & subjecti; ut: *homo non est brutum*, & tales propositiones dicuntur *æternæ veritatis*, quia nimirum quoad suam veritatem non dependent à determinato tempore, & hinc in talibus propositionibus copula nunquam designat differentiam temporis, penes quam vel attendatur acceptio termini, vel veritas propositionis, sed solum indicat, essentialem connexionem extemporum, si illæ propositiones sint affirmativæ, vel essentialem eorum repugnantiam, si sint negativæ.

Suppositio Accidentalis est, acceptio termini pro aliquo, cui prædicatum convenit *accidentaliter*, ideoque supponit tantum pro suis significatis, quibus prædicatum convenit secundum illam differentiam temporis, quæ per copulam importatur, ut: *Petrus disputat*, ubi *Petrus* accipitur pro eo, qui disputat tempore præsentis.

17 Dices. Omnis suppositio est naturalis, ergo

ergo non datur suppositio accidentalis, P. ant. omnis suppositio est proprietas termini, sed omnis *proprietas* est naturalis, quia naturaliter convenit subjecto, cujus est proprietas, ergo.

R. D. ant. Omnis suppositio est naturalis per ordinem *ad essentiam termini* C. ant. per ordinem *ad connexionem* prædicati cum subjecto, N. ant. Suppositio naturalis ex eo dicitur, quod prædicatum subjecto naturaliter vel essentialiter connectatur, talis autem connexio non est in propositione accidentali, ergo neque in illâ terminus supponit naturaliter, sed accidentaliter vel contingenter.

CONCLUSIO V. Suppositio *com-18.*munis dividitur in Collectivam, Distributivam, Determinatam, & Confusam.

Declaratur: Suppositio Collectiva fit, dum terminus *communis* accipitur pro suis significatis *simul* sumptis, & in *unicâ* propositione, vel affirmativâ per particulam, &, in negativâ per particulam *nec*, singulis significatis interpositam *simul* enumerandis, ut in hac propositione: *Elementa sunt quatuor*, ly *elementa* supponit collectivè, unde non poteris inferre: ergo *ignis est quatuor*, sed debent simul enumerari *omnia*

nia significata subjecti dicendo : ergo ignis ,
& aër , & aqua , & terra sunt quatuor .

Suppositio Distributiva fit , quando terminus communis accipitur pro omnibus suis significatis , tùm *seorsim* tùm *simul* sumptis , In hac suppositione sumuntur significata vel inferiorâ *seorsim* , quando de *singulis* per *distinctas* propositiones particulâ & vel *nec* connexas , prædicatur terminus ille , qui antea prædicatus erat de termino communi , ut : *homo est animal* , ergo & *Petrus est animal* , & *Paulus est animal* , & *Joannes est animal* , &c. Item : *homo non est brutum* , ergo *nec Petrus est brutum* , *nec Paulus est brutum* , &c. Sumuntur autem inferiora simul , ut ante dictum est de suppositione collectivâ , sic : *homo est animal* ergo & *Petrus* & *Paulus* & *Joannes est animal* , item , *homo non est brutum* , ergo *nec Petrus* , *nec Paulus* , *nec Joannes est brutum* .

19 Suppositio distributiva subdividitur in completam & incompletam .

Suppositio distributiva completa fit , quando descenditur ad omnia individua , ut : *animal est sensitivum* , non enim sola species animalium , sed etiam singula animalia *in particulari* sunt sensitiva .

Suppositio Distributiva Incompleta fit , quando non descenditur ad omnia individua

dua

dūa, sed solūm ad omnes species, ut dum dico: *omne animal fuit in arcâ Noë*, ubi animal sumitur pro omnibus speciebus animalium.

Advertendum, Quod suppositio completa vocari soleat acceptio termini pro singulis generum, & incompleta pro generibus singulorum, ubi tamen ly: *genus* non sumitur strictè, sed latè, ut idem sit ac species, sicut dici solet: *inter Apostolos Judas in specie fuit proditor*, cum regulariter dici deberet. *Judas in individuo*.

Suppositio completa etiam dicitur *Absoluta*, quando scilicet terminus accipitur pro omnibus individuis *nullo excepto*, ut ostensum est in propositione: *animal est sensitivum*. Suppositio incompleta etiam dicitur *Accommodata*, quando terminus sumitur *cum exceptione* unius aut alterius individui, ut fit in hac propositione: *omnis homo contraxit peccatum originale*, ubi subintelligitur: *exceptis Christo & B. V. Mariâ*.

Suppositio determinata est acceptio termini *communis* pro suis inferioribus *seorsim* enumerandis, donec deveniatur ad unum de quo verificatur prædicatum propositionis. In hac suppositione inferiora enumerantur *seorsim*, dum de singulis formantur propositiones connexæ per particulam *vel*, ut: *aliqua dies vitæ erit ultima*, ergo *vel*

vel hæc dies erit ultima, vel illa dies erit ultima, & sic de cæteris, donec deveniatur ad diem illam, de qua prædicatum ultima verificatur.

Suppositio confusa est, acceptio termini *communis* pro suis inferioribus *simul* enumerandis, quorum nulli determinatè conveniat prædicatum. In hac suppositione inferiora enumerantur simul, si de illis omnibus formetur unica propositio, & singulis interponatur particula disjunctiva *vel*, ut: *aliquis oculus est necessarius ad videndum, ergo vel oculus dexter, vel oculus sinister est necessarius ad videndum*, ubi prædicatum *necessarius ad videndum* nec determinatè affirmatur de oculo dextero, nec de sinistro.

22 Advertendum imò circa suppositionem determinatam, quod in hac propositione: *aliqua dies vite erit ultima*, subjectum sit indeterminatum *quoad nos*, quia vi illius propositionis non determinatur, quænam sit illa dies, de qua verificatur, quod sit *ultima*, subjectum tamen supponit pro una die determinata *quoad se*.

23 2dò. Circa suppositionem confusam, quod in hac vel simili propositione: *Aliquis oculus est necessarius ad videndum* subjectum *per se* supponat confusè, *per accidens* tamen possit supponere determinatè, quia monoculo

culo ad videndum necessarius est determinatè unus ille oculus, quem habet, sic etiam in hac propositione: *Fides est necessaria ad salutem*, ly *Fides* supponit determinatè pro *Fide Catholicâ*, ex suppositione, quod non detur alia vera Fides præter Catholicam.

Quæres. Ex quibus regulis cognosci de 24
beat, an terminus supponat collectivè, an
distributivè? an confusè, an determinatè.
Ante Responſionem advertendum, quod
suppositiones præcipuè variantur variatis
quibusdam syncategorematicibus, quæ voca-
ri solent *signa Logica*, quibus termini *commu-
nes* afficiuntur. Sunt autem illa in duplici
differentiâ, alia sunt universalialia, vel affir-
mativa, ut *omnis*, vel negativa, ut: *nullus*,
alia sunt particularialia, vel affirmativa, ut
aliquis, vel negativa, ut *aliquis non*.

His positis pro suppositione *subjecti* tra-
ditur

Regula prima: Subjectum affectum signo 25
universali supponit vel distributivè, vel col-
lectivè *juxta exigentiam prædicati*, ut: *omnis
homo est admirativus*, ubi subjectum suppo-
nit distributivè. In hâc autem propositione:
omnes Planetae sunt septem: subjectum sup-
ponit collectivè, sic enim exigit prædicatum,
quod est terminus collectivus.

Regula 2da: Subjectum affectum signo 26
G culari

supponit vel determinatè vel confusè *juxta exigentiam prædicati*, unde: subjectum hujus propositionis: *aliquis homo est niger*, supponit determinatè, subjectum verò hujus propositionis: *aliqua navis est necessaria ad navigandum*, supponit confusè, quia prædicatum involvit, unum ex *signis confusionis*: qualia sunt: *necessarium, promissum, donum, debitum & similia*.

27 *Regula 3ta*. Si subjectum sit terminus mixtus, supponit *juxta exigentiam syncategorematis* subintellecti, ideòque resolvi debet, ut in hac propositione: *nemo est immortalis*, subjectum supponit distributivè, cum *nemo* sit idem, ac *nullus homo*, & in hac propositione: *alteruter erit victor*, subjectum supponit determinatè, quia *alteruter* idem est, ac *unus ex duobus*, & sic proportionaliter judicandum est de signis æquipollentibus.

28 *Regula 4ta*. Subjectum non affectum signo supponit distributivè, si propositio sit *in materiâ necessariâ vel impossibili*, quia propositio indefinita in materiâ necessariâ & impossibili æquivaleret universali, ut dictum est de propositione N. 24. Si autem propositio sit *in materiâ contingente*, subjectum supponit vel determinatè vel confusè *juxta exigentiam prædicati*, quod patet ex *Regulâ 2^{dâ}*,

Regula

Regula 5ta. Subjectum supponit distribu- 29
tivè, si sit terminus *communis*, & penes se
habeat particulam *solus*, similiter si prædica-
tum sit nomen *comparativum*, vel *superlati-
vum*, ut: *solus canis latrat*, *leo est animalium
fortissimum*, *equus est fortior lepore*.

Pro suppositione *prædicati* assignatur.

Regula 1ma. Prædicatum taliter supponit, 30
qualis est terminus, unde si prædicatum sit
terminus *primæ intentionis*, supponit per-
sonaliter. Si sit terminus *secundæ intentio-
nis*, supponit simpliciter. Si sit terminus
collectivus, supponit collectivè, &c.

Regula 2da. Prædicatum propositionis af- 31
firmativæ, vel universalis, vel particularis
NB. *Regulariter* supponit determinatè, ut
prædicatum hujus propositionis: *Homo est
animal* supponit pro determinatâ specie ani-
malis, prædicatum hujus propositionis:
Petrus est homo, supponit pro determinato
individuo.

Dictum est *Regulariter*, quia *per accidens*
fieri potest, ut prædicatum propositionis
universalis affirmativæ propter *vertibilita-
tem* cum subjecto, supponat distributivè, ut
fit in hac propositione: *homo est rationalis*.

Regula 3tia. Prædicatum propositionis 32
negativæ, vel universalis vel particularis sup-

ponit distributivè, ut: *nullus homo est brutum, aliquis homo non est equus.*

ARTICULUS TERTIUS.

De cæteris proprietatibus Terminorum.

33 **C**ONCLUSIO I. Ampliatio est *extensio termini*, vel acceptio extendens terminum à minore suppositione ad majorem suppositionem, unde terminus tunc dicitur ampliari, dum vel importat supposita plura, vel differentias temporis plures, quam copula importet, ut: *homo curret*, ubi *ly homo* non accipitur tantum pro homine futuro, sed etiam pro præsentem.

34 Quæres. Quotuplex sit ampliatio?
C. Duplex, alia est *Temporum*, alia *Suppositorum*. Ampliatio *Temporum* fit, quando terminus non tantum supponit pro eo tempore, quod per copulam importatur, sed etiam pro alio, ut in hac propositione: *Antichristus peccabit*, ubi *Antichristus* ampliatur ad tempus tam præsens quam futurum, ut sensus propositionis sit: *Antichristus, quando est vel erit, peccabit.*

Ampliatio *Suppositorum* fit, quando terminus accipitur pro pluribus suppositis, quam per copulam importantur, ut: *homo peccavit*, ubi *homo* accipitur, tam pro homine præsentem, quam præterito, & sensus

ius propositionis est: *homo, qui est vel fuit, peccavit.*

Advertendum. Ampliatio temporum³⁵ locum habet tam in termino *singulari*, quàm *communi*. Ampliatio suppositorum tantùm cadit in terminum *communem*, non verò in *singularem*, cum hic non possit pro *pluribus* accipi.

Regulæ Ampliationis sunt sequentes: 36

Regula 1ma: Verbum *præteriti* temporis ampliat *subiectum* ad præiens & præteritum, ut: *senex fuit puer*, ubi *ly senex* stat pro *senex qui est vel fuit*, *ly puer* verò stat pro *puero, qui fuit.*

Regula 2da: Verbum *futuri* temporis ampliat *subiectum* ad præiens & futurum, sed restringit *prædicatum* ad futurum, ut: *puer erit senex*, ubi *ly puer* stat pro *puero, qui est vel erit*, *ly senex* stat pro *senex, qui erit.*

Regula 3tia. Verbum *Potest* ampliat *sub-38* *jectum* & *prædicatum* ad tempus præiens, præteritum futurum & possibile, ut: *Homo potest esse albus*, ubi tam *ly homo* quam *albus* stat pro eo, qui vel *est*, vel *fuit*, vel *erit*, vel *potest esse.*

Regula 4ta: Adverbium: *imaginabiliter*³⁹ positum in propositione, ampliat *subiectum* & *prædicatum* ad omnes differentias temporis,

ris, ut; *homo imaginabiliter currit*, ubi tam *homo*, quam *currens* accipitur vel pro *præsenti*, vel pro *præterito*, vel pro *futuro*, vel pro *possibili*, vel pro *imaginabili*. Unde.

Colliges. Quod quidem apud Physicos sint tres differentiæ temporis, scilicet *præsens*, *præteritum*, & *futurum*, apud Dialecticos tamen sint quinque, *præsens*, *præteritum*, *futurum*, *possibile*, *imaginarium*.

40 *Regula 5ta*: Termini significantes *prioritatem* aut *inceptionem*, ampliant terminos, quibus applicant suum significatum, ad *præsens* vel *futurum*: ut, *Pater est prior Filio*, ubi *ly Pater* supponit pro illo, qui *est* vel *erit*. Similiter: *lectio incipit*, ubi *ly lectio* supponit pro *lectione*, quæ *nunc primum est*, vel *immediatè post erit*.

41 *Regula 6ta*: Termini significantes *posterioritatem* aut *desitionem* ampliant ad *præsens* vel *præteritum*, ut: *Filius est posterior Patre*, ubi *ly Filius* accipitur pro illo, qui *est* vel *fuit*. Similiter: *lectio desinit*, *ly lectio* accipitur pro illâ, quæ *est*, vel *immediatè ante fuit*.

42 **CONCLUSIO II.** *Restriçtio est Limitatio termini à majore ad minorem suppositionem*, ut: *homo justus diligit Deum*, ubi *ly homo* restringitur ad solum *justum*.

Restriçtio opponitur ampliationi, & quia

quia *tot modis dicitur unum oppositorum*, quor
modis dicitur alterum, hinc restrictio etiam
 dividitur in aliam *Temporum*, & aliam *Sup-*
positorum.

Restrictio *Temporum* fit, quando ter-
 minus limitatur ad *pauciores differentias tem-*
poris, ut: *Imperator, qui modò est, trium-*
phabit, ubi *Imperator* restringitur ad solum
 præsentem.

Restrictio *suppositorum* fit, quando ter-
 minus limitatur ad *pauciora supposita*, ut: *ho-*
mo doctus promovetur.

Quæres. Quot modis fiat restrictio? 43

R. Quatuor: 1° modò, dum substantivo
 additur adjectivum, ut: *studiosus piger con-*
temnitur. 2do modò, dum termino apponitur
 casus obliquus, ut: *doctrina S. Thomæ est*
tutissima. 3^{io} modò, dum termino additur sub-
 stantivum minus commune, ut: *Rex Ale-*
xander devicit mundum. 4to modò, si addetur
 copula implicationis, ut: *homo, qui colit*
B. Virginem, non peribit.

CONCLUSIO III. Alienatio est *Transla-* 44
tio termini à propriâ ad impropiam significatio-
nem, ut: *homo est pictus*, ubi terminus *ho-*
mo, qui propriè significat *animal rationale*,
 per prædicatum *pictus* transfertur ad signifi-
 candam imaginem hominis pictam. Porro
 Adjectivum, quod alienat subjectum, de-

bet poni ex parte prædicati, *talia enim sunt subjecta, qualia permittuntur à suis prædicatis*, quando autem adjectivum ponitur ex parte subjecti, tunc subjectum non alienat, sed restringit, ut: *homo marmoreus est statua*,

45 CONCLUSIO IV. Diminutio est *limitatio termini totaliter supponentis, ad supponendum pro aliquâ parte*, ut: *Æthiops est albus secundum dentes*, ubi *ly albus*, quod alias supponit absolute pro toto, limitatur per additas particulas: *secundum dentes*, ut tantum supponat pro parte. Talis limitatio vocatur *dictum secundum quid*, pro quo

46 Advertendum, si forma nata sit inesse toti & parti, tantum verò inest parti, forma dicitur toti convenire tantum *secundum quid*, ut: *albedo potest inesse toti corpori, & dum inest soli parti corporis v. g. dentibus Æthiopis, dicitur Æthiops albus secundum quid, vel cum addito, secundum dentes*. Si verò forma possit tantum inesse parti, tunc, dummodò illi inest, forma dicitur toti convenire *simpliciter*, sic claudicatio tantum potest inesse parti hominis, scilicet pedi, & hinc si homo pede claudicet, dicitur *simpliciter* claudus.

47 CONCLUSIO V. Appellatio est *applicatio significati formalis termini appellantis ad significatum formale vel materiale termini*
appel.

appellati. Ad intelligendam hanc definitionem.

Recolligendum ex dictis de terminis N. 52. quod terminus tam concretus, quam connotativus habeat duplex significatum; aliud *formale*, quod est ipsa forma, aliud *materiale*, quod est subiectum formæ. Deinde

Advertendum. Terminus *Appellans* est⁴⁸ ille, qui suum significatum formale vel formam, quam significat, applicat termino, supra quem cadit, & terminus *appellatus* est ille, cui significatum formale alterius termini applicatur, sic dum dicitur: *Plato est magnus Philosophus*, *ly magnus* dicitur terminus *appellans*, quia tribuit denominationem termino adjuncto: *Philosophus*. Terminus appellatus autem est *Philosophus*, cum hic denominetur *magnus*, ex quo exemplo patet, quod non tantum appellare possit prædicatum supra subiectum, sed etiam una pars prædicati supra alteram. Similiter, dum dicitur: *album est dulce*, terminus appellans est *dulce*, terminus verò appellatus est *album*.

Quæres imò, Quotuplex sit appellatio? ⁴⁹

R. Duplex, alia *Materialis*, alia *Formalis*. Appellatio *Materialis* est, quando significatum formale termini appellantis ca-

dit suprâ significatum *materiale* termini appellati, v. g. *Medicus cantat*, hîc *cantare*, quod est significatum *formale* termini appellantis non convenit Medico spectato secundùm formam, vel *Artem Medicam*, id est, non convenit Medico *formaliter*, *quatenus medicus* est, sed tantùm *materialiter* convenit subjecto vel homini, *qui est medicus*, unde in dictâ propositione est appellatio *Materialis*.

Appellatio *Formalis* est, quando significatum *formale* termini appellantis cadit suprâ significatum *formale* termini appellati, v. g. *Medicus sanat*, ubi *sanare* convenit medico *formaliter* spectato secundùm formam vel *Artem Medicam*, & hinc est appellatio *Formalis*.

Quæres 2dò. Ex quibus regulis dignoscatur, an fiat appellatio *formalis*; an *materialis*?

- 50 R. Varias eas passim assignari, sed cum in propositionibus quoad terminos eodem modo dispositis subjectum inveniatur, aliquando *materialiter*, aliquando *formaliter* appellatum, ut constat ex his 1. *album est dulce*, 2. *album est coloratum*, 3. *homo justus est dives*, 4. *homo justus est amicus Dei*, 5. *Alexander magnus fuit discipulus Aristotelis*, 6. *Alexander magnus à Curtio est laudatus*, in quarum

quarum propositionum *imâ, 3tiâ, 5tâ & 6tâ* est appellatio materialis, in cæteris est appellatio formalis, propterea ad dignoscendam appellationem observanda est:

Regula infallibilis, quando particulae reduplicativæ *quatenus, in quantum, prout &* similes possunt addi termino appellato *manente veritate* propositionis, signum est appellationis *formalis*. Si verò tales particulae termino appellato non possint addi salvâ veritate propositionis signum est appellationem esse *materialem*, v. g. si dubitetur, quænam appellatio fiat in his propositionibus: *album est coloratum, album est dulce*, ita procedendum est. subjecto primæ propositionis additur particula reduplicativa: *quatenus* dicendo: *album quatenus album, est coloratum*, & quia manet propositio vera, & albedo est *ratio formalis*, quare significatum formale prædicati scilicet *color* conveniat subjecto, inde colligitur fieri appellationem formalem. In altera verò propositione: *Album est dulce*, quia cum veritate dici non potest, *album quatenus album est dulce*, sed dicendum est: *album, quod est album, est dulce*, colligitur esse appellationem *materialem*. Ubi

Advertendum imò, quod ad hoc ut appellationis formalis colligatur ex particulis: *quatenus, prout, &c.* non sufficiat per illas redu-

51
redu-

reduplicari puram *conditionem*, sine qua prædicatum non conveniret subjecto, sed debeat reduplicari ipsa causa vel ratio formalis. Unde in hac propositione: *ignis quatenus applicatus, urit*, non fit in rigore Dialectico appellatio formalis, quia *ly: quatenus* non reduplicat rationem formalem, quare ustio conveniat igni, sed tantum *conditionem sine qua non*, approximatio enim non est ratio vel causa ustionis, sed purè conditio ad urendum requisita.

- 52 2dò. Distantiæ particulae debent accipi propriè & in sensu *reduplicativo*, non verò abusive & in sensu *specificativo*, in quo tantum explicant concomitantiam prædicati cum subjecto, ideoque in hac propositione: *Sol, quatenus illuminat, exsiccatur* (quæ in sensu proprio & riguroso est falsa) non fit appellatio formalis, quia particula: *quatenus* specificativè accipitur, & indicat præcisè simultatem virtutis illuminandi & exsiccandi in sole, non verò accipitur reduplicativè, reduplicando causam exsiccationis, si enim illuminatio esset causa, quare sol exsiccaret, deberet exsiccare omnes res, quas illuminat, quod falsum esse patet, v. g. in *Cera*.

Pro terminis numeralibus datur

- 53 *Regula specialis*, Numeralia primitiva, ut: *duo, tres*, si applicentur *substantivis*, appellantur

lant tam formaliter, quàm materialiter; ideoque *multiplicant & formam, & subjectam*, ut: *video duos homines*, quæ propositio facit hunc sensum, *video duo individua habentia duas humanitates*. Si verò applicentur nominibus *adjectivis*, appellant solùm materialiter, ideoque *non multiplicant formam, sed subjectum*: ut *video tria rotunda*, id est: *video tria subjecta habentia rotunditatem*.

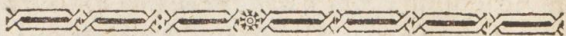
Quæres 3to. Quid Dialectici intelligant 54 per Statum & Distractionem termini?

R. 1mo. Status est *acceptio termini pro sola differentia temporis per copulam importati*, v. g. *homo ambulat*, ubi *homo* tantùm sumitur pro homine præsentem; non autem pro præterito, vel futuro, & dicitur habere *Status*, quia non extenditur *ultra* tempus per copulam significatum: Status tantùm habet locum in propositionibus *contingentibus*.

R. 2do. Distraçtio est *acceptio termini pro* 55 *eo, quod non existit pro differentia temporis per copulam importati*, ut: *cæci vident*, cum enim termini illius propositionis *cæcus & videns* significant formas *impossibiles*, necessariò ad diversa tempora recurrendum est, ut propositio verificetur in hoc sensu: *qui antea fuerunt cæci, jam vident*. Similiter distraçtio fit in hac enunciatione: *propositio resolvitur in subjectum & prædicatum, cæcus*

jus

ius sensus est: *Propositio resolvitur in terminos, qui antea in propositione fuerunt subjectum & prædicatum.*

INFORMATIO QUARTA.

De Proprietatibus Propositionis.

- I. **Q**uemadmodum ex habitudine, quam unus Terminus in propositione dicit ad alterum, resultant variæ proprietates terminorum jam explicatæ, ita ex comparatione unius propositionis ad aliam, earumque variâ combinatione secundum quantitatem & qualitatem, enascuntur proprietates propositionum, quæ sunt *Oppositio*, *Æquipollentia*, & *Conversio* de quibus hic agendum.

ARTICULUS PRIMUS

De Oppositione.

2. **C**ONCLUSIO I. *Oppositio est affirmatio & negatio, ejusdem de eodem.*

Explicatur Definitio. Dicitur imò. *Affirmatio & negatio*, quæ particulae ponuntur pro genere, omnis enim oppositio est affirmatio & negatio, non tamen omnis affirmatio & negatio est oppositio. *Porrò ad oppositionem Logicam* requiruntur duæ propositiones, quarum una sit affirmativa, altera
nega-

negativa; proinde negatio & affirmatio cadant supra copulam *principalem*.

Dicitur 2dò. *Ejusdem de eodem*. Quæ particulae ponuntur pro differentia, & sic intelligendæ sunt, quod debeat esse omninò idem prædicatum, & omninò idem subjectum, & quidem termini debent esse iidem.

1mò. Quoad nomen & casum nominis. 2dò. Quoad rem significatam. 3tò. Quoad suppositionem & alias proprietates. NB. Suppositio tamen *distributiva* & *determinata* commutari debent in omni oppositione propriè tali, ex parte prædicati, & in contradictoria etiam ex parte subjecti. 4tò. Quoad integritatem. 5tò. Quoad circumstantias loci & temporis. Unde vera oppositio non exercetur in sequentibus.

1mò. *Petrus est diligens, Petrus non est doctus. Liber est Petri, liber non est Petrus.* 2dò. *Canis (terrestris) latrat, canis (marinus) non latrat.* 3tò. *Homo (in suppositione simplici) est species, homo (in suppositione personali) non est species.* 4tò. *Logicus studet, Logicus non studet diligenter.* 5tò. *Sol lucet (de die) Sol non lucet (de nocte)* 6tò. *Imperator est Viennæ (in Austria) Imperator non est Viennæ (in Gallia.)*

CONCLUSIO II. Oppositio dividitur 3 in *Contrariam, Subcontrariam, & Contradictoriam.*

Ratio

Ratio est, quia oppositio est affirmatio & negatio ejusdem de eodem, ergo tot modis fit oppositio, quot modis inter propositiones intercedit affirmatio & negatio, sed tribus tantum modis inter propositiones exercetur affirmatio & negatio, vel enim illa fit inter duas propositiones *universales*, & sic est oppositio *Contraria*, vel fit inter duas propositiones *Particulares*, & sic est oppositio *Subcontraria*, vel fit inter duas propositiones unam *universalem*, alteram *particularem*, & sic est oppositio *Contradictoria*, ergo tres tantum sunt modi oppositionis. Est itaque

Oppositio *Contraria* affirmatio & negatio inter *duas* propositiones *universales* ejusdem subjecti & prædicati, ut: *Omnis homo est Justus, nullus homo est Justus.*

Oppositio *Subcontraria* est affirmatio & negatio inter *duas* propositiones *particulares* ejusdem subjecti & prædicati, ut: *aliquis homo est Philosophus, aliquis homo non est Philosophus.*

Oppositio *contradictoria regulariter* fit, quando est affirmatio & negatio inter *duas* propositiones ejusdem subjecti & prædicati, quarum *una* est *universalis*, altera *particularis*, ut: *omnis homo est probus, aliquis homo non est probus, vel nullus homo est probus, aliquis homo est probus.*

Datur

Datur etiam alia oppositio, quæ dicitur 4
Subalterna, & fit vel inter duas propositiones
affirmativas, vel inter duas *negativas*, ut, si
 una affirmativa sit universalis, altera affir-
 mativa sit particularis, sic etiam de duabus
 negativis, ut; *Omnis homo est animal, aliquis*
homo est animal; & *nullus homo est malus,*
aliquis homo non est malus. Dicitur hæc op-
 positio *Subalterna*, quia propositio particu-
 laris, quæ dicitur *subalternata*, continetur
 sub universalis; quæ dicitur *subalternans*. Hæc
 tamen non est oppositio *proprie* & simplici-
 ter dicta, quia non intercedit affirmatio
 & negatio, dici tamen potest oppositio *se-*
undum quid, quia ambæ propositiones op-
 ponuntur secundum *quantitatem*. Circâ op-
 positionem *Contradictoriam*.

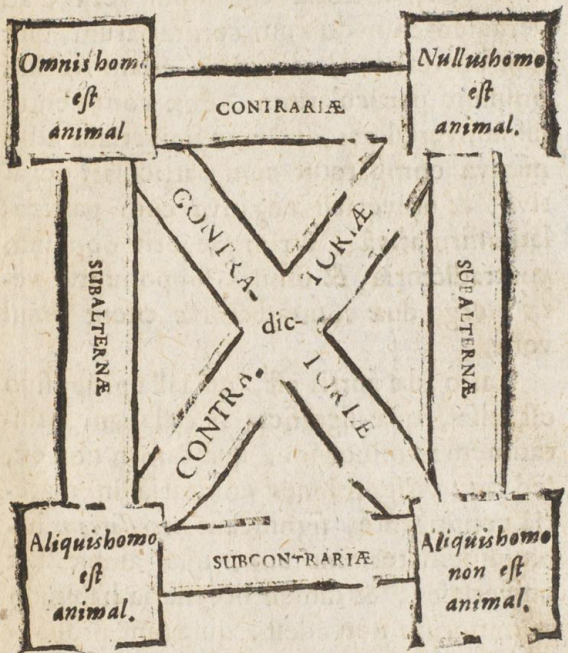
Advertendum, si subjectum propositionis 5
 sit terminus *communis* supponens *distributi-*
vè, vel *determinatè*, tunc ut fiat ejus contra-
 dictoria, non tantum debet mutari *qualitas*
 propositionis, sed etiam *quantitas*, v. g. ut
 fiat contradictoria hujus: *Omnis homo est*
rationalis, debet formari propositio particu-
 laris negativa, per ly *aliquis non*, dicendo:
aliquis homo non est rationalis; si verò sub-
 jectum propositionis sit terminus *singularis*,
 aut si sit terminus supponens vel *simpliciter*,
 vel *collectivè*, vel *confusè*, *quantitas* propo-
 sitio-

sitionis mutari non debet, si enim formanda esset contradictoria hujus: *Omnes Evangelistæ sunt quatuor*, & diceretur: *aliquis Evangelista non est quatuor*, propositiones non essent contradictoriæ, cum utraque sit vera, ut ergo similium propositionum contradictoriæ formentur, relictâ earum quantitatē, & suppositione, penes copulam ponenda solum est particula *non*, v g. *Omnes Evangelistæ sunt quatuor*, *omnes Evangelistæ non sunt quatuor*. *Aliquis calamus est necessarius ad scribendum*, *aliquis calamus non est necessarius ad scribendum* *Petrus est miles*, *Petrus non est miles*. *Animal est genus*, *animal non est genus*, &c.

6 Dubitabis, Quomodo opponantur hæ duæ propositiones: *omnes homines currunt*, *aliqui homines non currunt*.

R. Illas non pertinere *directè* ad aliquam oppositionem, sed tantum *reductivè*, Ratio est, quia in primis non pertinent *directè* ad contrariam, cum una illarum sit particularis. Deindè non ad Contradictoriam, cum ambæ possint esse falsæ, supposito, quod tantum unus homo curreret. Neque etiam ad subcontrariam, cum una sit universalis: Nec demùm ad subalternam: cum una sit affirmativa, altera negativa. Reducuntur tamen ad oppositionem contrariam, quia utraque potest esse falsa (ut dictum est) quod in sola oppositione contrariâ locum habet. *Sche-*

Schema Oppositionum.

Quæres, quot sint Leges Oppositionum. 7

R. Tres, ima pro Contrariis est duæ propositiones contrariæ in nullâ materiâ possunt esse simul veræ, possunt tamen esse simul falsæ in materiâ contingente, v.g. *Omnis homo est doctus, nullus homo est doctus.*

H 2

Ra

Ratio 1mæ partis est, quia si duæ contrariæ essent simul veræ, sequeretur etiam duas contradictorias esse simul veras, ad veritatem enim duarum contrariarum, quæ sunt universales, requiritur etiam veritas omnium particularium, quæ continentur sub universalibus, si autem universalis affirmativa comparetur cum particulari negativâ, & universalis negativa cum particulari affirmativâ, utrimque erit oppositio contradictoria, & omnes supponuntur veræ, ergo duæ contradictoriæ essent simul veræ.

Ratio 2dæ partis est, quia illa propositio est falsa, quæ significat necessariam habitudinem terminorum, quæ tamen non est, sed duæ propositiones contrariæ in materiâ contingente, significant *necessariam* habitudinem terminorum, quia ambæ sunt universales, & tamen necessaria habitudo terminorum non adest, quia sunt propositiones *contingentes*, ergo duæ contrariæ possunt esse falsæ in materiâ contingente. Exinde

- 8 Colliges imò. Quare propositiones contrariæ possint esse falsæ in materiâ contingente, non tamen in materiâ necessariâ vel impossibili. Ratio disparitatis est, quia in propositione contingente non est necessaria

ter-

terminorum connexio aut repugnantia, v. g. *esse album* potest convenire uni homini, quin conveniat alteri, dum igitur prædicatum *albus* convenit uni, falsa est hæc universalis negativa, *nullus homo est albus*, & dum *esse album* non convenit alteri, falsa est hæc universalis affirmativa, *omnis homo est albus*, & hoc ipso duæ contrariæ in materiâ contingente sunt falsæ. Sed propositio in materiâ necessariâ dicit necessariam terminorum connexionem, & propositio in materiâ impossibili dicit necessariam repugnantiam, unde si prædicatum necessariò conveniat uni, etiam convenit alteri, v. g. *esse hominem* convenit Petro, Paulo, & omnibus individuis humanis, & sic ex propositionibus contrariis in materia necessaria, affirmativa est vera, & negativa est falsa, v. g. *Omnis homo est animal*, *nullus homo est animal*. Si verò prædicatum necessariò repugnet uni, etiam repugnat alteri, v. g. *esse lapidem* repugnat uni & omnibus hominibus, & ex propositionibus contrariis in materia impossibili affirmativa est falsa, & negativa est vera, v. g. *Omnis homo est lapis*, *nullus homo est lapis*.

Colliges 2dò. Quare ad veritatem contrariarum in materia contingente requiratur omnes particulares sub universalibus

contentas esse veras, non verò ad falsitatem contrariarum in eâdem materiâ requiratur omnes particulares esse falsas.

Ratio hæc est, quia *bonum est ex integrâ causâ*, *malum ex quocunque defectu*, veritas autem est de lineâ *boni*, ergo ad veritatem contrariarum requiritur *integra causa*, id est, ut omnes particulares sint veræ, falsitas est de lineâ *mali*, ergo ad falsitatem sufficit *aliquis defectus*, id est, quod una particularis sit falsa.

10. *Lex 2da pro Subcontrariis est, duæ propositiones subcontrariæ, in nullâ materiâ possunt esse simul falsæ, possunt tamen esse simul veræ in materiâ contingente, v. g. aliquis homo est justus, aliquis homo non est justus.*

Ratio 1mæ partis est, quia si duæ subcontrariæ essent simul falsæ, ergo earum contradictoriæ essent simul veræ, & simul falsæ, inprimis duæ contradictoriæ essent simul veræ, si enim falsa esset hæc particularis, affirmativa, *aliquis homo est justus*, ergo universalis negativa: *nullus homo est justus*, esset vera, & si falsa esset hæc particularis negativa, *aliquis homo non est justus*: vera esset hæc universalis affirmativa, *omnis homo est justus*, & hoc ipso duæ contrariæ essent veræ, ex veritate autem duarum contrariarum, infer-

fertur veritas duarum contradictoriarum,
ut N. 7. ostensum est.

Deinde duæ contradictoriæ essent simul
falsæ, quia ex falsitate duarum particula-
rium sequitur falsitas duarum universalium,
juxta N. 8. unde si falsæ essent hæ duæ sub-
contrariæ: *aliquis homo est justus, aliquis
homo non est justus*, falsæ etiam forent hæ
duæ contrariæ: *omnis homo est justus, ^{nullus}
homo est justus*, ex quibus universalis affir-
mativa contradicit particulari negativæ: &
universalis negativa contradicit particulari
affirmativæ: supposito igitur, quod essent
propositiones omnes falsæ, etiam duæ con-
tradictoriæ essent simul falsæ.

Ratio 2æ partis est, quia ex veritate dua-
rum particularium, non sequitur veritas
duarum universalium, & ex consequenti
non infertur veritas duarum contradicto-
riarum. Imò potius ex falsitate duarum
universalium sequitur veritas duarum par-
ticularium, si enim falsa est hæ propositio
universalis: *omnis homo est justus*, vera erit
ejus contradictoria, *aliquis homo non est ju-
stus*, & ex falsitate hujus universalis, *nullus
homo est justus*, sequitur veritas contradi-
ctoriæ: *aliquis homo est justus*, cum er-
go duæ propositiones universales contrariæ,
in materiâ contingente possint esse falsæ,

poterunt duæ propositiones subcontrariæ in materiâ contingente esse veræ.

II *Lex 3tia pro contradictoriis est: Duæ propositiones contradictoriæ, nunquam possunt esse simul veræ, & nunquam simul falsæ: v. g. Omnis homo est risibilis, aliquis homo non est risibilis. Nullus homo est risibilis, aliquis homo est risibilis.*

Ratio est, quia idem non potest simul esse, & non esse, ut lumine naturæ notum est, sed in oppositione contradictoriâ idem de eodem semel affirmatur, quod sit, v. g. *omnis homo est risibilis*, & semel negatur quod sit, v. g. *aliquis homo non est risibilis*, ergo si vera sit propositio affirmativa: *omnis homo est risibilis*, non poterit esse vera propositio negativa, *aliquis homo non est risibilis*, unde natum est axioma. *Oppositio contradictoria est omnium maxima.* Tum quia involvit repugnantiam maximam, & hinc *inter duo contradictoria non potest dari medium.* Tum quia plus destruit, quam aliæ oppositiones, contraria enim & subcontraria destruunt qualitatem, & retinent quantitatem, contradictoria autem destruit utramque. Item oppositio contraria admittit falsitatem, & subcontraria veritatem duarum propositionum contingentium, contradictoria neutram admittit.

Lex

Lex quarta addi solet pro *Subalternis* (li. 12.)
 cet non spectet ad oppositionem propriè
 dictam, ut visum est N. 4.) si duæ propo-
 sitiones subalternæ sint in materiâ *uecessariâ*,
 vel *impossibili*, semper sunt simul veræ, vel
 simul falsæ. In materiâ necessariâ veræ sunt:
Omnis homo est animal, aliquis homo est animal.
 Falsæ: *nullus homo est animal, aliquis homo non*
est animal. In materiâ impossibili veræ sunt:
nullus homo est lapis, aliquis homo non est lapis.
 Falsæ: *omnis homo est lapis, aliquis homo est lapis.*

Ratio patet ex superioribus, quia in ma-
 teriâ necessariâ est necessaria *connexio* ex-
 tremorum, quæ semper verificat propositio-
 nes affirmativas, & falsificat negativas. Si-
 militer in materiâ impossibili est necessaria
repugnantia, quæ semper falsificat affirma-
 tivas, & verificat negativas. Si verò duæ pro-
 positiones subalternæ sint in materiâ *con-*
tingente, tunc falsa potest esse universalis
 vel subalternans, & vera particularis vel
 subalternata, non tamen e contrâ vera potest
 esse universalis, & falsa particularis. Unde
 falsa est hæc universalis: *omnis homo est doctus*,
 & vera est hæc particularis: *aliquis homo est*
doctus, non tamen fieri potest, ut vera sit hæc:
omnis homo est doctus, & falsa hæc: *aliquis*
homo est doctus.

Ratio data est N. 9. quia ad falsitatem

propositionis universalis sufficit falsitas unius particularis, licet alia particularis sit vera, sed ad veritatem propositionis universalis, requiritur veritas omnium particularium.

ARTICULUS SECUNDUS.

De *Æquipollentia*.

13 **C**ONCLUSIO: *Æquipollentia est convenientia duarum propositionum, aliàs oppositarum, proveniens ex particula non, diversis signis additâ,*

Explicatur definitio: dicitur primò: *Convenientia duarum propositionum*, quæ particulae ponuntur pro genere, per easque æquipollentia convenit cum synonymiâ propositionum, v. g. *Tullius est Orator, Cicero, est Orator.*

Dicitur 2dò. *Aliàs oppositarum, &c.* Quæ particulae habent locum differentiae, per æquipollentiam enim duæ propositiones inter se pugnantes ita conciliantur, ut referant eundem sensum, eandem significationem, quantitatem & qualitatem, quod fit beneficio particulae *non*, quæ signo logico afficienti subjectum, tum antè, tum postponitur, v. g. *aliquis homo non est albus, non omnis homo est albus.* Pro claritate.

14 **A**dvertendum 1mò, *Ut particula non*
fa.

faciat propositiones æquipollentes, utrobique sumi debet *neganter*, non *infinite*, quapropter minimè debet afficere ipsum subjectum, sed *signum* subjecto appositum, & si particula *non* bis repeti debeat, semel ponenda est ante signum, & semel immediate ante copulam.

2dò. Signa, quibus dicta particula additur: ad faciendam æquipollentiam, debent esse vel ambo universalia, ut in contrariis, vel unum universale, & alterum particulare, ut in contradictoriis & subalternis, cæterum, si utraque propositio opposita penes se habeat signum particulare, ut in subcontrariis, æquipollentia fieri non potest, ut patebit infra N. 20.

Tertiò, Signorum æquipollentiam ex his facile capies; Ly *non* præpositum signo facit illud æquivalere suo contradictorio, ut: *non omnis*, idem est ac *aliquis non*. Signo universali postpositum facit illud æquivalere suo contrario, ut: *omnis non*, idem est ac *nullus*, signo & antè & postpositum facit illud æquivalere suo subalterno, ut: *non aliquis non*, idem est ac *omnis*.

Ratio horum est, quia negatio *non* cum sit malignantis naturæ, destruit, quidquid post se invenit, ergo imò, præfixa signo uni-

universali affirmativo, facit illud particulare negativum. 2do, præfixa signo universali negativo facit illud particulare affirmativum. 3to, præfixa signo particulari affirmativo facit illud universale negativum. 4to, præfixa signo particulari negativo, facit illud universale affirmativum. Si verò postponatur signo, relinquit quidem ejus universalitatem & particularitatem, quia non destruit, nisi quod post se invenit, destruit tamen affirmationem vel negationem signi, cum alterutram censetur post se invenire, hoc ipso, quo post se habet copulam, cui convenit affirmare vel negare, unde capies æquivalentiam signorum sequentem.

<i>Omnis,</i>	<i>Nullus non,</i>	<i>Non aliquis non.</i>
<i>Nullus,</i>	<i>Omnis non,</i>	<i>Non aliquis.</i>
<i>Aliquis,</i>	<i>Nonnullus,</i>	<i>Non omnis non.</i>
<i>Aliquis non,</i>	<i>Non omnis,</i>	<i>Nonnullus non.</i>

17 Quæres, Quot dentur Regulæ æquipollentiæ,

R. Tres, comprehensæ hoc vulgari verlu:
Præ, *Contradic*: *post* *Contrà*: *præ* *postque*
 Subalter:

Regula ima pro Contradictoriis indicatur per *ly*: *Præ* *Contradic*: & ità sonat, ut duæ propositiones contradictoriæ fiant æquipollentes, particula *non* præponi debet signo sub-

subjecti sive in 1mâ sive in 2dâ propositione, v. g. hæ sunt Contradictoriæ: *omnis homo est animal, aliquis homo non est animal*, primam propositionem facies æquipollentem secundæ, dicendo: *non omnis homo est animal*, & secundam facies æquipollentem 1mæ dicendo: *non aliquis homo non est animal*.

Regula 2da pro Contrariis indicatur per 18 ly: *Post Contra*: & ità sonat: ut duæ propositiones contrariæ fiant æquipollentes, ponenda est negatio post subjectum & immediatè ante copulam alterutrius propositionis, v. g. hæ sunt Contrariæ: *omnis homo est animal, nullus homo est animal*, primam facies æquipollentem secundæ, dicendo: *omnis homo non est animal*, & secundam facies æquipollentem primæ, dicendo: *nullus homo non est animal*.

Regula 3tia pro Subalternis indicatur per 19 ly: *Præ postque Subalter*. & ità sonat, ut duæ propositiones subalternæ fiant æquipollentes, subjecto utriuslibet propositionis præponi & postponi debet ly non v. g. hæ sunt subalternæ: *omnis homo est animal, aliquis homo est animal*, 1mam facies æquipollentem 2dæ, dicendo: *non omnis homo non est animal*, secundam facies æquipollentem 1mæ dicendo: *non aliquis homo non est animal*.

Regu;

20 *Regula pro Subcontrariis nulla datur,*
 cum illæ non possint fieri æquipollentes,
 quocunque modo tractentur, ut supra di-
 ctum est. Sit exemplum: Hæ sunt duæ
 subcontrariæ: *Aliquis homo est animal,* *ali-*
quis homo non est animal. Si primæ ante-
 ponas negationem, dicendo: *Non aliquis*
homo est animal, æquipollebit suæ contra-
 dictoriæ: *Nullus homo est animal.* Si post-
 ponas negationem, dicendo: *Aliquis homo*
non est animal, tunc non æquipollebit suæ
 subcontrariæ, sed est eadem ipsa. Si ante-
 & postponas negationem, dicendo: *Non*
aliquis homo non est animal, æquipollebit
 suæ subalternanti: *Omnis homo est animal.*

21 *Dubitabis. Quomodo subalternata ne-*
gativa, v. g. Aliquis homo non est albus, fiat
 æquipollens subalternanti: *Nullus homo est*
albus. Et ratio dubitandi est, quia secun-
 dum Regulam 3^{iam} debet subjecto subal-
 ternatæ præ- & postponi negatio, adeoque
 vel per tres negationes dicendum est: *Non*
aliquis homo non non est albus, quod ineptum
 videretur, vel deberet dici: *Non aliquis homo*
non est non albus, & hoc esset impertinens,
 cum *ly non* positum post copulam afficiat
 terminum, adeoque sumatur *infinite;*
 unde dicta propositio non æquipolleret suæ
 subalternanti, sed contradictoriæ, quia
 spe-

Spectatis duabus negationibus faceret hunc
sensum: *Omnis homo est albus.*

R. Æquipollentia subalternatæ nega-
tivæ propter obscuritatem suam vix locum
habet, insistendo tamen Regulæ 3^{tiæ} di-
cendum foret: *Non aliquis homo non non est
albus*, qui modus non omnibus Dialecticis
improbatur. Possset tamen evitari multi-
plicatio negationis, imò, si hoc signum:
Non aliquis non, mutaretur in æquipollens:
Omnis, & unica negatio præponeretur co-
pula, dicendo: *Omnis homo non est albus*,
& hoc modo æquipolleret subalternanti:
Nullus homo est albus, quia *omnis non*, est
nullus. 2^{dò}, si una tantùm negatio præ-
poneretur toti propositioni, dicendo: *Non
aliquis homo est albus*, & sic iterùm æqui-
polleret subalternanti, quia *non aliquis est
nullus*.

ARTICULUS TERTIUS.

De Conversione.

CONCLUSIO I. Conversio est *Trans* 22
*mutatio unius extremi totalis in alterum
extremum totale, manente eadem qualitate
& veritate.*

Explicatur. Ad hoc ut fiat legitima con-
versio, requiritur imò, ut totum prædi-
carum

carum

caturm propositionis *conversa*, vel quæ convertitur, fiat subjectum propositionis *convertentis*, vel in quam fit conversio, sed signum logicum stare debet à principio utriusque propositionis, NB. *dummodo subjectum sit illius capax*, ut: *Nullus homo est equus, nullus equus est homo.*

Dictum est NB. *Dummodo subjectum sit capax signi logici*, si enim convertere velis hanc propositionem: *Nullum brutum est Petrus*, non dices: *Nullus Petrus est brutum*, sed: *Petrus non est brutum.*

Requiritor 2dò, ut maneant perfectè iidem termini, tam quoad significationem, quàm quoad proprietates. Unde non valet hæc conversio: *Cæci vident, videntes sunt cæci.* Suppositio tamen proveniens à signis, in conversione per accidens, mutari debet, ut patebit infrà.

Requiritor 3tò, ut ambæ propositiones, tam *conversa*, quàm *convertens*, sint affirmativæ, vel ambæ negativæ, ut: *Omnis homo est animal, aliquod animal est homo.*

Requiritor 4tò, ut, si propositio *conversa* sit vera, etiam *convertens* sit vera, non tamen opus est, ut, *conversa* falsâ, etiam *convertens* sit falsa. Ratio disparitatis est, quia conversio legitima est formalis consequentia propositionis *convertentis*

rentis ex propositione conversâ, ex vero autem nunquam sequi potest falsum, sed ex falso *per accidens* sequi potest verum, ut in P. 3. tradetur, unde hæc est bona conversio: *omnis homo est albus, aliquod album est homo*, & tamen ima propositio falsa est, & secunda vera. Ut conversio ex quâ maximè pendet ars syllogismorum, melius intelligatur:

Advertendum imò, quod accuratè ob- 23
servari debeat prædicatum propositionis, & si hoc ponatur implicitè, propositio priùs resolvenda sit, quàm convertenda, v. g. si converti debeat hæc propositio: *Sacerdos est in Ecclesiâ*; noli convertere sic: *Ecclesia est in Sacerdote*, sed priùs resolve propositionem: *Sacerdos est existens in Ecclesiâ*, & tum converte: *aliquod existens in Ecclesia est Sacerdos*. Quod idem observandum est in verbis impersonalibus, ut: *hominem pœnitet peccati*, priùs resolve: *homo est pœnitens peccati*, & converte: *pœnitens peccati est homo*.

2dò. Si verbum propositionis conver- 24
tendæ sit in futuro, sæpè resolvenda est in participium ejusdem temporis, quod cum prædicato ejus propositionis ponendum est pro subjecto convertentis, interponendo copulam de præsentis, v. g. hæc proposi-

tio : *nullus Sacerdos erit Laicus*, malè converteretur sic : *nullus Laicus erit Sacerdos*, ante igitur resolvenda est propositio hoc modo : *nullus Sacerdos est futurus Laicus*, & jam convertitur. *nullus futurus Laicus est Sacerdos*.

25 3to. Si Copula sit de præterito, v. g. *nullus puer fuit senex*, tunc vel finge participium *fuitus*, & dic : *nullus fuitus senex est puer*, vel ejus loco utere particulâ *olim*, ut : *nullus olim senex est puer*, vel explica copulam per relativum, sic : *nullus, qui fuit senex, est puer*, vel *ly fuit senex*, sic exprime : *est ingressus senectutem* : & ita converte : *nullus ingressus senectutem est puer*.

26 4to. In propositionibus exclusivis, sive in quibus subintelligitur vocula exclusiva *tantum*, prius hæc particula propositioni convertendæ addi debet, ut bona conversio fieri possit, v. g. *nullus Baccalaureus est Magister*, ut secundum Regulas converti possit, dicendum prius est : *nullus tantum Baccalaureus est Magister*, & tum convertitur : *nullus Magister est tantum Baccalaureus*.

27 CONCLUSIO II. Conversio triplex est, *Conversio Simplex*, *Conversio per Accidens* & *Conversio per Contrapositionem*.

Declaratur : *Conversio Simplex* fit, quando subjectum mutatur in prædicatum, & præ.

& prædicatum in subiectum, ita ut maneat in utràque propositione eadem quantitas, id est, universalitas vel particularitas, & eadem qualitas, id est: affirmatio vel negatio, ut: *nullus homo est brutum, nullum brutum est homo.*

Conversio per Accidens fit, quando fit transmutatio extremorum, ita ut maneat eadem qualitas, mutetur tamen quantitas, ut: *omnis homo est animal, aliquod animal est homo.*

Conversio per Contrapositionem fit; quando extrema ex terminis finitis, per appositam particulam non, fiunt infiniti, & tum transponuntur, manente eadem quantitate & qualitate, ut: *omnis homo est rationalis, omne non rationale est non homo*, sed hujus conversionis per contrapositionem rarior est usus, tum, quia obscurior est, quam ipsa propositio cujus explicandæ gratiâ adhibetur, Tum, quia non servit ad reductionem syllogisticam, cujus gratiâ conversio maximè inventa est. Tum denique, quia in conversione per contrapositionem, non tantùm transmutatur prædicatum in subiectum, & subiectum in prædicatum, sed termini planè mutantur, ex finitis in infinitos.

Quæres, Quænam propositiones conver-

I 2

tantur

tantur simpliciter, quænam per accidens,
& quænam per contrapositionem?

R. Conversio propositionum dignoscenda est ex sequente versu,

EccE, tibi, *simp*: ArmI; gErOs, *acc*:
ArmA, bOnO, *con*:

Ubi notandæ sunt vocales A, E, I, O, per quas designatur propositionum universalitas vel particularitas, affirmatio vel negatio, hoc ordine: A indicat propositionem *universalem affirmativam*, E *universalem negativam*, I *particularem affirmativam*, O *particularem negativam*, quodiplum docent sequentes versus:

Afferit A, negat E, sed universaliter ambe,

Afferit I, negat O, sed particulariter ambo.

Præcedens igitur versus apperit conversionem propositionum modo sequente:

29 1° *mò*, EccE: Propositio universalis negativa convertitur (*simp*:) simpliciter in propositionem universalem negativam, Ut: *nullus leo est equus, nullus equus est leo.*

2° *mò*, tibi: Propositio particularis affirmativa convertitur simpliciter in particularem affirmativam, ut: *aliquod animal est rationale: aliquod rationale est animal.*

3° *mò*, ArmI: Propositio universalis affirmativa convertitur (*acc*:) per accidens in particularem affirmativam, ut: *Omnis homo est sensitivus, aliquod sensitivum est homo.*

4to, gErOs: Propositio universalis negativa convertitur per accidens in particularem negativam ut: *nullus homo est latrabilis, aliquod latrabile non est homo.*

5to ArmA: Propositio universalis affirmativa convertitur (Con:) per contrapositionem in universalem affirmativam, ut: *Omnis homo est vivens, omne non-vivens est non homo.*

6° bOnO: Propositio particularis negativa convertitur per contrapositionem in particularem negativam, ut: *aliquis homo non est albus, aliquod non album non est non-homo.*

Habes igitur, quod propositioni universali affirmativæ conveniat modus convertendi duplex, *per accidens & per contrapositionem.* Propositioni particulari affirmativæ, unus: *simpliciter.* Propositioni universali negativæ, duplex: *simpliciter & per accidens.* Propositioni particulari negativæ, unus: *per contrapositionem.*

Dices. Propositio universalis affirmativa 3° etiam potest converti simpliciter, ergo non tantum per accidens & contrapositionem. P. ant. Hæc est propositio universalis affirmativa, *omnis homo est rationalis*, sed illa potest converti simpliciter, dicendo: *Omne rationale est homo*, ergo.

R. D. ant. Propositio universalis affirmativa etiam potest converti simpliciter conversione *materialiter bonâ* C. ant. Conversione *formaliter bonâ* N. ant.

31. Conversio potest esse tripliciter bona, imò: *materialiter tantum* (quæ est conversio tantum apparenter talis) quando *vi materia* vel ob necessariam connexionem terminorum utriusque propositio habet debitum sensum, regulæ tamen conversionis non servantur (ut contingit in objecto exemplo) adeoque conversio non est formaliter bona. 2dò. Conversio est bona *formaliter tantum*, quando in *materia falsa* servantur regulæ conversionis, ut: *nullus homo est rationalis, nullum rationale est homo.* 3dò. Conversio est bona *materialiter & formaliter simul*, quando in *materia vera* regulæ conversionis debitè applicantur, ut: *Omnis homo est rationalis, aliquod rationale est homo.* v. etiam *de Nat. Argum. N. 6.*

32. Dubitabis. Quomodo convertantur propositiones singulares.

R. imò. Si propositionis singularis, & subiectum & prædicatum sint termini singulares, convertitur simpliciter, sive sit affirmativa, sive negativa, ut: *Cicero est hic Orator, hic Orator est Cicero, Aristoteles non est Virgilius, Virgilius non est Aristoteles.*

R. 2d

R. 2dò. Si subjectum sit terminus singularis, prædicatum sit terminus communis, propositio singularis convertitur per accidens, & quidem affirmativa in particularem, negativa in universalem, Exemplum prioris est: *Petrus est Logicus, aliquis Logicus est Petrus.* Exemplum posterioris est: *Petrus non est brutum, nullum brutum est Petrus.*

PARS TERTIA.

DE

*Pertinentibus ad Discursum vel
Argumentationem.*

INFORMATIO PRIMA.

De Argumentatione & ejus speciebus.

ARTICULUS PRIMUS.

De Natura Argumentationis.

CONCLUSIO. Argumentatio est Oratio explicans illationem unius ex alio.

Explicatur: Dicitur imò: Oratio (& quidem perfecta) quæ particula est genus ad definitionem, divisionem, propositionem.

Dicitur 2dò: Explicans illationem unius ex alio, & hæ particulae obtinent rationem differentiae, & sic intelligendæ sunt: Argu-

mentatio est oratio *explicitè* per particulam: *ergo*, designans *exercitiam* illationem consequentis ex antecedente. Unde hæc propositio hypothetica: *Petrus currit, & movetur*, non est argumentatio, quia ex cursu Petri quidem *sequitur* motus, illa tamen *sequela* in dicta propositione non *explicatur exercitiò* per particulam *illativam*: *Ergo*, sed tantùm importatur *signatè* per particulam *connexivam*: Et pro clariore intelligentia definitionis:

2 Adverte imò. Quod in omni Argumentatione dari debeant hæc tria: *Antecedens*, *Consequens*, & *Consequentia*. Antecedens est illud, ex quo aliud infertur, & si antecedens constet unâ propositione, dicitur *Antecedens incomplexum*, si verò constet pluribus propositionibus, dicitur *Antecedens Complexum*, & in Syllogismo, *Premisse*. Consequens est illa propositio, quæ ex antecedente infertur, & in Syllogismo dicitur *Conclusio*. Consequentia verò est ipsa *connexio* consequentis cum antecedente, explicata per particulam: *Ergo*, vel aliam æquivalentem.

3 2dò. Quod consequens non solum *concedi* vel *negari*, sed etiam *distingui* possit, quia consequens est ipsa *propositio*, quæ ex antecedente infertur, propositio autem quatenus sub uno sensu est vera, sub alio falsa, distingui potest,

Econ;

Econtra Consequentia *concedi* quidem potest vel *negari*, nunquam tamen distingui. Unde consequentia nec debet dici vera, nec falsa, sed bona vel mala, quia veritas & falsitas sunt proprietates solius propositionis, Consequentia autem non est propositio; sed objectorum per propositiones, vel Antecedens & Consequens, significatorum connexio. In Disputationibus igitur Respondens dicere nunquam debet: *Distinquo Consequentiam*, sed *Consequens*, & hoc distincto, quoad unum distinctionis membrum *concedit Consequentiam* ut bonam, id est. Consequens benè inferri ex Antecedente, & quoad alterum *Negat Consequentiam*, ut malam, id est, negat Consequens ex Antecedente benè inferri.

Quæres imò. Quotuplex sit Consequentia. ¶

R. Duplex. *Materialis & Formalis*. Consequentia Materialis est, quando ex antecedente verò inferitur verum consequens, non *vi artificiosæ dispositionis* terminorum & propositionum, sed tantum *vi materie*, id est: propter connexionem terminorum in materia necessaria, vel propter eorum repugnantiam in materia impossibili, ut: *Omnis homo vivit, Petrus vivit, ergò Petrus est homo*. Item: *aliquis homo non est leo, Petrus est aliquis homo, ergò Petrus non est leo*. Ubi utraque confe-

quentia materialis est, eò quod termini: *homo, vivens, Petrus*, necessario connectantur, & termini: *homo, leo, Petrus* absolute repugnent, ideòque omnes propositiones sunt quidem veræ, non tamen servatur debita terminorum dispositio, quia *meatum* in utroque syllogismo (*apparenter tali*) non distribuitur. Consequentia formalis est, quando unum infertur ex alio *vi artificiosa dispositionis* terminorum & propositionum, ut: *Omne rationale est risibile, omnis homo est rationalis, ergo omnis homo est risibilis*. Unde

5 Deduces primò, Consequentiam esse tripliciter bonam, 1mò: *materialiter tantum*, 2dò: *formaliter tantum*, 3tiò: *materialiter & formaliter simul*, v. & applica dicta de *conversione* N. 31.

6 2dò, Consequentia materialis & formalis sic dignoscitur; *Inprimis*, si servatà eadem formâ & dispositione terminorum ac propositionum, mutatâ solâ materiâ consequens benè sequatur ex antecedente, prior consequentia (de qua inquiris, an sit formalis, an materialis) est formalis, v. g. in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal, Petrus est homo, ergo Petrus est animal*, consequentia est formalis, quia cuicumque materiæ hanc formam applicueris, semper erit consequentia bona, licet mutatâ quandoque materiâ propter falsitatem

fitæ antecedentis consequens fit falsum, ut in hoc syllogismo: *Omnis homo est equus, Petrus est homo, ergò Petrus est equus*, ubi propter fallitatem majoris inferitur consequens falsum, consequentia tamen est formaliter bona. Deinde si servatâ eâdem formâ & dispositione terminorum ac propositionum, mutatâ solâ materiâ, ex vero antecedente inferatur falsum, prior consequentia (de qua inquiris) est materialis & materialiter bona, v. g. in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal, omne rationale est animal, ergò omne rationale est homo*. Consequentia tantum est materialis, si enim facias syllogismum alium sub eâdem formâ, sed in diversâ materiâ, ut. *Omnis homo est animal, omnis leo est animal, ergò omnis leo est homo*, antecedens vel præmissæ sunt veræ, & tamen consequens vel conclusio est falsa, & consequentia est nulla.

Quæres idò. Quænam sint regulæ generales consequentiæ formaliter bonæ.

R. Sequentes. *Ima. Ex antecedente verò semper sequitur verum, & nunquam falsum.*

Ratio est, quia id solùm inferitur ex antecedente, quod in eo continetur, falsum autem non continetur in vero, quia verum est *de genere boni*, adeóque ex nullâ parte includit falsum, cum *bonum sit ex integra causa*; hinc sequi-

Sequitur, quod valeant hi modi argumentandi: *antecedens est verum, ergo & consequens est verum*, vel è contrario, *consequens est falsum, ergo & antecedens*.

8 Regula 2da: *Ex antecedente falso per se sequitur falsum, per accidens tamen sequi potest verum*. Ratio primæ partis est, quia antecedens est *causa* consequentis, ergo cum effectus *per se* loquendo debeat assimilari causæ, hinc ex antecedente falso *per se* sequitur consequens falsum. Ratio 2dæ partis est, quia per accidens contingere potest, ut effectus causæ non assimilaretur, sic contingere potest, ut loco hominis generetur monstrum, ergo ex antecedente falso verum consequens sequi potest *per accidens*, hinc

Sequitur, quod non valeant hi modi argumentandi: *consequens est verum, ergo & antecedens*, *antecedens est falsum, ergo & consequens*.

9 Adverte præterea, quod verum consequens non ita sequatur ex antecedente falso, quasi inter antecedens falsum & consequens verum daretur vera connexio, sed id contingere potest ex duplici capite. Imò Quando duo extrema in antecedente cum medio termino falso conjuncta, aliundè connexionem inter se habent, ut in hoc syllogismo: *omnis lapis est animal, Petrus est lapis, ergo Petrus*

est

est animal. Ubi antecedens falsum est, quia *Petrus & animal* non connectuntur cum *lapide*, sed ei repugnant, & tamen consequens; ergo *Petrus est animal*, est verum, propter connexionem, quam *Petrus & animal* inter se dicunt, independenter à medio illius syllogismi, quod est: *lapis*.

2dò contingere potest, ut ex antecedente falso sequatur consequens verum *vi formæ*, scilicet quando facta suppositione vel concessio antecedente falso, consequens absolutè falsum, *vi formæ* benè infertur, ut verum, quod contingit in hoc syllogismo: *Omnis Leo est irrationalis, Petrus est Leo, ergo Petrus est irrationalis*, ubi consequens quidem est absolutè falsum, *supposito* tamen, quod aliquis præmissas concesserit ut veras, *vi formæ* cogitur etiam ad concedendum consequens, ut verum.

Regula 3tia. *Ex antecedente necessario semper IO*
per sequitur consequens Necessarium. Ratio est, *tam* quia, quæ in antecedente necessario connectuntur cum medio, etiam in consequente necessario connectuntur inter se, *sunt* etiam, quia si ex antecedente necessario, posset sequi consequens contingens, jam ex vero posset sequi falsum, contingens enim potest esse falsum. Eadem Ratio posterior evincit, quod ex antecedente possi-
 bili

bilitantùm sequatur consequens possibile ,
quia aliàs ex antecedente verò sequi posset
falsum , cum possibile possit esse verum , Im-
possibile autem sit absolutè falsum.

11 Regula 4ta. *Ex antecedente contingente per
se sequitur consequens contingens , per accidens
verò potest sequi consequens necessarium.* Ratio
data est in regulâ 2dâ , & præterea quoad
2dam partem sic ostenditur , quia unum ex-
tremum cum altero extremo habens neces-
sariam connexionem , quandoque in ante-
cedente cum medio termino unitur contin-
genter , ut patet in hoc enthymemate: *Petrus
est currens* , ergo *Petrus vivit* , ubi *Petrus &
currens* in antecedente contingenter conne-
ctuntur , & ita antecedens est contingens ,
in consequente verò *Petrus & vivens* con-
nectuntur necessariò , & ita consequens est
necessarium.

12 Regula 5ta: *Ex antecedente Impossibili per
se sequitur consequens Impossibile , per accidens
autem potest sequi quodlibet* , id est : possi-
bile , contingens , necessarium (v Re-
gulam 2dam) quod patet in sequentibus
exemplis: *homo est canis* , ergo *homo est la-
trabilis* , vel : ergo *homo potest currere* , vel :
ergò *homo videt* , vel : ergo *homo est ani-
mal* , ubi ex antecedente Impossibili infer-
tur unum consequens impossibile. 2dum
Possi-

Possibile, 3^{ium} Contingens, 4um Necessarium.

Dubitabis imò, An sit bona consequentia à sensu negante ad infinitantem.

R. Ex regulâ Dialecticorum: A propositione Negativâ ad Affirmativam variato prædicato penes Finitum & Infinitum (positivâ constantiâ subjecti, id est: si constet dari vel existere subjectum) bona est consequentia, hinc benè sic argumentor, *Petrus non est Logicus & Petrus est, ergo Petrus est non Logicus, si enim Petrus sit, & non sit Logicus, erit alius à Logico, consequenter erit non Logicus.* 13

Adverte tamen, quod hic modus argumentandi non teneat in *reduplicativis*. Unde non valet hæc consequentia; *homo secundum se non est albus, ergò homo secundum se est non albus*, homo enim secundum se & quoad sua principia essentialia, neque est albus, neque est non albus, sed ab utroque præscindit.

Dubitabis 2^{dò}, An valeat Argumentum à sensu Distributivo ad Collectivum, vel econtrà.

R. imò, Quoad prædicata communia distributioni & collectioni valet ille modus argumentandi, v. g. *Omnes Apostoli collectivè sumpti sunt sancti, ergo Petrus Apostolus est* 14

est sanctus, Paulus Apostolus est sanctus, & sic de aliis Apostolis. In prædicatis verò non communibus tale argumentum non tenet, v. g. *Omnes Apostoli sunt duodecim, ergo Petrus est duodecim, &c.*

R. 2dò. Si collectio tantùm sit *materialis*, licet argumentari à sensu distributivo ad collectivum, & econtrà, v. g. *Omnes Evangelistæ collectivè sumpti sunt fideles*, ubi subjectum quidem *materialiter*, & in sensu grammatico importat collectionem, *formaliter* tamen & in sensu Dialectico accipitur distributivè, quia supponit pro inferioribus etiam seorsim enumerandis, si verò collectio sit *formalis*, id est: terminus etiam in sensu Dialectico accipiatur collectivè, talis argumentatio locum non habet,

ARTICULUS SECUNDUS.

De Divisione Argumentationis.

15 **C**ONCLUSIO: Membra dividèntia sive species Argumentationis sunt sex: nimirum, *Inductio, Exemplum, Dilemma, Sorites, Enthymema, Syllogismus.*

Declaratur: *Inductio* est argumentatio, in quâ vel ex pluribus particularibus NB *sufficienter enumeratis* inferitur propositio universalis (& hic modus dicitur *Ascensus*, quia ab inferioribus ascenditur ad superiùs) vel

ex

ex propositione univ[er]salit[er] inferuntur plures
 particulares, & hic modus vocatur *Descen-
 sus*, quia à superiori descenditur ad inferio-
 ra. Exemplum 1mi est: *Petrus est ratio-
 nalis, Paulus est rationalis, Joannes est ra-
 tionalis, & sic de singulis, ergo omnis homo
 est rationalis.* Exemplum 2di est: *Omnis
 homo est rationalis, ergo Petrus est rationalis,
 Paulus est rationalis, &c.*

Dictum est: *Ex pluribus particularibus,*
 (sivè sint individua respectu speciei, sive
 sint species respectu generis) NB. *sufficien-
 ter enumeratis*, ut enim fiat perfecta indu-
 ctio per ascensum, omnia inferiora enume-
 rari debent, saltem *implicitè*, quod fit per
 additas particulas: & sic de singulis, vel
 similes, alia enim talis inductio est nulla,
 sic hanc propositionem: *Nullum elementum
 est navigabile*, frustra conaberis probare
 per hanc inductionem: *nec ignis est navi-
 gabilis, nec Aer est navigabilis, nec Terra
 est navigabilis, ergo nullum elementum est
 navigabile*, malè, quia omittitur elemen-
 tum *Aqua*.

Exemplum est argumentatio, in qua pro- 16
 ceditur ab uno singulari ad aliud singulare,
 ità ut utrumque *conveniat* in aliqua ratione,
 quæ sit *vera causa effectus* de utroque enun-
 ciati, v. g. *Petrus penitens obtinuit gratiam,*
 K ergo

ergo & hic homo pœnitens obtinebit gratiam, ubi in primis inter Petrum & hunc hominem est convenientia in pœnitendo, deinde pœnitentia est vera causa gratia.

Cæterum, si alterutra conditio deficiat, argumentatio ab Exemplo non tenet, v. g. Salomon sapientissimus factus est Idololatra, ergo & tu sapiens sis Idololatra, non valet illatio, cum abusus sapientiæ, non ipsa sapientia, in Salomone causa fuerit idololatriæ.

- 17 Dilemma est argumentatio, constans duobus membris, NB. *immediatè oppositis*, quorum utrumlibet respondens elegerit, premitur, & hinc etiam vocatur *Syllogismus cornutus*, v. g. *Vel Parentes honoras, vel non honoras? si honores, cur eis non obedis? si non honores, quarto precepto Decalogi repugnas.*

Dictum est: *Duobus membris*, NB. *immediatè oppositis*, si enim inter utrumque intercedat *medium*, dilemma non urget, ut: *Vel desisti furari, vel non desisti? si desieris, aliquando furatus es, si non desieris, adhuc furaris.* Hoc sophisticum dilemma vanum est, & facilè respondebit alter: *Nisi probes, quòd furari inceperim, falsum erit, quòd desierim, falsum, quòd*

quòd non desièrim, id est: quod continuave-
rim, priùs enim est *incipere*, quàm *desinere*
aut *continuare*.

Sorites est argumentatio, constans plu- 18
ribus propositionibus, ita inter se ordinatis,
ut semper prædicatum præcedentis, sit sub-
jectum subsequæntis, donec prædicatum
propositionis *ultimæ* prædicetur de subjecto
propositionis *omnium primæ*, v g *Omnis ho-*
mo est animal, omne animal est vivens, omne
vivens est substantia, ergo omnis homo est
substantia.

Adverte autem, quod ad hoc, ut *Sorites* 19
bona sit, requiratur hæc conditio, ut extre-
ma propositionum connectantur *per se*, &
non *per accidens*, ideòque omnia prædicata
propositionum subsequæntium debent posse
cum veritate enunciari de subjecto proposi-
tionis primæ, aliàs *Sorites* non valet. Exem-
plum est in hoc vulgari, *qui bene bibit, bene*
dormit, qui bene dormit, non peccat, qui non pec-
cat, est amicus Dei, ergo qui bene bibit, est ami-
cus Dei, ubi consequens malè infertur, quia
nec *potus* est *per se* causa *somni*, nec *somnus* est
per se causa *prohibens peccatum*, neque etiam
prædicatum: *non peccans* cum veritate enun-
ciari potest de *bene bibente*.

Enthymema est argumentatio, *explicitè* 20
constans duabus propositionibus, quarum

una inferitur ex alia, hæc inter disputandum, communiter dicitur *Antecedens*, illa *Consequens*, v. g. *Petrus est homo*, ergo *Petrus est animal*.

Dictum est *explicitè constans duabus propositionibus*, quia in *Enthymemate* una propositio dissimulatur, & *implicitè* latet, quæ si poneretur *explicitè*, haberetur totus *sylogismus*, unde *Enthymema* solet vocari *sylogismus incompletus & truncatus*, quia in eo vel deficit *Major* vel *minor*, quod ut discernas.

- 21 Adverte sequentem *Regulam*: Si in antecedente positum sit *subjectum consequentis*, tunc deest *Major*, aliàs deest *minor*. Exemplum primi est: *Petrus est rationalis*, ergo *Petrus est homo*, hic deficit *Major*, *omne rationale est homo*. Exemplum secundi est: *omne brutum est irrationale*, ergo *Equus est irrationale*, hic deficit *minor*: *Equus est brutum*. Si verò *Enthymema* constet quatuor terminis, ut: *virtus est laudanda*, ergo *vitium est vituperandum*, reduci debet ad *sylogismum conditionalem*, hoc modo: *Si virtus est laudanda, vitium est vituperandum, virtus est laudanda, ergo vitium est vituperandum*, unde præfato *Enthymemati* deerat *Major*.

ARTICULUS TERTIUS.

De Syllogismo.

CONCLUSIO : Syllogismus est argu-²²
mentatio, in quâ ex duabus propositioni-
bus (Majore scilicet & minore) infertur
tertia (quæ dicitur conclusio) vel, ut Ari-
stoteles definit: est oratio, in quâ quibusdam
positis, aliud necessario sequitur, ideo, quia
hec posita sunt.

Explicatur definitio Aristotelica : *oratio*
 ponitur pro genere vel *proximo*, si intelliga-
 tur *oratio argumentativa*; vel *remoto*, si in-
 telligatur *oratio absolutè sumpta*, ceteræ par-
 ticularæ ponuntur pro differentiâ, &

Dicitur *imò*. *Oratio*, non : *orationes*,
 quia syllogismus quidem est compositus ex
 pluribus propositionibus simplicibus, qua-
 rum quælibet est *oratio*, atque ita *materia-*
liter importat *plures* orationes, est tamen
oratio formaliter una, unitate *compositionis*,
 in quantum plures propositiones habent
idem medium, eandem formam vel artificiosam
 dispositionem, & ordinantur ad *eundem*
finem, qui est *Conclusio inferenda*.

Dicitur *2dò*. *In quâ quibusdam positis*,
 id est : in quâ oratione, duabus propositioni-
 bus, sive *Præmissis*, scilicet *majore & mino-*

re secundum modum & Figuram rectè dispositis.

Dicitur 3to. *Aliud*, scilicet Conclusio distincta à Præmissis, quæ quidem considerata quoad materiam vel *extrema*, est eadem cum illis, non tamen est eadem, si consideretur *unio extremorum*, v. g. in syllogismo affirmativo *extrema* in Præmissis uniantur cum *Medio*, in *Conclusione* verò uniantur *inter se*.

Dicitur 4to *Necessariò sequitur*. Non necessitate *consequentis* vel *materia*, quasi deberet esse necessaria connexio inter *extrema* conclusionis (cum hæc reperitur in solo syllogismo demonstrativo) sed necessitate *consequentia*, vel *formæ* & *illationis*, quia conclusio etiam *contingens*, ex præmissis *benè dispositis*, *necessariò infertur*, ita ut concessis semel in tali syllogismo præmissis, conclusio negari non possit.

Dicitur 5to. *Ideo*, quia hæc posita sunt, ad indicandum, quod conclusio sequatur ex præmissis, *propter artificiosam dispositionem* & *coordinationem terminorum ac propositionum*, & quod *unio extremorum cum medio* in præmissis, sit *causa*, cur intellectus necessitetur ad unienda in *Conclusione extrema inter se*.

23 Quæres, Quomodo dividatur Syllogismus. R, Syl-

de minore extremo. Indirectus est, in quo minus extremum concluditur de majore extremo V. N. 15 Inform. seq.

- 27 s^{to}. Dividitur in *Demonstrativum*, *Probabilem*, & *Sophisticum* Syllogismus Demonstrativus (qui etiam dicitur Analyticus, & scientificus, quia generat scientiam) est, cujus omnes propositiones, & quoad materiam sunt necessariò veræ, & quoad formam benè dispositæ, v. g. *Omne rationale est discursivum, omnis homo est rationalis, ergo omnis homo est discursivus*. Syllogismus Probabilis (qui etiam dicitur Topicus, Dialecticus, & opinativus, quia generat opinionem) est, qui quoad formam quidem est legitimus, habet tamen unam saltem præmissam, quæ quoad materiam est contingens, vel probabiliter vera, v. g. *Omnis mater diligit suum filium, Catharina est mater, ergo Catharina diligit suum filium*, Syllogismus Sophisticus (qui etiam dicitur Fallax, quia generat fallaciam) est, qui constat præmissis apparenter veris, re ipsa tamen falsis, vel quia materia malè applicatur, vel quia peccatur contra regulas syllogismorum, de hoc agemus in fine Dialecticæ, ubi detectis *locis Sophisticis*, eorum varia exempla proponemus, solvemus.

INFORMATIO SECUNDA.

De Principiis Syllogismorum.

Prin cipia Syllogismorum alia sunt *Intrin-
seca*, ex quibus intrinsecè constituitur
syllogismus. Alia *Extrinseca*, quæ vel syl-
logismos dirigunt, & vocantur principia
extrinseca *Dirigentia*, vel perficiunt, & vo-
cantur principia extrinseca *Perficiantia*.

Principia intrinseca syllogismorum alia
sunt *Materialia*, alia *Formalia*. Principia ma-
terialia sunt *materia*, ex quâ syllogismus
componitur vel proximè, & dicitur materia
Proxima, vel remotè, & dicitur materia *re-
mota*. Principia Formalia sunt *Forma*, vel
artificiosa coordinatio materiæ syllogismi.

ARTICULUS PRIMUS.

De materiâ Syllogismi.

Non loquimur hic de materiâ *circa
quam*, quo nomine veniunt res ipsæ,
circa quas versamur syllogisticè discurren-
do, sed de materia *ex quâ*, sive de partibus
materialibus, in quas forma syllogistica in-
troducitur.

CONCLUSIO. *Materia Remota* Syllo-
gismi sunt *Termini*, *Materia Proxima* sunt
Propositiones,

Ratio 1^{mæ} partis est, quia illud est materia remota alicujus compositi, quod intrinsecè constituit materiam proximam, sed termini intrinsecè constituunt materiam proximam syllogismi, cum termini nati sint ad constituendam propositionem, ergo materia remota syllogismi sunt termini.

Ratio 2^{dæ} partis est, quia illud est materia proxima alicujus compositi, in quod proximè & immediatè introducitur forma, sed forma syllogistica proximè & immediatè introducitur in propositiones, proximè syllogismum componentes, ergo materia proxima syllogismi sunt propositiones.

3° Quæres 1^{mò}. Quot debeant esse *Termini* in syllogismo.

R. Tantùm Tres, qui vocantur *Majus Extremum*, *Minus Extremum*, & *Medium*.

Majus extremum est terminus, qui ponitur cum medio in *Majore*, atque ita obtinet locum *dignorem*. Minus extremum est terminus, qui ponitur cum medio in minore, atque ita obtinet locum *minus dignum* (V. N. 8.) Medium est terminus, qui assumitur ad aliquid probandum, & ponitur *bis in præmissis*, non autem in conclusione. Perindè interim est, an termini illi sint *complexi*, an *incomplexi*.

Ratio autem, cur tres tantum termini requi-

qui.

quirantur ad syllogismum, hæc est: quia vis syllogistica consistit in hoc, ut ex unione duorum extremorum cum medio, concludatur unio eorum inter se, hoc autem totum tribus terminis absolvitur, scilicet medio & duobus extremis.

Declaratur hoc in *Exemplo*, si velis probare hanc propositionem: *peccatum est fugiendum*, per quæstionem, *quare?* invenes, *quia est malum*, atque ita *malum* erit medium syllogismi formandi, quocum in præmissis unire debes hos duos terminos: *Fugiendum*, *peccatum*, quos deinde in conclusione inter se conjungis, hoc modo: *Omne malum est fugiendum, peccatum est malum, ergo peccatum est fugiendum*, in hoc syllogismo *malum* est medium, ut dictum est, *fugiendum* est majus extremum, *peccatum* est minùs extremum.

Quæres 2dò. Quot Propositiones requirantur ad syllogismum?

R. Pariter tantum tres, *Major*, *Minor*, *Conclusio*, ex quibus *Major* & *Minor* vocantur *Præmissæ*, quia præmittuntur conclusioni. *Major* est illa Propositio, quæ continet majus extremum cum medio, & aliàs dicitur simpliciter *Propositio*. *Minor* est illa propositio, quæ continet minùs extremum cum medio, & aliàs dicitur *Assumptio*,

CON-

Conclusio est illa propositio, quæ ex duabus præcedentibus per particulam illativam *ergo* inferitur.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Formâ Syllogismi.

5 **CONCLUSIO** I. Forma syllogismi adæquatè consistit in Figurâ & Modo.

Ratio est, quia syllogismus est compositum artificiale Logicum, forma autem compositi artificialis est *recta dispositio materia*, sed *recta dispositio materiae syllogisticae est Figura & Modus*, Figura enim disponit materiam *remotam*, scilicet terminos, Modus verò disponit materiam *proximam* syllogismi, scilicet propositiones, unde

6 *Figura* definitur: Artificiose dispositio mediæ cum duobus extremis, *secundum subjectionem & prædicationem*, figuræ enim proprium est disponere *terminos*, ut ritè subjiçiantur, & prædicentur, in ordine ad inferendam conclusionem, quæ dispositio ex *situatione mediæ* est colligenda.

Modus verò definitur: Artificiose dispositio trium propositionum, *secundum quantitatem, & qualitatem*, id est, secundum universalitatem vel particularitatem, affirmationem vel negationem, Numerum figurarum definit.

CON-

CONCLUSIO II. Figura syllogistica
est *Triples*.

Ratio est, quia tot sunt figuræ, quot
modis potest medium de extremis prædica-
ri; vel iis subijci, sed hoc tribus tantum mo-
dis contingere potest secundum vulgatos
versus:

*Prima semel subicit medium, tum prædicat
ipsum,*

Prædicat Altera bis. Tertia bis subicit.

Quorum hic est sensus: In *prima figura* 7
medium *semel* est subjectum, & *semel* prædi-
catum, ut: *Omne rationale est sensitivum,*
omnis homo est rationalis, ergo omnis homo
est sensitivus.

In *2da figura* medium *bis* est prædicatum,
ut: *Nullum rationale est insensitivum, omnis*
lapis est insensitivus, ergo nullus lapis est ra-
tionalis.

In *3tia figura* medium *bis* est subjectum,
ut: *Omne animal est corporeum, omne ani-*
mal est vivens, ergo aliquod vivens est cor-
poreum.

Dubitabis, Quid dicendum de *Figura* 8
Galenicâ, in quâ medium in maiore præ-
dicatur, in minore subijcitur, ut contingit
in hoc syllogismo: *Omne animal est mortale,*
omne mortale est animatum, ergo omne animal
est animatum. Ante responsionem,

Ad.

Adverte, quòd *major* syllogismi dupliciter spectari possit, imò prout est *major* & *situ* & *naturâ*, hoc modo spectata *major* obtinet in syllogismo *primum* locum. 2dò, prout est *major naturâ tantum*: & *non situ*, sic spectata *major* obunere potest *secundum* locum per præmissarum transpositionem. Porrò: In syllogismo illa propositio dicenda est reipsâ *Major*, quæ est *naturâ* talis, non verò, quæ tantum *situ* vel positione.

Rz. Figuram illam Galenicam non differre à Figura 1ma Aristotelica.

- 9 Ratio est, quia Figura 1ma Aristotelica est, in quâ medium *semel* subjicitur, scilicet *majori* extremo, & *semel* prædicatur scilicet de *minore* extremo, neque opus est, ut *prius*, id est, præcisè in propositione *imo loco* posita subjiciatur (ideòque in superioribus versibus non diximus: *prima* prius sed. *prima* *semel* *subicit* *medium*, tum *prædicat ipsum*) sed hoc fit in figurâ Galeni, quia in objecto syllogismo: *mortale est medium*, propositio: *Omne animal est mortale*, quæ *situ* est 1ma vel *major*, quoad *naturam* & exigentiam debitæ dispositionis est 2da, vel *minor*, & ita ly: *animal*, quòd in eâ ponitur pro *subjecto*, *naturâ* est *minus* extremum, de quo prædicatur *medium*.

dium. Similiter propositio. *Omne mortale est animatum*, est quidem *situ* secunda vel minor; quoad *naturam* tamen est prima vel major, & ita ly: *animatum*, quod in eâ ponitur pro prædicato, *naturâ* est majus extremum, cui medium subicitur.

Præterea in Figurâ Galeni fit sola transpositio propositionum, sola autem *propositionum* transpositio ad *Figuram* se habet *per accidens*, Figura enim non disponit propositiones sed *terminos*, ut ex definitione ejus constat, unde ad summum dici potest, quod figura Galeni tantum accidentaliter differat à primâ Aristotelis, si enim transponantur præmissæ syllogismi objecti, habetur ipsissimus syllogismus *1mæ* Figuræ Aristotelicæ in modo: *Barbara*.

Dices. Sola transpositio præmissarum in-10 ducit modos essentialiter diversos, ut patet in *Cesare*, & *Camestres*, ergo etiam inducit figuras essentialiter diversas.

R. N. Coam. Disp. est. Quia modus essentialiter consistit in dispositione *propositionum* majoris & minoris secundum quantitatem & qualitatem, dum ergo præmissæ taliter transponuntur, ut in uno syllogismo sit major affirmativa, & minor negativa, ut fit in *Camestres*, in alio sit major negativa, & minor affirmativa, ut fit

fit in *Cesare*, etiam essentialiter variatur modus, figura autem consistit in *combinatione medi cum extremis*, & in syllogismo Galeni non fit nova combinatio medi cum extremis, ergo neque fit nova figura. De numero modorum sit.

II CONCLUSIO III. Modi utiles ad concludendum, sunt *Novendecim*.

Ratio est, quia tot sunt modi, quot sunt diversæ combinationes propositionum secundum quantitatem & qualitatem, hæ autem sunt Novendecim his verbis comprehensæ:

Barbara, Celarent, Davii, Ferio, Baralipon, Celantes, Dabitis, Fapesmo, Frisesomorum, Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Darapti, Felapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.
Pro quorum verluum intelligentiâ

12 Adverte imò. Quod in his singula Vocabula denotent singulos Modos, & in quolibet primæ tres syllabæ (4ta enim in *Baralipon*, 4ta & 5ta in *Frisesomorum* adjectæ sint *metri Philosophici* causâ) denotent tres propositiones syllogismum componentes, ità, ut 1ma syllaba designet *Majorem*, 2da *Minorem*, 3tia *Conclusionem*.

13 2dò. In singulis vocabulis debent considerari *Vocales*, quæ indicant quantitatem & qualitatem propositionum, juxtâ verlus:

Assè-

Afferit A, citatos ubi de conversione. Sic tres Vocales in ly *Barbara*, indicant, quod Major, Minor, & Conclusio, debeant esse universales affirmativæ in syllogismo, juxta modum *Barbara* constructo. In ly *Celarent* 1ma Vocalis *E* indicat Majorem debere esse universalem negativam 2da Vocalis *A* indicat Minorem debere esse universalem affirmativam, 3. Vocalis *E* indicat Conclusionem debere esse universalem negativam, &c. Notandæ etiam sunt consonantes, S, P, M, C. sed desuper infra, ubi de Reductione.

3^{tiò}. Novem primi modi, usque ad *Cesare*, 14^{ti} pertinent ad 1^{am} figuram. Quatuor sequentes usque ad *Darapti* pertinent ad 2^{dam} figuram. Sex ultimi pertinent ad 3^{tiam} figuram. Pro memoria servient versus:

Barbara Figuræ primus est Primæ modus,
Cesare Secunda, tum *Darapti* Tertia,

Hoc est: *Barbara* est 1^{mus} modus 1^{mæ} figuræ.
Cesare est 1^{mus} modus 2^{dæ} figuræ.
Darapti est 1^{mus} modus 3^{tix} figuræ.

Quæres imò. Quotuplex sit modus?

R. Duplex. *Directus*, & *Indirectus*. Mo. 15
dus *Directus* est, per quem majus extremum in conclusione prædicatur de minore extremo: Modus *Indirectus* est, per quem minus extremum in conclusione prædicatur de

L

majo.

maiore extremo. Modi indirecti sunt quinque ex Ima figura, *Baralip-ton*, *Celantes*, *Dabitis*, *Fapesmo*, *Frisefomorum*, cæteri omnes tam Ima, quam 2da, & 3ia figuræ sunt Directi.

Porro. Præter modos Directos enumeratos, plures quidem adduci possent, sed *minùs utiles*, ideòque ab Aristotele omissi. Fiunt autem potissimum, si in conclusione loco propositionis *subalternantis* inferatur *subalternata*, & ita minùs inferatur in conclusione, quam vi præmissarum interriposset, v. g. ex his præmissis: *nullum rationale est inanimatum, omnis homo est rationalis*, potest inferri hæc propositio subalternans: *ergo nullus homo est inanimatus*, & sic habetur syllogismus in *Celarent*, vel etiam potest inferri hæc propositio subalternata. *ergo aliquis homo non est inanimatus*, & sic esset syllogismus in *Celaro*. Similiter non enumerantur modi Indirecti secundæ & tertiæ figuræ, quia parum sunt utiles, & ex indirectis Ima figuræ facillè parari possunt, v. g. hujus syllogismi in *Camestres*: *Omnis homo est risibilis, nullus equus est risibilis, ergo nullus equus est homo*; Conclusio est directa, quam si simpliciter converteris: *ergo nullus homo est equus*, erit syllogismus indirectus.

Decla-

Declarantur modi syllogistici per exempla: 16

Ad Quatuor Modos Directos Primæ.

Figuræ.

1.

Bar. Omne animal est sensibile,
 ba. Omnis homo est animal, ergo
 ra. Omnis homo est sensibilis.

2.

Ce. Nullum sensitivum est planta,
 la. Omnis homo est sensitivus, ergo
 rent. Nullus homo est planta.

3.

Da. Omne brutum est irrationale,
 ri. Aliquid animal est brutum, ergo
 i. Aliquod animal est irrationale.

4.

Fe. Nullum animal est lapis,
 ri. Aliquis homo est animal, ergo 17
 o. Aliquis homo non est lapis.

Ad Quinque Modos Indirectos Primæ

Figuræ.

1.

Ba. Omne animal est sensibile,
 ra. Omnis homo est animal, ergo
 lip. Aliquod sensibile est homo.

2.

Ce. Nullum sensitivum est planta,
 lan. Omnis homo est sensitivus, ergo
 tes. Nulla planta est homo.

L 2

3. Om.

3.

Da- *Omne brutum est irrationale,*
 Bi- *Aliquod animal est brutum,* ergo
 tis. *Aliquod irrationale est animal.*

4.

Fa- *Omne animal est sensitivum,*
 pef- *Nullus lapis est animal,* ergo
 mo. *Aliquod sensitivum non est lapis.*

5.

18 Fri- *Aliquis homo est animal,*
 se- *Nullum brutum est homo,* ergo
 lom. *Aliquod animal non est brutum.*

Ad Quatuor Modos Directos Secunda

Figura.

1.

Ce- *Nullus asinus est rationalis,*
 fa- *Omnis homo est rationalis,* ergo
 re. *Nullus homo est asinus.*

2.

Ca- *Omnis homo est rationalis,*
 mes- *Nullus asinus est rationalis,* ergo
 tres. *Nullus asinus est homo.*

3.

Fes- *Nullum animal est insensitivum,*
 ti- *Aliquod vivens est insensitivum,* ergo
 no. *Aliquod vivens non est animal.*

4.

Ba- *Omne animal est sensitivum,*
 ro- *Aliquod vivens non est sensitivum,* ergo
 co. *Aliquod vivens non est animal.*

Ad Sex Modos Directos Tertiae Figuræ. 19

I.

Da. *Omnis homo est rationalis,*
 rap. *Omnis homo est animal,* ergo
 ti. *Aliquod animal est rationale.*

2.

Fe. *Nullum animal est planta,*
 lap. *Omne animal est vivens,* ergo
 ton. *Aliquod vivens non est planta.*

3.

Di. *Aliquod animal est rationale,*
 fa. *Omne animal est substantia,* ergo
 mis. *Aliqua substantia est rationalis.*

4.

Da. *Omne animal est substantia,*
 ti. *Aliquod animal est rationale,* ergo
 fi. *Aliquod rationale est substantia.*

5.

Bo. *Aliquod animal non est homo,*
 car. *Omne animal est vivens,* ergo
 do. *Aliquod vivens non est homo.*

6.

Fe. *Nullus lapis est animal,*
 ri. *Aliquis lapis est substantia,* ergo
 lon. *Aliqua substantia non est animal.*

Adverte autem facilem Praxin cognoscendi figuram & modum syllogismi. Pro cognoscendâ Figurâ :

1mò. Quærendum est medium, quod ex eo cognoscitur, quod *bis ponatur in præmissis*, & non in conclusione.

2dò. Reflectendum est ad versus N. 7. positos, *Prima semel subicit* &c. statim apparebit figura. Deinde *pro cognoscendo modo*.

1mò. Discernenda est, quantitas & qualitas propositionum ad versus *Afferit A. &c.*

2dò. Attendendum est ad versus præscriptos hic N. 14. *Barbara figura*, &c. sic totum negotium confectum erit. Pro exemplo sit hic syllogismus: *aliquod animal non est volatile, omne animal est sensitivum, ergo aliquod sensitivum non est volatile*, Medium hujus syllogismi est: *animal*, quod bis subicitur in præmissis, unde colligitur esse syllogismum 3tiæ figuræ: *tertia bis subicit*. Deinde major est (O) particularis negativa, minor est (A) universalis affirmativa, conclusio est (O) particularis negativa, ergo quærendus est ex tertiâ figurâ modus, cujus prima syllaba involvit vocalem O. 2da A, 3tia O, incipe quætere à *Darapti*, quæ est 1mus modus 3tiæ figuræ, & occurret *Bocardo*, inferes positum syllogismum esse in *Bocardo*. Si autem syllogismus sit indirectus, eâdem viâ procedendum est, præterquam, quod modus tunc quæri debeat, in 1mâ figurâ numerando à *Baralip-ton*, ulque ad figuram secundam.

Quæ.

Quæres 2dò. Quænam sint regulæ inven-
niendi Medium ?

R. Unam omnium facillimam hanc esse :
Quando probanda est propositio *affirmati-
va*, quærenda est causa, *quare prædicatum
conveniat subjecto*, si verò talis causa non oc-
currat, quærendum est certum aliquod *sig-
num connexionis*, prædicati cum subjecto. v.
g. si velis probare hanc propositionem : *Om-
nis homo est admirativus*, inquire causam,
quare sit admirativus, & invenies, *quia est
rationalis*, unde *Rationale* erit medium se-
quentis syllogismi : *Omne rationale est admi-
rativum : omnis homo est rationalis, ergo om-
nis homo est admirativus.*

Econtrario si probanda sit propositio *ne-
gativa*, quærenda est causa, *quare prædi-
catum repugnet subjecto*, vel eâ non occurrente
quærendum est illius *repugnantie signum*,
v. g. si velis probare hanc propositionem :
nullus lapis est animal, inquire causam *quare*,
invenies, *quia lapis est insensitivus*, unde *In-
sensitivum* serviet pro medio ad formandum
syllogismum : *nullum animal est insensitivum,
omnis lapis est insensitivus, ergo nullus lapis
est animal.*

Cæteras Regulas difficiliore, quàm uti-
liore compendabit usus & exercitium dis-
putandi.

ARTICULUS TERTIUS.

De Principiis Extrinsicis Dirigentibus.

22 **Q**uemadmodum omne opus artificiosum dependet à quibusdam regulis, quæ docent modum, *formam artificiosam* introducendi in materiam, & simul discernendi *verum* artefactum à *fucato*. Sic etiam syllogismus velut opus artificiosum *intellectuale*, dependet ab aliquibus regulis, secundum quas forma syllogistica benè introducatur, in propositiones & terminos, simulque syllogismus legitimus ab illegitimo discernatur. Tales Regulæ dicuntur Principia extrinseca *dirigentia* vel *Regulativa*, & sunt *axiomata* quædam *generalissima*, ex quibus deinde plures aliæ (de quibus in *Art. 4. & 5.*) deducuntur.

23 **CONCLUSIO:** Principia *Generalissima*, quæ *extrinsecè* dirigunt syllogismum, sunt *Quatuor*, duo *Logica*, & duo *Metaphysica*.

Principia *Logica* (sic dicta, quia respiciunt affirmationem, & negationem, quarum consideratio ad *Logicam* pertinet) sunt: *Dictum de omni*, & *Dictum de Nullo*. Principia *Metaphysica* (sic dicta, quia respiciunt identitatem & distinctionem, quas considerare proprium est *Metaphysico*) sunt: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se*, & *Quæ non sunt eadem uni tertio, non sunt eadem inter se*. De

Declarantur singula per ordinem, Pri 24

mum principium: *Dictum de Omni*, sensum habet sequentem: quidquid affirmatur de termino *communi* accepto *distributive*, affirmatur etiam de omni contento *sub eodem*, v. g. quia de *homine in communi* dicitur, quod sit *rationalis*, etiam de *Petro*, qui *sub homine in communi* continetur, dici debet, quod sit *rationalis*. Unde si quis in hoc syllogismo: *Omnis homo est rationalis, sed Petrus est homo, ergo Petrus est rationalis*, temerè negaret consequentiam, redargui posset per *dictum de omni*, hoc modo: *quidquid affirmatur de termino communi distributive accepto, etiam affirmatur de omni contento sub eodem, sed homo est terminus communis, de eoque distributive accepto affirmatur in majore, quod sit rationalis, & Petrus, positus in minore, continetur sub homine, ergo etiam rationale de Petro in conclusione affirmari debet.*

Sensus 2di principii: *dictum de nullo*, hic²⁵ est: *Quidquid negatur de termino communi, accepto distributive, negatur etiam de omni contento sub eodem*, v. g. quia de *homine* negatur, quod sit *irrationalis*, & *Petrus* continetur *sub homine*, ideo etiam de *Petro* benè negatur, quod sit *irrationalis*, in hoc syllogismo: *Nullus homo est irrationalis, sed Pe-*

trus est homo, ergo Petrus non est irrationalis.
 Quod si quis in dato syllogismo negaret consequentiam, redargui posset eo proportionali modo, quo paulò ante dictum est.

26 Sensus 3^{ti} principii: *Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, hic est: si duo extrema syllogismi perfectè & adæquatè identificentur, vel affirmativè uniantur in præmissis cum uno tertio, scilicet medio rectè distributo, tunc etiam in conclusione identificantur, vel affirmativè uniuntur inter se, v. g. in hoc syllogismo: Omne animal est sensitivum, omnis homo est animal, ergo omnis homo est sensitivus, quia in Majore: sensitivum perfectè identificatur cum animali, similiter in minore homo perfectè & adæquatè identificatur cum animali, hinc etiam in conclusione homo & sensitivum identificantur inter se.*

27 Advertendum autem ex S Th. I. P. q. 28. a. 3. quod medium sub eâ ratione, sub qua est medium in syllogismo, debeat esse perfectè unum, ut ità sub eadem ratione uniatu utrique extremo, si enim medium in syllogismo acciperetur secundùm diversas rationes, tunc contingere posset, ut sub unâ ratione participaretur ab uno extremo, & secundum aliam rationem ab alio, & ita non haberetur perfectâ identitas extremorum cum medio, consequenter nec extremorum inter se, quæ
 tamen

tamen requiritur ad hoc, ut unum extremum alteri in propositione *affirmativa* unia-
tur.

Sensus 4ti Principii, *Quæ non sunt ea-28*
dem uni tertio, non sunt eadem inter se, non
ita explicandus est, quando utrumque ex-
trema distinguitur à medio, vel huic ne-
gativè unitur in præmissis, etiam ambo
extrema in conclusione distinguuntur vel
negantur inter se, hoc enim falsum est imò,
quia quando ambo extrema in præmissis
distinguntur à medio per propositiones ne-
gativas, tunc medium non est ratio, cur
unum extremum de altero negetur in con-
clusionem, sicut ridiculum esset dicere: quod
ideo Aristoteles & Cicero non fuerint duo
Fratres, quia neutrius Pater fuit Hercules,
2dò. Quia possunt duo extrema distingui
ab uno tertio v. g. Petrus & homo à lapide, &
tamen Petrus & homo identificantur inter se.

Hic igitur est legitimus sensus dicti Prin-
cipii: Quando ex duobus extremis unum in
unâ præmissâ *perfectè* & adæquatè identi-
ficatur, vel *affirmativè* unitur cum medio,
& aliud extremum in aliâ præmissâ distin-
guitur à medio, vel ei *negativè* unitur, tunc
eo ipso duo extrema in conclusione distin-
guuntur vel *negantur* inter se, nam tunc
extrema ideo inter se in conclusione distin-
guuntur

guuntur

guuntur, quia unum *cum* medio est *idem*, aliud à medio est *distinctum*, atque ita *medium* est *causa* talis distinctionis extremorum. Sic in conclusione hujus syllogismi, *nullum inanimatum est sensitivum*, lapis est *inanimatus*, ergo *lapis non est sensitivus*, extrema *lapis & sensitivus* negantur inter se, quia *sensitivum* in Majore de medio (*inanimatum*) negatur, & de lapide in minore *medium* affirmatur.

29 Colliges imò. Quod Principia Logica fundentur in Metaphysicis, quia *dici de presupponit in*, & *predicari sequitur adesse*.

2dò. Quod 1mum principium Logicum, & 1mum Metaphysicum regulent syllogismos *affirmativos*. 2dum verò Logicum, & 2dam Metaphysicum regulent syllogismos *negativos*.

30 Dices imò. Si teneret illud principium Metaphysicum, *quæ sunt eadem uni tertio, &c.* ergo sequeretur non valere hunc syllogismum: *omne brutum est irrationale*, sed *omnis Leo est brutum*, ergo *omnis Leo est irrationalis*, sed hic syllogismus est bonus, ergo dictum principium non tenet, P. seq. maj. ad hoc ut ille syllogismus esset bonus, deberet ex dicto Principio utrumque extremum adæquatè identificari cum medio, quod est: *brutum*, sed unum extremum, scilicet *Leo*,
non

non identificatur *adæquatè* cum bruto, ergo, P. min. inferiùs non identificatur *adæquatè* cum superiore, superiùs enim latiùs patet quàm inferiùs, sed *Leo est inferior*, & *brutum est superiùs*, quia brutum etiam prædicatur de *Equo*, *Cane*, *Cervo*, &c. de quibus *Leo* non prædicatur, ergo.

R. Imò ad Prob. seq. D. Maj. deberet utrumque extremum *adæquatè* identificari cum medio, identitate convertibilitatis N. seq. Maj. identitate prædicatorum essentialium C. seq. maj. sed *leo* non identificatur *adæquatè* cum *bruto*, *identitate convertibilitatis* C. min. non identificatur *adæquatè* *identitate prædicatorum essentialium* N. min. Positum principium non exigit, ut extrema cum medio sint *convertibilia*, & ita unum *equè latè pateat*, ac aliud, sed tantùm, ut illa habeant *eadem prædicata essentialia*, quæ medio conveniunt, & sic res se habet de *Leone*, cui conveniunt omnia prædicata essentialia bruti, licet *Leo* & *brutum* non sint termini convertibiles.

R 2. Aliis terminis ad P. min. D. min. & brutum, ut *totum potentiale*, est superiùs, C. min, ut *totum actuale*, est superiùs N. min, ergo *leo* non identificatur *adæquatè* cum bruto accepto sub ratione totius potentialis C. coam. Cum bruto accepto sub ratione toti-

us actualis, N. coam. Brutum in opposito syllogismo accipitur ut *totum actuale* in quantum dicit partes essentielles *sui constitutivas*, quæ eadem sunt in Leone, & propterea Leo adæquatè identificatur cum bruto sub earatione, sub qua *brutum* est medium syllogismi.

- 31 Dices 2dò. Ergo etiam hic erit bonus syllogismus: *Homo appetit carnem, sed Canis appetit carnem, ergo canis est homo*, P. seq. Quæ sunt eadem uni tertio, sunt eadem inter se, sed *canis & homo* in præmissis sunt eadem uni tertio, scilicet *medio*, quod est *appetens carnem*, ergo in conclusione sunt eadem inter se.

R. N. seq. & D. Prob. Quæ sunt eadem uni tertio *benè distributivo*, sunt eadem inter se, C. Maj. quæ sunt eadem uni tertio *non distributo* N. Maj. medium: *appetens carnem*, in dicto syllogismo *non distribuitur*. Præterea non est idem appetitus carnis in cane & in homine, consequenter medium respectu utriusque extremi non est *perfectè unum*. Sic etiam *de duobus videntibus eundem lapidem, de duobus amantibus eundem hominem &c.*

- 32 Dices 3tò. Quæ sunt *contigua* uni Tertio, non sunt *contigua* inter se, ergo etiam, quæ sunt *eadem* uni tertio, non sunt *eadem* inter se.

R. Imò, D. ant. Quæ sunt *contigua* uni tertio,

tertio *divisibili*, non sunt contigua inter se, C. ant, quæ sunt contigua uni tertio *planè indivisibili* N. ant. partes enim lineæ in *puncto indivisibili* se tangunt.

R. 2do N. coam, Disparitas est, quia contigua non tangunt medium quoad *eandem* ejus partem, sed secundùm partes *diversas*, ex tribus enim v. g. annulis catenæ primus tangit anulum medium, quoad unam partem, & tertius tangit eundem anulum medium quoad aliam partem, atque ita medium connectens utrumque anulum extremum non est *planè idem* & *indivisibile*, eontra quæ sunt eadem uni tertio, debent huic identificari secundùm *rationem planè eandem*.

ARTICULUS QUARTUS.

De Regulis Generalibus Syllogismorum.

Quæres. Quænam sint Regulae Generales 33

syllogismorum cujuscunque figuræ ?

R. Sequentes

Regula Ima *Syllogismus*. (loquimur hic utrobique de *Categorico*) *debet constare tribus tantum terminis* (v. N. 3) quorum quilibet *bis* poni debet, scilicet medium in *Majore* & *Minore*, majus extremum in *majore* & *Conclusionem*, minus extremum in *minore* & *Conclusionem*. Consentur autem termini multiplicari, non tantum quando ponuntur plures quoad *vocem*, &

grammaticaliter, sed etiam quando ponuntur plures *Dialecticè*, & quoad *acceptiōnem*, id est, quando terminus aliquis in syllogismo est æquivocus, quando mutatur suppositio, vel aliæ terminorum proprietates, v. g. *omnis Turca est Mahometanus*, sed *vester canis est Turca*, ergo *vester canis est Mahometanus*, syllogismus non valet, quia constat quatuor terminis, *Turca* enim hic accipitur *equivocè*, & secundum diversas significaciones.

- 34 Dices. Syllogismus in Darii. *omnis homo est vivens*, sed *Petrus est homo*, ergo *Petrus est vivens*, constat quatuor terminis, sed hic bene concludit, ergo syllogismus constans quatuor terminis bene concludit, P. Maj. syllogismus, in quo mutatur suppositio alicujus termini, constat quatuor terminis, sed in illo syllogismo in Darii mutatur suppositio alicujus termini, scilicet: *homo*, qui in Majore supponit distributivè, in Minore verò *determinatè*, ergo.

R. ad P. min. D. Maj. Syllogismus, in quo mutatur suppositio *proveniēns à signis logicis* constat quatuor terminis N. maj. in quo mutatur suppositio *non proveniēns à signis logicis*, v. g. *formalis in materialem*, *simplex in personalem* & contra C. Maj. Potest enim ita quoque debet in præmissis syllogismi mutari suppositio *proveniēns à signis logicis*

cis,
log
con
bet
lis i
Rati
nere
subl
dio.
quia
tam
term
extre
ex in
esse i
ribus
non u
princi
Anima
brutum
fallam,
malenit
provati
irration
brutum
malis per
Majore
rionali &

cis, *omnis*, *nullus*, &c. ut contingit in syllogismo adducto.

Regula 2da, *Medium*, quod est terminus 35
communis V. N. seq. *in unâ saltem præmissa de-*
bet completè distribui, id est accipi pro lingu-
lis inferioribus, pro quibus accipi potest.
Ratio est, *tum*, quia alias non servantur ge-
neralissima principia Logica, secundum quæ
subsumi debet aliquid contentum sub me-
dio *distributive* sumpto V. N. 23 *tum* etiam,
quia si medium nunquam distribuat, sed
tam in Majore quam in minore sumatur de-
terminatè pro hoc vel illo, jam poterit unum
extremum esse idem cum uno determinato
ex inferioribus medii, & aliud extremum
esse idem cum alio determinato ex inferior-
ibus medii, adeoque extrema cum medio
non unirentur *perfectè*, quod est contra
principia generalissima metaphysica, v. g.
Animal est risibile, brutum est animal, ergo
brutum est risibile, patet conclusionem esse
falsam, quia medium non distribuitur, *ani-*
mal enim in Majore supponit determinatè,
pro *rationali*, & in minore determinatè pro
irrationali, unde extrema syllogismi, *risibile* &
brutum non uniuntur in præmissis cum *ani-*
mali *perfectè eodem*, sed diverso, *risibile* enim in
Majore unitur cum *animali* determinatè *ra-*
tionali, & *brutum* in minore unitur cum anima-

M

E

li determinatè *irrationali*, & hinc non possunt in conclusione per *affirmationem* uniri inter se. Ex hac Regula

- 36 Sequitur, quod syllogismus non debeat constare ex *puris NB. particularibus*, aliàs nihil sequitur NB. *vi formæ* propter rationem datam.

Dictum est imò ex *puris NB. particularibus*, quia valet syllogismus constans *puris singularibus*, qui vocatur *Expositorius*.

Ratio est, quia medium syllogismi *expositorii* debet esse ita *singulare*, ut nullam involvat communitatem, secundum quam *reipsâ* pluribus attribui possit, ut sic extrema sint *perfectè* eadem uni tertio, & possint in conclusione esse eadem inter se, atque ita in syllogismo *expositorio* servantur Principia *Metaphysica*, Principia autem *Logica* in eo locum non habent propter medium *singulare*.

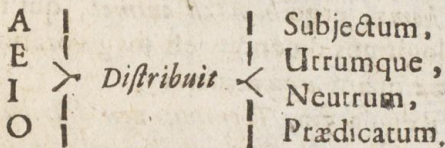
Dictum est 2dò: *Nihil sequitur NB. vi formæ*, quod enim in simili syllogismo conclusio possit sequi *vi materiæ*, vel esse materialiter bona, patet in hoc: *Aliquod animal est rationale, Petrus est animal, ergo Petrus est rationalis*, quod ipsum etiam in aliis pluribus notandum.

- 73 Dices. Ex *unâ* particulari in *Enthymemate* aliquid sequitur *vi formæ*, ergo etiam ex
plu.

pluribus particularibus in Syllogismo aliquid sequitur vi formæ.

R, D, ant. Ex unâ particulari vi unius particularis aliquid sequitur vi formæ in Enthymemate N, ant. Vi propositionis universalis subintellectæ C, ant. quod enim ex antecedente : *Petrus est homo*, benè sequatur consequens : ergo *Petrus est rationalis*, provenit à Majore universali : *Omnis homo est rationalis*, quæ in illo Enthymemate implicitè continentur.

Pro intellectu Regulæ 2dæ expendendum est juxtà versus : *asserit A &c.* Sequens Schema desumptum ex Regulis Suppositionis :

Regula 3tia. *Medium* sub ratione medii 38
non debet ingredi conclusionem. Ratio est, tum quia in conclusione tantùm debent conjungi vel disjungi ea, quæ cum medio in præmissis conjungebantur, aut quorum unum illi conjungebatur, alterum ab illo disjungebatur, conjungi autem; vel disjungi à medio convenit solis extremis. Tum etiam, quia medium bis positum in præmissis, est argumentum probativum conclusionis, unde si medium

poneretur in conclusione, idem probaretur per idem.

- 39 Dices: Medium ingreditur conclusionem in hoc syllogismo: *Omnis homo est animal, sed homo albus est homo, ergo homo albus est animal.*

℞ Vel N. vel D. ant. Medium sub ea ratione, sub qua est medium, ingreditur conclusionem, N. ant. Sub alia ratione, C. ant. medium enim est terminus incomplexus homo, in conclusione autem ponitur terminus complexus: *homo albus*. Potest etiam medium sub ratione extremi ingredi conclusionem, v. g. *Omnis homo est animal, sed homo est homo, ergo homo est animal*, qui tamen syllogismus dicendus est magis oratio synonyma quàm argumentativa.

- 40 Regula 51a. *Terminus non distributus in præmissis, non debet distribui in conclusione.* Ratio est, Tum quia præmissæ sunt causa conclusionis, effectus autem non potest excedere suam causam. Tum etiam, quia in conclusione, non debet plus connecti vel disjungi, quàm in præmissis est connexum cum medio, vel disjunctum ab illo, ergo si terminus non distributus sit connexus cum medio, non poterit idem terminus in conclusione distributus connecti cum altero extremo. Unde peccat sequens syllogismus: *Omnis*

homo

homo est creatura, sed Canis non est homo, ergo Canis non est Creatura, vitium est, quia arguitur à non distributo ad distributum, cum terminus: creatura, qui in Majoro supponit determinatè, in conclusione supponat distributivè.

Dices. In *Disamis* arguitur à non distri-
buto ad distributum, ut: *Aliquis homo est al-
bus, omnis homo est vivens, ergo aliquod vivens
est album*, quia *medius terminus: homo non di-
stribus in Majoro distribuitur in minore.*

R. D. ant. In *Disamis* arguitur à non di-
stributo ad distributum *in præmissis*, C. ant. à
non distributo *in præmissis* ad distributum *in
conclusionè* N. ant. planum est, quod *Regula
intelligatur, de extremis, quæ non distributa
in præmissis, etiam in conclusionè distribui
non debent, non autem intendit Regula,
quod si medium in unâ præmissâ non di-
stribuatur, etiam non debeat distribui in
aliâ, hinc enim fieret, ut daretur bonus syl-
logismus, constans medio non distributo,
contrà Regulam 2dam.*

Regula 5ta. *Ex puris negativis nihil se-
quitur vi forme.* Ratio est. Quia in omni
syllogismo medium vel cum utroque extre-
mo (si sit affirmativus) vel cum uno (si sit
negativus) conjungi debet, in syllogismo
autem constante puris negativis, medium

neutri extremo conjungitur, vel *affirmativè* unitur, unio enim affirmativa fieri debet in propositione affirmativa, quæ non datur in syllogismo ex puris negativis constante.

- 43 Dices imò. Ex *una* tantùm præmissâ negativâ vi formæ aliquid sequitur, ergo à fortiori ex *duabus* præmissis negativis.

R. C. ant. N. Coam. disp. est, quia si tantùm una præmissa sit negativa, adest altera præmissa affirmativa, per quam salvatur 2dum Principium Metaphysicum, cum tunc unum extremum in præmissâ affirmativâ identificetur cum medio, & alterum extremum in præmissâ negativâ distinguatur à medio, ut sic extrema in conclusione distinguantur inter se, dum verò ambæ præmissæ sunt negativæ, dictum principium non servatur, quia neutrum extremum cum medio identificatur.

- 44 Dices 2dò. Ex *puris affirmativis* vi formæ benè infertur conclusio *affirmativa*, ergo etiam ex *puris negativis* conclusio *negativa*.

R. Ex dictis disparitatem esse, quia si præmissæ sint affirmativæ, servatur 1mum Principium Metaphysicum, cum in illis ambo extrema sint eadem uni tertio scilicet *medio*, ergo benè infertur identitas ambo-
rum extremorum inter se, ubi autem præ-
mis-

missæ ambæ sunt negativæ, non servatur secundùm Principium Metaphysicum, per quod tamen boni syllogismi negativi regulari debent.

Dices 3tio. Dantur syllogismi, qui constant ex puris negativis, & tamen benè concludunt, tales sunt 1mus: *Qui non credit, non salvatur, sed Judæus non credit, ergo Judæus non salvatur.* 2dus: *Nullus homo est Canis, arbor non est homo, ergo arbor non est Canis.*

R. Ad 1. Syllogismum, Negando, quod constet puris negativis, minor enim quidem apparet negativa, ut tamen syllogismus teneat, debet esse affirmativa, & ly: *non credit*, non debet efferri *neganter*, sed *infinitanter*.

Ratio est, quia debet esse idem medium, in Majore & minore, medium autem in Majore sic explicari debet. *Non-credens*, nam propositio, in quâ est copula *minus principalis* cum relativo, si stet pro medio syllogismi, exponi debet per *participium*, cui æquivalet, ergo minor hoc modo formanda est: *sed Judæus est non credens*, ubi minor est affirmativa.

Deindè totum medium est: *is*, vel *homo*, *qui non credit*, unde minor sic ponatur: *sed Judæus est homo, qui non credit*, ubi iterum

minor est affirmativa, quia affirmatio vel negatio propositionis sumitur penes copulam *principalem*. Cæterùm, si non concedatur locus simili expositioni, negandum est, quod syllogismus *vi formæ* benè concludat.

R. Ad 2dum syllogismum, quod consequentia sit bona *materialiter*, non *formaliter*.

- 46 Regula sexta. *Conclusio sequi debet debiliorem partem*, tam quoad quantitatem; quàm quoad qualitatem, id est: si una præmissa sit vel particularis, vel negativa, etiam conclusio debet esse particularis vel negativa. Ratio est. *Tum*, quia universalitas & affirmatio sunt de lineâ boni, *bonum*, autem est *ex integrâ causâ*. Particularitas verò & negatio sunt de lineâ mali, *malum* autem *ex quocunque defectu*, ergo ad hoc, ut conclusio universalis vel affirmativa inferatur, *utraque* præmissa debet esse universalis vel affirmativa, ut verò inferatur conclusio particularis vel negativa, sufficit, *unam* præmissam esse particularem vel negativam. *Tum* etiam, quia, si in primis una præmissa esset particularis, & inferretur conclusio universalis, procederetur à non distributo ad distributum. Deindè, si una præmissa sit negativa, jam in illâ unum extremum dis-

disjungitur à medio, cui alterum extremum in alterâ præmissâ conjungitur, & hinc juxta 2dum principium metaphysicum in Conclusione extrema debent disjunguntur se, quod fit per propositionem negativam.

Dices. Hic est syllogismus Aristotelis : 47
Omnes stelle, quæ non scintillant, sunt prope nos, planeta non scintillant, ergo planeta sunt prope nos, sed in illo syllogismo minor est negativa, & conclusio affirmativa, ergo si una præmissarum sit negativa, potest sequi conclusio affirmativa.

R. Ex N. 45. Prædicarum minoris sumitur infinitanter: *Planeta sunt non-scintillantes,* vel pro prædicato ponendum est totum medium: *Planeta sunt stelle, quæ non scintillant,* quæ utrâque minor est affirmativa.

ARTICULUS QUINTUS.

De Regulis specialibus syllogismorum.

Quæres Quænam sint Regulæ speciales syllogismorum.

R. Regulæ speciales syllogismorum, sic 48 dicitur, quia (duæ) assignantur pro singulis figuris, fundantur in his generalibus: *Medium debet in unâ saltem præmissâ distribui. Non debet terminus distribui in conclusione, non distributus in præmissis.*

Pro Regulis specialibus *imæ Figuræ* est
versus :

*Nec minor esto negans, nec Major particu-
laris.*

Sensus est : Major in syllogismis primæ
Figuræ debet esse universalis, & minor af-
firmativa.

Ratio primæ partis est, quia si ma-
jor esset particularis, *medium* non distribue-
retur in præmissis, non in Majore, cum in
illâ medium sit subjectum, quod in proposi-
tione particulari non distribuitur, nec in mi-
nore, cum in illa medium sit prædicatum,
quod in propositione affirmativâ (talis de-
bet esse minor) supponit determinatè. Pro
exemplo sit : *aliquod animal est homo, omnis
equus est animal, ergo aliquis equus est homo.*

Ratio 2dæ partis est, quia si minor esset
negativa, major deberet esse affirmativa
(cum ex puris negativis nihil concludatur)
& conclusio negativa, in quâ distribueretur
majus extremum, in majore non distributum.
Pro exemplo sit : *Omnis homo est animal,
nullus asinus est homo, ergo nullus asinus est
animal.*

- 49 Regula hæc utraque intelligenda est de
modis *directis* primæ figuræ, quia in *Fapesmo*
& *Frisesom*, qui sunt modi indirecti aliter
contingit, nam in *Fapesmo* minor est negati-

va,

va, quin tamen lequatur distribui *terminum* in conclusione, non distributum in præmissis; patet in hoc syllogismo: *Omnis homo est vivens, nullus lapis est homo, ergo aliquod vivens non est lapis.* Ubi terminus: *lapis* in minore & in conclusione distribuitur. Similiter in *Frisesom.* Major est particularis, & tamen medium distribuitur in alterâ præmissâ. v. g. *Aliqua arbor est substantia, nullus homo est arbor, ergo aliqua substantia non est homo,* ubi medium: *Arbor* distribuitur in minore.

Pro Regulis specialibus 2dæ Figuræ est⁵⁰ versus:

Una negans præcat, nec Major sit specialis.

Sensus est: in syllogismis 2dæ Figuræ, una præmissa debet esse negativa, & major universalis. Ratio primæ partis est. Quia in 2dâ figurâ medium & in majore & in minore est prædicatum, si ergo ambæ præmissæ essent affirmativæ, medium non distribueretur. v. g. *Omne sensitivum est animatum, omnis planta est animata, ergo omnis planta est sensitiva.* Ratio 2dæ partis est. Quia si in syllogismo 2dæ figuræ major esset particularis, *majus extremum* non distributum in majore, distribueretur in conclusione. v. g. *Aliqua substantia est Angelus, nullus homo est Angelus, ergo nullus homo est substantia.*

Pro

51 Pro Regulis specialibus 3^{tiæ} Figura est
versus :

Sit Minor Affirmans, Conclusio particularis.

Sensus patet: In syllogismis 3^{tiæ} Figuræ minor debet esse affirmativa, & conclusio particularis. Ratio primæ partis est; quia si minor esset negativa, major deberet esse affirmativa, & conclusio negativa, in qua distribueretur *majus extremum*, in majore non distributum. v. g. *Omnis homo est vivens, nullus homo est brutum, ergo aliquod brutum non est vivens.* Ratio 2dæ partis eadem est, quia, si conclusio esset universalis, *minus extremum*, non distributum in minore, distribueretur in conclusione. v. g. *Omne animal est vivens, omne animal est corporeum, ergo omne corporeum est vivens.*

ARTICULUS SEXTUS.

De Principiis extrinsecis perficientibus.

52 **P**ER Principia extrinseca perficientia intelliguntur illa, quibus alii syllogismi imperfectiores perficiuntur & elucidantur, cum enim soli quatuor syllogismi directæ figuræ: *Barbara, Celarent, Darii, Ferio*, omninò perfectè & evidentè etiam *quoad nos* concludant; in cæteris verò omnibus

nibus non ità clarè & perfectè appareat bonitas consequentiæ, ideo inventum est à Dialecticis artificium, illorum syllogismorum consequentiam, *quoad se* bonam & perfectam, magis *quoad nos* declarandi, & eos ad quatuor modos directos primæ figuræ reducendi, quod artificium proinde vocatur *Reductio*, quæ est *translatio syllogismi imperfecti ad perfectum*, & ità ferè se habet in arte syllogisticâ, sicut probatio per *Novenarium* in Arithmeticâ

Reductio triplex est, *Ostensiva*, per impossibile, & *Expositoria*.

Reductio Ostensiva est translatio syllogismi imperfecti ad perfectum per *propositionem*, vel *conversionem*, vel *transpositionem*, & dicitur *Ostensiva*, quia ostendit, quòd bonitas consequentiæ per clariorè præmissarum coordinationem ex principiis universalibus probari possit.

Reductio. Per impossibile est translatio syllogismi imperfecti ad perfectum per oppositionem contradictoriâ, ità ut ex contradictoriâ conclusionis negatæ & unâ præmissarum jam concessâ, in modo directo primæ figuræ deducatur contradictoria vel contraria alterius præmissæ etiam concessæ. Dicitur autem *Reductio*, per impossibile, quia concessis præmissis temerè negans

gans

gans consequentiam talis syllogismi bonè formati, cogitur concedere duas propositiones, vel immediatè vel mediatè contradictorias ut simul veras.

Reductio Expositoria est Translatio syllogismi imperfecti ad perfectum per mutationem medii communis in medium singulare, interendo eandem conclusionem in syllogismo singulari vel expositorio, quæ antea erat illata in syllogismo communi.

54 Quæres imò. Quomodo fiat Reductio ostensiva,

R. Ut fiat Reductio ostensiva,

Notentur imò literæ, B. C. D. F. quæ sunt initiales omnium modorum, & indè dignoscitur, ad quem modum perfectum imperfectus ostensivè reduci debeat, modus enim imperfectus incipiens à B. reducitur ad *Barbara*, à C. ad *Celarent*, à D. ad *Darii*, ab F. ad *Ferio*. Unde

Reducuntur { *BaraliP* ad *Barbara*, excipe *Baroco*
& *BoCardo*, de quibus paulò infrà.
} *Celantes*, *CeSare*, *CaMeStres* ad
} *Celarent*.
} *DabitiS*, *DaraPti*, *DiSaMiS*, *Da*
} *tiSi*, ad *Darii*.
} *FaPeSMo*, *FriSeSoM*, *FeStino*, *Fe*
} *laPton*, *FeriSon*, ad *Ferio*.

No.

Notentur 2dò consonantes *S, P, M, C.* 55
 quarum significationem indicant sequentes
 versus :

S vult simpliciter verti, *P* verò per accid.

M voli transponi, *C* per impossibile duci.

Sensus est: *S* vult simpliciter verti, propositio designata per vocalem, quæ literam *S* immediatè antecedit, debet converti simpliciter, ut : Major (*Ce*) in *CeSare*. *P* verò per accid. Propositio designata per vocalem, quæ literam *P* immediatè antecedit, converti debet per accidens, ùr : Minor (*raP*;) in *DaraPti*, item conclusio (*liP*;) in *BaraliP*: quamvis enim ex Regulis conversionis propositio particularis affirmativa non convertatur per accidens, quia tamen conclusio in *BaraliP* facta est ex propositione universali affirmativâ in *Barbara*, quæ per accidens conversa est in particularem affirmativam, hinc dum *BaraliP* ostensivè reducitur in *Barbara*, conclusio illius exigit ope conversionis per accidens, redire ad universalitatem, undè conclusioni in *BaraliP* unicè à Dialecticis id privilegii datum est, ùt per accidens convertatur ex particulari affirmativâ in universalem affirmativam.

M vult transponi, si dictio symbolica, id est, designans modum, contineat literam

ram

ram *M*, in quacunq̄ue ex tribus syllabis positam, tunc *præmissæ* debent transponi, ut: si in primâ vel secundâ syllabâ dictionis sit litera *P* vel *S*, priùs propositio per syllabæ illius vocalem indicata convertatur, prout consonans *P* vel *S* exigit, & deinde major ponatur loco minoris, & minor loco majoris, ut mox declarabitur in *FaPeSMo*.

C per impossibile duci. Si litera *C* inveniatur in medio dictionis symbolicæ; ut in *BoCardo* & *BaroCo*, signum est, modum illum non posse reduci ostensivè.

56 *Pro Praxi Reductionis Ostensiva sit
Syllogismus in*

Fa Omnis homo est animal,
PeS Nullus equus est homo, ergo
Mo. Aliquod animal non est equus.

1°. Modus *FaPeSMo* incipit ab *F*, unde reducitur ad *Ferio*.

2°. Vocalis *A* in primâ syllabâ immediatè antecedit literam *P*, unde major debet converti per accidens sic: *Aliquod animal est homo*.

3°. Vocalis *E* in 2^{dâ} syllabâ immediatè antecedit literam *S*, unde minor debet converti simpliciter sic: *Nullus homo est equus*.

4°.

4to. In Dictione *FaPeSMo* ponitur litera *M*, unde præmissæ convertæ debent transponi sic: *Nullus homo est equus, aliquod animal est homo.*

5to. Ex præmissis sic positis sequitur conclusio, quam datæ præmissæ exigunt, & debet esse eadem, quæ antè erat in syllogismo imperfecto vel reducto, ergo *aliquod animal non est equus.* Habetur itaque totus syllogismus in
 Fe- *Nullus homo est equus,*
 ri- *Aliquod animal est homo, ergo*
 o. *Aliquod animal non est equus.*

MODUS FACILIOR REDUCTIONIS 57
 OSTENSIVÆ.

Primò. Attende ad literam initialem, ut cognoscas, ad quem modum syllogismus reduci debeat.

Secundò. Selige medium & extrema syllogismi reducendi.

Tertio. Secundùm exigentiam primæ figuræ medium in majore syllogismi reducantis sit subjectum, in minore prædicatum.

Quarto. Si præmissam aliquam ex syllogismo reducendo retinere possis, retine, aliàs ad faciendam præmissam negativam, combina medium illi extremo, quod medio repugnat, & ad

N

præ-

præmissam affirmativam combina medi-
um illi extremo, quod cum medio con-
nexionem habet, & res erit confecta.

58

Pro Praxi sit Syllogismus in:

Ce. *Nullum vitium est bonum,*
la. *Omnis virtus est bona,* ergo
re. *Nulla virtus est vitium.*

Cesare incipit à C, ergo reduci debet ad
Celarent.

Medium syllogismi est: *Bonum*, quod in
majore *Imæ* figuræ debet subijci, in minore
prædicari. Extrema sunt: *Virtus*, *Vitium*.

Major in *Celarent* debet esse universalis
negativa, pro illa inquire, quodnam ex am-
bobus extremis medio (*bonum*) repugnet,
& invenies: *vitium*. Major: *Nullum bonum*
est vitium, minor debet esse universalis affir-
mativa, & cum talis sit minor syllogismi re-
ducendi, in eâque medium (*bonum*) præ-
dicetur, eam retine: *omnis virtus est bona*.
Sequitur eadem conclusio, quæ erat antè,
Nulla virtus est vitium.

Ce. *Nullum bonum est vitium,*
la. *Omnis virtus est bona,* ergo
rent. *Nulla virtus est vitium.*

59 Adverte tamen *Imò*, si factâ reductione
secundùm hanc praxin, non inferatur con-
clusio *explicitè* eadem, quæ erat in syllogis-
mo *reducto*, erit tamen eadem *implicitè*
& æqui-

& æquivalenter, quæ explicanda est beneficio conversionis simplicis, quod salvâ bonitate consequentiæ fieri potest & etiam in reductione per impossibile, quandoque fieri debet, ut dicetur infra, N. 68.) sic Exemplum in

Di- *Aliquis lapis est trahens ferrum,*
 fa- *Omnis lapis est materialis,* ergo
 mis. *Aliquod materiale est trahens ferrum.*

Reductio fit in

Da- *Omnis lapis est materialis,*
 ri- *Aliquod trahens ferrum est lapis,* ergo
 i. *Aliquod trahens ferrum est materiale.*

Converte hanc conclusionem simpliciter; *aliquod materiale est trahens ferrum*, & est ipsa conclusio syllogismi reducti. Quod idem observandum est circa modos: *Baralip. Celantes, Dabitis, & Camestres.*

Adverte 2dò. Neutrum modum reductionis ostensivæ tenere in *Baroco* & *Bocardo*. Ratio est 1mò. Quia deberent propter litteram initialem *B.* ostensivè reduci in *Barbara*, quod fieri non potest, cum *Barbara* habeat tres propositiones universales affirmativas, atque ità exigat identitatem utriusque extremi cum medio, impossibile autem est, ut utrumque extremum in modis *Baroco* & *Bocardo* connectatur per identitatem cum medio, quia in illis sunt duæ propositiones ne-

gativæ, quæ exigunt unius extremi distinctionem à medio in una præmissâ, & amborum extremorum inter se in conclusione. Ratio est 2dò. Quia reductio ostensiva fit per propositionum conversionem aut transpositionem, sed neutra juvat in *Baroco* & *Bocardo*, quod *Declaratur*: in primis enim, si in *Baroco* propositiones transponerentur, major fieret particularis, quod est contra Regulam specialem primæ figuræ: *Nec Major particularis*. Deinde si juvaret conversio, tunc vel major, quæ est universalis affirmativa, deberet converti per accidens in particularem affirmativam, & sic totus syllogismus constaret puris particularibus. Vel minor, quæ est particularis negativa, deberet converti per contrapositionem, & tunc syllogismus constaret quatuor terminis, duobus finitis & duobus infinitis. Similiter in *Bocardo* si propositiones transponerentur, minor fieret particularis negativa, contra Regulam specialem primæ figuræ: *Nec minor esto negans*. Si verò fieri deberet conversio, major converteretur per contrapositionem, & sic sequeretur idem inconveniens, quod in *Baroco*. Aut minor converteretur per accidens, & sic etiam essent puræ particulares.

¶ Quæres 2dò, Quomodo fiat Reductio per Impossibile.

R. Ad

R. Ad faciendam Reductionem per impossibile, non attenditur ad literas initiales modorum, nec recurritur ad conversionem præmissarum, neque ad earum *absolutam* veritatem, ut fit in Reductione ostensivâ, sed procedendum est modo sequente:

Regula 1ma. Ut scias, ad quem modum ^{62.} directum primæ figuræ syllogismus tuus imperfectus reduci debeat, notabis verbum:

phEblFER - AxIs. Oblt - tErrAs.

sphErAmquE - quOt AnnIs.

In hoc versu ly: *phEblFER - AxIs*, constat quinque syllabis, & denotat *quinque modos indirectos 1mæ Figuræ.*

Oblt - tErrAs, constat quatuor syllabis, & denotat *quatuor modos 2dæ Figuræ.*

sphErAmquE - quOt AnnIs, constat sex syllabis, & denotat *sex modos 3tiæ Figuræ.*

Utrobique secundum eum ordinem, quo in versibus: *Barbara, Celarent* &c. enumerantur, ita ut uni modo una syllaba correspondeat.

Præterea in præfatis dictionibus attendendum est ad vocales, A, E, I, O, quæ etiam ponuntur in ultimis syllabis modorum directorum 1mæ Figuræ, *Barbara, Celarent, Daril, FeriO.* Dehinc vide, quænam syllaba ex illis dictionibus *phebifer axis* &c. modo syllogismi reducendi conveniat, & vocalis illius

syllabæ indicabit, quod syllogismus reduci
debeat ad illum modum directum primæ Fi-
guræ, qui eandem vocalem habet in ultimâ
syllabâ vel conclusione. Unde modi im-
perfecti, quibus convenit syllaba habens vo-
calem A, reduci debent ad *Barbar A*, E. ad
Celar Ent. I ad *Darii*. O ad *Ferio*. Juxta
sequens Schema:

phE - bl - fEr - Ax - Is. Ob - It - tEr - rAs.

Baral: Celant: Dabit: Fapes: Friso: Cesa: Carnes: Fessi Baro:
Ad Celar: Darii: Celar: Barb: Darii: Ferio: Darii. Celar. Barb.

sphE - rAm - quE - quOt - An - nis.

Darap: Felap: Disam: Datis: Bocar: Feris.
Ad Celar: Barb: Celar: Ferio. Barb: Darii.

63 *Regula 2da.* Cognito modo, ad quem fie-
ri debet reductio, *Contradictoria* conclusio-
nis negatæ in syllogismo reducendo, assu-
menda est pro unâ præmissâ syllogismi redu-
centis. Altera præmissa erit *una* ex duabus in
syllogismo reducendo concessis. An illa
contradictoria assumi debeat pro majore,
vel minore, & quænam ex concessis retinen-
da sit, docent sequentes versus:

64 Pro quinque Modis indirectis Primæ Figuræ,
Major sit minor, ut sit contradictio major,
Excipe Celantes, in quo convertitur ordo.
Sensus est: Ut modus indirectus primæ
Figuræ redacatur per impossibile, retinetur
sola

Sola *major* syllogismi reducendi (*minor* ejus omiffâ) & ponitur pro *minore* syllogismi reducendis, in quo pro *major* erit *contradictoria* conclusionis antea negatæ.

Sed ut reducatur *Celantes*, retinetur sola *minor* syllogismi reducendi (*Majore* ejus omiffâ) & ponitur pro *Majore* syllogismi reducendis, ejus *minor* est *Contradictoria* conclusionis antea negatæ. Exceptionis Ratio est, quia conclusio in *Celantes* est universalis negativa, & ejus *contradictoria* est particularis affirmativa, quæ si poneretur pro *Majore* reducendis, contra Regulam *Generalem primæ Figuræ Major esset particularis*.

Pro quatuor modis 2dæ Figuræ. 65

Servat Majorem, variatque secundam minorem.

Sensus est: Ut reducatur modus 2dæ Figuræ, retinetur *Major* syllogismi reducendi, & omittitur ejus *minor*, cujus loco in syllogismo reducente assumitur *Contradictoria* conclusionis negatæ.

Pro sex modis 3tiæ Figuræ.

Tertiam majorem variat, servatque minorem. 66

Sensus est: Ut reducatur modus 3tiæ Figuræ, servatur *minor* syllogismi reducendi, & omittitur ejus *Major*, cujus loco in syllogismo reducente ponitur *contradictoria* conclusionis negatæ.

Regula 3tia. Ex præmissis sic dispositis, in 67

N 4

sylo-

sylogismo reducende inferenda est conclusio. NB. *vel mediatè vel immediatè contradictoria* illius præmissæ, quæ est omissa. Scilicet, dum reducitur syllogismus imperfectus *1mæ & 2dæ Figuræ*: inferenda est *Contradictoria minoris* omissæ. Dum reducitur *Celantes*, & syllogismus *3tiæ Figuræ*, inferenda est *Contradictoria majoris* omissæ, cumq; propositionem jam omissam Adversarius antea concesserit, & etiam propter evidentem bonitatem consequentiæ in modis directis *1mæ Figuræ*, cogatur propositionem in reducende illatam concedere adigitur ad concedenda duo contradictoria, tanquam simul vera. Unde.

68 Colliges, & supra tactum est, quod in Reductione per impossibile non attendatur, an propositiones sint absolutè veræ; sed ex vi contradictionis, Adversarii bonam consequentiam negantis temeritas confundatur.

Dicitur est: *Conclusio NB. vel mediatè vel immediatè contradictoria*, quia dum reducitur *Baralip*, aut *Fapesmo*, item *Darapti* & *Felapton*, non inferitur quidem immediatè ipsa contradictoria propositionis antea concessæ, sed ejus contraria, attamen ex veritate duarum contrariarum sequitur veritas duarum contradictoriarum, & si propositio

positio contraria, quæ est subalternans vel universalis v. g. affirmativa, sit vera, pariter veræ erunt omnes subalternatæ vel particulares affirmativæ sub universali contentæ, ut dictum est *de Opposit. N. 9.*) quarum quælibet propositioni universali negativæ opponitur contradictoriè. Proinde cum in dictis modis reducendis immediatè inferatur contraria unius propositionis concessæ; mediatè inferatur ejus contradictoria.

Advertendum etiam. Si in reducente 69 inferatur propositio *indirectè* contraria vel contradictoria propositionis omissæ, recurrendum est ad conversionem simplicem propositionis illatæ, & mox apparebit oppositio *directa*.

Pro Praxi sit,

1mò. syllogismus indirectus 1mæ Figuræ, in:

Ba. *Omne animal est vivens.*

ra. *Omnis equus est animal, ergo*

lip. *Aliquod vivens est equus.*

Si negetur consequentia hujus syllogismi; sic procede:

Ex Regulâ 1mâ, modus *Baralip*. (qui est primus in ordine modorum indirectorum) habet sibi correspondentem syllabam *phE* in *Phebifer*. Ex modis directis primæ Figuræ, vocalem E in 3tiâ syllabâ habet *Celarent*, ergo *Baralip*, reduci debet ad *Celarent*.

Ex Regula 2da Versu Imo, Contradictoria negatæ Conclusionis ponitur pro majore sic: *Nullum vivens est equus*. Minor deinde omittitur, & major præfati syllogismi ponitur pro minore, sic: *sed omne animal est vivens*.

Ex Regulâ 3tiâ inferitur conclusio hæc: ergo *nullum animal est equus*, & erit syllogismus in:

Ce. *Nullum vivens est equus,*
 la. *Omne animal est vivens,* ergo
 rent. *Nullum animal est equus.*

Hæc conclusio convertitur simpliciter: *Nullus equus est animal*, & habetur contraria minoris antea concessæ. Ex istâ propositione universali negativâ sequitur particularis negativa: *aliquis equus non est animal*, Hæc verò est contradictoria minoris in *Baralip*. concessæ. Dum ergo in hoc syllogismo reducente Adversarius non potest negare majorem, cum sit contradictoria conclusioni negatæ; duæ autem contradictoriæ non possint esse simul falsæ, nec potest negare minorem, quæ erat major antè concessa, nec potest negare consequentiam, quæ est evidenter bona; debet concedere duas contradictorias, ut simul veras.

2dò. syllogismus in :

71

Ce- *Nullum vivens est cadaver,*
 lan- *Omnis homo est vivens, ergo*
 tes. *Nullum cadaver est homo.*

Hic modus est 2dus inter indirectos 1mæ
 Figuræ, eiq; correspondet *blin phebifer*, ex-
 go reducitur ad *Darii*.

Ex versu 2do, omittitur major, & ejus
 loco ponitur minor præcedens: *Omnis homo*
est vivens. Contradictoria prioris conclu-
 sionis ponitur pro minore: *Aliquod cadaver*
est homo, inferitur: ergo aliquod cadaver est
vivens; & est syllogismus in:

Da. *Omnis homo est vivens,*
 ri- *Aliquod cadaver est homo, ergo*
 i. *Aliquod cadaver est vivens.*

Conclusio convertitur simpliciter: *ali-*
quod vivens est cadaver, & est contradicto-
ria majoris antea concessæ.

3tio syllogismus 2dæ Figuræ, in : 72

Ba- *Omnis perjurus est sacrilegus,*
 ro- *Aliquis testis non est sacrilegus, ergo*
 co. *Aliquis testis non est perjurus.*

Huic modo correspondet syllaba: *rAs,*
 in: *Terras, ergo reducitur in Barbara.*

Ex versu 3tio Regule 2dæ, servatur Major:
Omnis perjurus est sacrilegus. Loco minoris
 ponitur Contradictoria conclusionis ne-
 gatæ: *Omnis testis est perjurus.* Inferitur con-
 clusio

clusio

clusio: ergo *omnis testis est sacrilegus*, quæ est contradictoria minoris in *Baroco* concessæ. Habetur itaque syllogismus in:

Bar. *Omnis perjurus est sacrilegus,*

ba. *Omnis testis est perjurus, ergo*

ra. *Omnis testis est sacrilegus.*

73. 4to, Syllogismus 3^{tiæ} Figuræ, in:

Da. *Omnis statua est figurata,*

ti. *Aliqua statua est marmorea, ergo*

si. *Aliquod marmoreum est figuratum.*

Huic modo correspondet syllaba: *quOr*,

in: *Quotannis*. Ergo reducitur ad *Ferio*.

Ex Versu 4to Regule 2^{dæ}, omittitur major præcedens, & ejus loco ponitur contradictoria conclusionis negatæ: *Nullum marmoreum est figuratum*. Minor servatur, *Aliqua statua est marmorea*. Infertur conclusio: ergo *aliqua statua non est figurata*, quæ est contradictoria prius concessæ majoris, & est syllogismus in:

Fe. *Nullum marmoreum est figuratum,*

ri. *Aliqua statua est marmorea, ergo*

o. *Aliqua statua non est figurata.*

74. MODUS FACILIOR REDUCTIONIS
PER IMPOSSIBILE.

Imò. Ex versu: *Phebifer - Axis &c.* cognosce, quo syllogismus debeat reduci.

2^{dò}. Contradictoriam conclusionis negatæ

gatæ sume pro una præmissa, pro altera præmissa assume unam ex propositionibus concessis, & quidem illam, in qua est unus terminus prædictæ contradictoriæ, alio tamen loco positus, ut, si ille in contradictoria sit subjectum, tunc in assumpta propositione sit prædicatum, vel e contra, & hic terminus erit *Medium* syllogismi reducentis.

3tio. Præmissam illam, in qua dictus terminus subjicitur pone pro majore, alteram, in qua ille prædicatur, pone pro minore, infer conclusionem modo, ad quem reducis, convenientem, & reduxisti.

Pro Praxi sit Syllogismus in:

75

Fes. Nullus injustus est laudabilis,

ti. Aliquis homo est laudabilis, ergo

no. Aliquis homo non est injustus.

Habet correspondentem syllabam *Er*, in: *Terras*, ergo reducitur ad *Celarent*. Assume contradictoriam conclusionis negatæ, & est: *Omnis homo est injustus*. Examina propositiones antea concessas, & videbis, terminum: *injustus*, in majore stare pro subjecto, qui in dicta contradictoria est prædicatum. Unde *Medium* syllogismi reducentis est: *injustus*. Pro ejus Majore erit Major concessa: *Nullus injustus est laudabilis*. Pro minore erit contradictoria negatæ conclusionis: *Omnis homo est injustus*. Conclusio
sic

fic infertur, ut in ea majus extremum (*laudabilis*) prædicetur de minore extremo (*homo*) ergo *nullus homo est laudabilis*, quæ est contradictoria minori prius concessæ, & emergit syllogismus in :

Ce- *Nullus injustus est laudabilis,*

la- *Omnis homo est injustus, ergo*
 rent. *Nullus homo est laudabilis,*

Quæres 3^{ti}o. Quomodo fiat Reductio

Expositoria ?

76 R. Patet ex dictis N. 53. quod Reductio Expositoria ita fiat, ut loco *Medii*, quod est terminus *communis*, ponatur terminus *singularis*, & ultrà invariatis propositionibus, inferatur eadem conclusio, quæ antè. Ubi

77 Advert. imò. Quod hæc Reductio aptissimè fiat in syllogismo 3^{tiæ} figuræ. Ratio est, quia in Reductione per expositionem *Medium* est terminus singularis, cui connaturalius est subijci, quàm prædicari, ergo cum in tertiâ Figurâ, *Medium bis subijciatur*, in hac commodiùs, quàm in aliis Figuris uti possumus dictâ Reductione.

78 2do. Hæc Reductio non fit ad aliquem modum perfectum 1^{mæ} Figuræ. Ratio est, quia syllogismus expositivus, utpote constans præmissis singularibus, *directè* ad nullum modum spectat, licet *indirectè* pertinet ad illum, ad quem per medium commune trans-

transferri potest. Unde etiam fit, ut Reductio Expositoria in tantum dicatur syllogismus imperfectum facere perfectiorem, in quantum eum clarius & velut *ad sensum* exponit.

Pro Praxi.

79

Sit Syllogismus in :

Di- *Aliquis homo est Logicus,*
 la- *Omnis homo est rationalis,* ergo
 mis. *Aliquod rationale est Logicus.*

Loco medii: *homo,* pone terminum singularem: *Petrus,* & cæteris in suo statu relictis sic argumentare:

Petrus est Logicus,
Petrus est rationalis, ergo
Aliquod rationale est Logicus.

INFORMATIO TERTIA.

De Argumentatione Sophistica.

Sicut non omne, quod splendet, aurum est, Sic non omnis Argumentatio, quæ refert speciem syllogismi, verè syllogismus est. Cum igitur cauto opus sit, ne Philosophi recens animus istis tricis involvatur, ideò has sibi partes Dialectica sumit, ut præscriptis legibus de formando bono syllogismo, designet locos Sophisticos vel modos, quibus

bus Sophistæ fallacias suas effingere solent, atque ita doceat Sophismata non facere, sed cognoscere, cognita solvere, evitare.

ARTICULUS PRIMUS.

De Locis Sophisticis.

2 **M**odi Sophisticè arguendi sunt tres. 1us *quoad formam*, si nempe non seruetur debita dispositio terminorum & propositionum. Desuper egit *Informatio* præcedens. 2us, *quoad voces*, quæ dicitur *Fallacia in Dictione*. 3^{ius}, *quoad res vel materiam*, quæ dicitur *Fallacia extra Dictionem*.

3 **Q**uæres imò. Quot sint *Fallaciæ in Dictione*.
R. Quinque, sequentes:

1ma est *Fallacia Æquivocationis*, quæ contingit, quando una *vox æquivoca*, metaphorica, aut analogica modò sumitur in hac, modò in illâ significatione. Exemplum *Æquivocationis* est: *Sol est causa diei*, aliqua *nota Musica est Sol*, ergo aliqua *nota musica est causa diei*, ubi *Sol* sumitur æquivocè, in *Majore* pro planeta, in *minore* pro tono musico. Exemplum *sensûs metaphorici* est: *quidquid currit, habet pedes*, *tempus currit*, ergo *tempus habet pedes*, ubi *currit*, in *majore* sumitur propriè, in *minore* metaphoricè. Exemplum *sensûs Analogici* est: *Omne sanum vivit*, *medicina est sana*, ergo *medicina vivit*, ubi in

ma.

maiore : *Sanum*, accipitur pro analogato principali, in minore pro analogato minus principali.

Valet tamen syllogismus, in quo pro medio ponitur terminus analogus analogiâ *Proportionalitatis propriæ*, hæc enim dicit rationem pluribus intrinsecam, eisque proportionaliter convenientem. V. G. *Omne ENS est unum, Petrus est Ens, ergo Petrus est unum.* Desuper in *Log. de Antepred.*

2da est *Fallacia Amphibologia*, quæ con-
tingit, quando *integra oratio* duplicem & ambiguum sensum habet. Exemplum est: *Qui haurit aquam cribro, debet esse penes aquam, volens discere sine libro, haurit aquam cribro, ergo volens discere sine libro, debet esse penes aquam*, ubi oratio: *Haurit aquam cribro*, in maiore habet sensum literalem, in minore proverbialem.

3tia est *Fallacia Accentus*, & contingit, quando vel variatur syllabarum quantitas, vel alio modo mutantur literæ, ut vox aspirata varietur in non aspiratam, vocalis in diphthongum, vox disyllaba in trisyllabam &c. Exemplum 1mi est: *Qui occidit, moritur, gladius occidit, ergo gladius moritur.* Exemplum 2di est: *Omnis Ara est in templo, Suile est Hara, ergo Suile est in templo.* Exemplum 3tii est: *Omnis Equus*

Equus

Equus est animal binnibile, Judex est Equus, ergo Judex est animal binnibile. Exemplum 4ti est: Anglus est natus in Anglia, Michaël est Angelus, ergo Michaël est natus in Anglia. Huc reducitur mutatio unius vocis in duas, vel econtra, talis est in hoc cavillo: Coloni Ensis est flagellum, Petrus est Coloniensis, ergo Petrus est flagellum.

6ta est *Fallacia Compositionis & Divisionis*. 1ma fit, quando à sensu *diviso* verò proceditur ad sensum *compositum* falsum. 2da contingit, quando à sensu *composito* verò proceditur ad sensum *divisum* falsum. Exemplum prioris est: *Duo & Tria sunt par & impar, quinque sunt Duo & Tria, ergo quinque sunt par & impar*, ubi *Duo & Trio* in majore sumuntur in sensu *diviso*, in minore verò sumuntur in sensu *composito*. Exemplum posterioris est: *Implicat currentem sedere, Petrus est currens, ergo implicat Petrum sedere*, ubi in majore *Currere & Sedere* habent sensum *compositum*, in minore autem & conclusionem sumuntur in sensu *diviso*. *V. de Propos. N 30.*

6ta est *Fallacia Figuræ Dictionis*, & contingit, quando per *solacismum* transitur ab uno genere grammaticali ad aliud, item, quando transitur de uno ad aliud prædicamentum. Exemplum 1mi est: *Omnis ho-*

mo

mo est sensitivus, mulier est homo, ergo mulier est sensitivus. Exemplum 2di est: Quidquid heri emisti, hodie comedisti, carnem crudam heri emisti, ergo carnem crudam hodie comedisti. ubi ly: Quidquid, in majore accipitur absolute, pro sola substantiâ rei emptæ, in minore verò & conclusione accipitur etiam pro ejus qualitate, sive pro carne, affectâ cruditate. Idem vitium est in hoc sophismate Hæreticorum: Quod Christus in ultimâ Cænâ sumpsit in manus, hoc dedit Discipulis, panem sumpsit in manus, ergo panem dedit discipulis, & solvitur, vel negando coam (propter fallaciam figuræ dictionis) vel hac distinctione: quod Christus sumpsit in manus, hoc, quoad accidentia, dedit Discipulis, C. maj. hoc quoad substantiam, N. maj. & C. min. dist. conf. ergo panem quoad accidentia dedit Discipulis, C. coam. panem quoad substantiam, N. coam. Christus enim dedit Discipulis panem consecratum, in quo non manet substantia panis, sed sola ejus accidentia, ut Fides docet.

Quæres 2dò. Quot sint Fallaciae extra dictionem?

R. Octo, sequentes:

Ima est Fallacia Accidentis, quæ contingit, quando id, quod convenit accidenti,

denti, dicitur convenire subjecto accidentis. Ubi Accidentis accipitur in lato sensu pro omni eo, quod aliquo modo vel realiter, vel ratione distinguitur à subjecto. Exemplum est: *Risibile est proprietas, homo est risibilis, ergo homo est proprietas*, ubi ly: *proprietas*, in majore attribuitur accidenti proprio hominis, & in conclusione, illius accidentis subjecto, sc. homini. Ad hanc fallaciam spectant sophismata, quæ peccant ex mutatione suppositionis, aut procedunt à non distributo ad distributum.

9 2da est Fallacia à dicto secundum quid ad dictum simpliciter, & coniungit, quando ab eo, quod rei convenit cum addito, vel cum restrictione aut diminutione, fit argumentatio ad id, quod convenit rei absolute. Exemplum est in his: *Est homo mortuus, ergo est homo. Natura humana Christi est creata, ergo Christus est creatura*, ubi in antecedente Christus tumitur cum limitatione ad naturam humanam, in consequente autem absolute pro supposito d vi no. *V. de Diminut. N. 46.*

10 Adverte præterea, quòd à termino, supra quem cadit restrictio vel diminutio, non valeat argumentum ad eundem terminum absolute sumptum, valeat tamen à

ter-

termino restringente ad eundem terminum
 absolute acceptum, v. g. *Est Homo Mortuus,*
 ergo *est Mortuus.* Ad prædictam fallaciam,
 pertinet transitus à sensu accommodo ad ab-
 solutum, v. g. *Quidquid non amisisti, adhuc*
habes, cornua non amisisti, ergo cornua ad-
huc habes, ubi major vera est tantum in
 sensu accommodo, de eo, quod *non amisisti,*
 & aliquando *habuisti.*

3^{ia}. Fallacia est *Ignorantiæ Elenchi,* in II
 quâ Sophista aliquid infert, quod apparet
 contradictorium propositioni concessæ; &
 tamen vera contradictorium non est. Ex-
 emplum est in his: *Christus ut homo est pas-*
sibilis, ut Deus non est passibilis, sed esse passi-
bile & non esse passibile sunt contradictoria,
 ergo de Christo verificantur contradictoria,
 Item: *Homo, in quantum animal, sentit; in*
quantum rationale, non sentit, sed sentire &
non sentire sunt contradictoria, ergo de ho-
mine verificantur contradictoria. Fallacia
 est, quia in primo Exemplo, *esse passibile, &*
non esse passibile, non cadunt supra idem se-
cundum idem, nam esse passibile dicitur de
 Christo secundum naturam humanam; *non*
esse passibile dicitur de Christo secundum
 naturam divinam. In altero Exemplo *sentire*
 & *non sentire* cadunt supra diversas for-
 malitates ejusdem hominis, ut audies in

Logicá, consequenter neutrobique sunt contradictoria, cum contradictio debeat esse affirmatio & negatio eisdem, de eodem, secundum idem, sumptum eodem modo, & in iisdem circumstantiis.

12 4ta. Fallacia est *Petitio Principii*, quæ contingit, quando idem probatur per idem, vel per Synonymiam. Exemplum est in his: *Anima non potest mori, ergo est immortalis. Caro suilla nutrit, ergo lardum nutrit. ubi*

13 Advertendum imò, pro praxi inter disputandum, quod sæpè fiat, ut Arguens ad eludendam solutionem Respondentis, clamet: *Hec solutio est Petitio Principii, datur pro responsione; quod est in questione, v. g. dum OppONENTI contra Præmotionem Physicam: Voluntas Physicè Præmota, est determinata ad unum, ergo non est libera, Thomista responder; D. ant. est ad unum determinata per modum liberi C. ant. per modum Naturæ N. ant. & Coam. Reclamat Advertarius; Petitur Principium!* sed falsum est, Responsio enim deducta ex fundamento, per quod Thesis defendenda sufficienter est probata, non est Principii Petitio; sed Possessæ Veritatis Declaratio.

14 2dò. Non semper est *Petitio Principii*, quando pro medio syllogismi assumitur Definitio, ad probandum aliquid de Definito,

v. g. in hoc syllogismo: *Omne animal rationale est risibile, homo est animal rationale, ergo homo est risibilis*, non petitur principium, cum assumatur definitio hominis pro medio, ad probandam de homine proprietatem, ab ipsâ hominis naturâ (quam Definitio declarat) profluentem. Cæterùm, si definitio assumeretur, ad probandum de homine aliquod accidens commune vel extraneum naturæ hominis, tunc benè diceretur principium peti. v. g. *Animal rationale est album, homo est animal rationale, ergo homo est albus*.

5ta. Fallacia est *Termini antecedentis & 15 Consequentis*. Per terminum Antecedentem intelligitur terminus *inferior* vel minùs latè patens. Per terminum Consequentem intelligitur terminus *superior* vel latius patens. v. g. *animal* est terminus consequens, & superior homine, *homo* est terminus antecedens, & inferior animali.

Committitur hæc Fallacia, imò, quando ex termino consequente, per affirmationem infertur terminus antecedens, ut: *est animal, ergo est homo*. 2dò, quando ex termino antecedente, per negationem infertur terminus consequens, ut: *non est homo, ergo non est animal*, quasi *homo & animal* essent termini convertibiles, in quibus ab affirmatione vel

negatione unius, arguere licet ad affirmatio-
nem vel negationem alterius. Unde patet
in hoc syllogismo: *Qui dicit Petrum esse ani-
mal, dicit verum; qui dicit Petrum esse bru-
tum, dicit eum esse animal, ergo qui dicit Pe-
trum esse brutum, dicit verum*: committi
fallaciam consequentis, cum ex eo, quod
Petrus sit animal, inferatur, quod sit bru-
tum. Quamvis adhæc syllogismus in eo
peccet, quod medium non distribuat, si
enim *animal* in majore accipiatur distribu-
tivè, pro omni animali, major est falla-

16 6ta. Est Fallacia non Cause, ut Cause, &
contingit, quando effectus attribuitur ali-
cui rei, tanquam Cause, quæ tamen non est
causa vera & per se, licet possit esse causa
per accidens. Exemplum est: *Quod est causa
hæresis, perniciosum est, scientia est causa hæ-
resis, ergo scientia est perniciosa*, ubi scien-
tia adducitur pro causa hæresis, cum ta-
men non scientia; sed arrogans præsumptio
& abusus scientiæ hæresin excitât.

17 7ma. Est Fallacia plurimum Interrogationum
instar unius, & contingit, quando sophista ad
plures interrogationes dari petit unam re-
sponsum, v. g. si quærat, *an homo & la-
pis sit animal*, & respondeatur affirmativè,
inferet, ergo *lapis est animal*. Si respondeatur
negativè, inferet, ergo *homo non est animal*.

Du.

Duplex igitur quaestio solvenda est duplici responso: *Homo est animal, & lapis non est animal.*

8va Est *Fallacia Disjunctivae Contradictionis*, & contingit, quando in syllogismo *disjunctivo* pro Majore ponuntur duo membra directè contradictoria, & deinde, *propter defectum debiti medii*, ex veritate unius contradictoriae in minore, inferitur veritas alterius contradictoriae, posita in conclusione, quod tamen est absurdissimum, cum enim duo contradictoria non possint esse simul vera; multo minùs veritas unius contradictoriae causet alterius veritatem.

Exemplum est: *Vel Petrus est homo; vel non est homo, sed Petrus est homo, ergo Petrus non est homo.* V. N. seq. & Soph. 10mum.

ARTICULUS SECUNDUS.

De Modo Respondendi ad Fallacias.

Modo triplici ad Fallacias responderi potest, imò servatà eadem vitiosâ dispositione Retorqueri potest sophisma in sophistam. v. g. si quis argueret per *fallaciam disjunctivae contradictionis*: *vel datur Ens Rationis vel non datur, sed datur Ens Rationis, ergo non datur*, sic potes retorquere, vel argumentum in Adversarium vertere: *Vel sophista argumentans est homo; vel non est ho-*
mo,

mo, sed est homo, ergo non est homo. Hoc tamen modo Respondendi, quia sapit confidentiam, parce & non nisi contra linguosum Argumentantem utendum est.

20 2do. Præmissis concessis; vel transmissis, velut ad emendandum syllogismum & eruendam veritatem impertinentibus, *Negatur Consequentia*, & ostenditur vitium syllogismi, *PRO PRAXI* tamen: Cavendum est imprimis, ne lingua deproperet. Negare Coam, & postmodum hæreat in vitio eloquendo. Facile fit, ut advertatur syllogismum esse vitiosum, & non statim deprehendatur vitium, quo passu ad distinctionem recurri præstat. Deindè doctis & moderatis opponentibus non facile neganda est syllogismi Coa, neque etiam tunc, si vitium irrepat præter Arguentis intentionem, eo enim passu humanitas Defendentis exigit potius opportunam distinctionem adhiberi, quàm inurbanâ temeritate Negatâ Coâ OppONENTI insultari. Quod si Defendens advertat, sophisma aut studio confundendi, aut exercitii gratiâ proponi, Coam neget, vitium assignet.

21 3tio. *Commoda Distinctio* applicabitur distinguendis *duabus* propositionibus syllogismi, quod ipsum si fieri non possit (ut in variis sophismatibus docebit usus, atque
exim-

exindè sapissimè cognoscitur, syllogismum esse sophisticatum) ad 2dum Respondendi modum recurri oportebit.

PRO EXERCITIO.

Ponuntur & solvuntur quadam
Sophismata.

Primum: *Vir est major Puerò, sed vir est 22 monosyllabum; puer est disyllabum, ergo monosyllabum est majus disyllabo.*

R. Mutari suppositionem, quia *Vir & Puer* in *Majore* supponunt *formaliter*, pro rebus vel personis, ad quas significandas illa nomina sunt imposita. In *minore* supponunt *materialiter* pro nominibus ipsis.

2dum: *Hic canis est pater, hic canis est tuus, ergo hic canis est tuus pater.*

R. Committi fallaciam *Amphibologiae*, cum *tuus* in *minore* sumatur *possessivè*, in *conclusionè* *effectivè*, pro causâ tuâ producente. Præterea *medium: hic canis* ingreditur *conclusionem*.

3tium. *Quod ego sum, tu non es, ego sum homo, ergo tu non es homo.*

R. Procedi à non distributo ad distribu-
tum, quia: *homo*, prædicatum minoris affir-
mativæ, supponit *determinatè*, & prædica-

tum

tum conclusionis negativæ, supponit *distributive*.

4um: *Quod ego habeo, hoc tibi do, ego habeo oculos, ergo tibi do oculos*

R. Velly: *quod*, in Majore supponit pro aliquo, & *medium non distribuitur*, minor enim sic disponenda est: *sed oculi sunt aliquid, quod ego habeo.*

Velly: *quod*, in Majore supponit pro omni, & sic in sensu *absoluto* falsa est, & vera quidem in sensu *accommodo*, si intelligatur omne, *quod habeo, & tibi dare possum*, sed jam falsa est minor, sic construenda. *sed oculi sunt aliquid, quod habeo, & tibi dare possum*, vel minore omisâ N. coa, propter transitum à *suppositione Accommodâ ad Absolutam*.

5um: *Omne animal præter hominem est irrationale, omnis homo est animal, ergo omnis homo præter hominem est irrationalis.*

R. Inprimis *Medium non satis distribui*, animal enim in Majore supponit pro solâ specie bruti, & in minore pro specie humanâ. Deindely: *præter hominem*, quod est pars mediî ingreditur conclusionem, unde fit, ut conclusio involvat duo contraria, sic enim exponitur: *Omnis homo est irrationalis, excepto homine*, quæ exceptio æquivalet huic propositioni: *Nullus homo est irrationalis*. Formetur ergo syllogismus: *Omne*

ant.

*animal præter hominem est irrationale, sed
omnis homo est animal præter hominem, ergo
omnis homo est irrationalis, at minor tunc est
falsa, si enim ly: Animal præter hominem su-
matur ut æquivalens uni termino, idem est
ac brutum, & sic exponitur: Omne brutum
est irrationale (vera) Omnis homo est brutum
(falsa) si verò ly: Præter hominem sumatur
prout æquivalet virtualiter inclutæ propo-
sitioni negativæ, sic exponitur minor: Omnis
homo est animal & nullus homo est animal.
Ecce iterum duo contraria, quæ simul vera
esse non possunt.*

*6tum: Omne secundum sequitur immedia-
tè primum, omne tertium sequitur immediatè
secundum, ergo omne tertium sequitur im-
mediatè primum.*

*R. Syllogismus constare quatuor terminis,
qualy: secundum positum in Majore pro
subjecto est medium, & in recto, in minore
verò est in obliquo: neque est totum præ-
dicatum, cum minor sic resolvenda sit:
Omne tertium est sequens immediatè secun-
dum, ubi patet, quod prædicatum sit: Se-
quens immediatè secundum.*

*7mum: Nulla formica est major lepore,
omnis leo est major formicâ, ergo nullus leo est
major lepore.*

*R. Laborate eodem vitio, & minorem sic
dispo.*

disponendam, *omnis leo est formica*, quam fallam nemo non videt.

8vum: *Omnes electi sunt vocati, pauci sunt electi*, ergo *pauci sunt vocati*, contra illud Christi, *Multi sunt vocati, pauci verò electi*.

R. Distribui terminum: *vocati in conclusione*, qui in *Majore* non erat distributus. *Conclusio enim propter ly: pauci* est virtualiter negativa, sic explicanda: *Præter aliquos nulli sunt vocati*, ubi *ly: vocati* est prædicatum propositionis negativæ, quod supponit distributivè, ex dudum dictis.

9num: *Omnis logica est vel naturalis; vel artificialis*, non *omnis logica est naturalis*, ergo *omnis logica est artificialis*.

R. Committi *Fallaciam divisionis*, prædicatum enim majoris in sensu composito convenit logicæ in communi, utpote, quæ nec est tantum naturalis; nec tantum artificialis, sed indifferens ad naturale & artificiale, consequenter neutrum divisim de logicâ in communi enunciari potest, quod tamen fit in minore & conclusione, ubi *naturale & artificiale* invicem divisa prædicantur, simile vitium est hoc: *Omne animal est vel homo vel brutum*, non *omne animal est homo*, ergo *omne animal est brutum*.

10mum, *Vel Logica est scientia, vel non est speculativa*, *logica est scientia*, ergo *logica non est speculativa*.

R. Com-

β. Committi *Fallacia compositionis*, quia transitur à sensu divisiivo majoris, ad sensum copulativum minoris simul & conclusionis, major enim est disjunctiva, atque ita exigit veritatem *unius* partis tantum, in fato autem syllogismo deducitur utraque pars, ut veta, in minore, quòd Logica sit scientia, in conclusione; quod non sit speculativa.

11mùm: *Nullum immortale est mortale, cujuslibet hominis altera pars (anima) est immortalis, ergo cujuslibet hominis nulla pars est mortalis.*

β. Ly: Pars non distributum in minore, distribui in conclusione.

12mùm: *Nullus homo differt à rationali, omne brutum differt à rationali, ergo nullum brutum differt ab homine.*

β. Peccari in eo, quod pars medii (medium est: *Differens à rationali*) ingrediatur conclusionem, deberet ergo sic inferri; ergo *nullum brutum est homo*, & foret syllogismus in *Camestres*, totus verus, quia ly: differt à rationali, habet sensum virtualiter negativum; non est rationale, atque ita foret Major: *Nullus homo non est rationalis*, minor: *Omne brutum non est rationale*, quæ propositiones per æquipollentiam sic exponuntur: *Omnis homo est rationalis* (quia: *nullus*

non, æquivalet: *Omnis*) nullum brutum est rationale (quia: *Omnis non, est: nullus*) ergo nullum brutum est homo.

13ium: *Omnis Imperator est homo, solus Carolus VI. est Imperator. ergo solus Carolus VI. est homo.*

R. Ly. *homo, non distributum in Maggiore, distribui in conclusione, hæc enim exceptiva est, sic resolvenda: Præter Carolum VI. nullus est homo.*

14tum: *Oculus est necessarius ad videndum, oculus dexter est oculus, ergo oculus dexter est necessarius ad videndum.*

R. In primis *medium. oculus non distribuitur. Deinde transitur à suppositione confusâ ad determinatam, quia oculus in majore supponit confusè, pro, ter ly necessarius, quod est prædicatum confusionis. In minore supponit determinatè.*

15ium: *Nullum animal, dum quiescit, movetur, omnis equus est animal, dum quiescit, ergo nullus equus movetur.*

R. Ly: *Equus sumi in minore cum restrictione ad quiescentem, & in conclusione accipi sine restrictione, atque*

ita committit fallaciam dicti

secundum quid.

ARTICULUS ULTIMUS.

De Legibus & Praxi Disputandi.

PARAGRAPHUS PRIMUS.

Leges Disputandi.

Veritas Disputando inquiritur, S. Augustini 23
 I. sup. Genes. Sententia est, disputantibus observanda, ne juvenantes animos, audaciâ, etisi, pertinaciâ infessos afferant ad arguendum, respondendum, secus veritatem ad cavillos attonitam, altercando pel-
 lent à Curia ista, quam gravem amat, Philosophorum. Nec importunè in eam rem Cicero I. de Finib. *Maledicta* inquit, *contumelia & concertationes in disputando pertinaces, indignæ philosophiâ videri solent.*

Virtutis & Artis est (*OPPONENS* notet 24
 imò) Argumento excussè digesto, non è cavâ manu excusso accedere, tum missis ambagibus, aliisq; minutis Thesis (quam sibi delegit) ipsam posito statim medio invade-
 re, nec coacervatis synonymis, ludere lû-
 sum Grammaticalem. 2dò. Per decursum
 utatur *Methodo Aristotelicâ* arguendi per En-
 thymemata, aut syllogismos eos (quantum
 potest) breves. *Socratica methodus* proce-
 dendi per continuas quæstiones, extra usum
 est, & liberior, quàm pro disputando, cum

P

prom-

promptius eniteat veritas, si uterque disputans procedat (ut ajunt) *in formâ*. Non tamen ineptum est inter arguendum pauca paucis quærere, & contra datum responsum instare 3to. Det Respondenti justum spatium assumendi, nec argumentum positum mutatis (dum is assumit) terminis reformet. Det spatium respondendi, & distinguentem, mentem suam brevibus explicantem non interpellet. 4to. Negatam propositionem probet & inferat, aliàs defendens, salvo moderamine, jus habet replicandi, *non infertur Negatum*. Si distinctio data sit, directè instet, aut membrum negatum probando; aut si bene visum fuerit, ex membro concessio arguat ad intentum. Abstineat autem ab istis vulgaribus: *quid negat? quare negat Majorem, major est certa*, id enim fari est; non Philosophari. 5to. Si arguat *ab Autoritate*, fideliter citet locum, unde petiit textum, non mutilandum, aut si locum citare nesciat, textui parcat, secus à Respondente provocatus ad citandum, in ruborem veniet, & frustra fidem suam interpellabit. 6to. si instet *à pari*, abstineat à commentitiis istis, quæ furfurum instar coherent, & tendunt ad quodlibet ex quolibet inferendum. Argumentum paritativum optimum est, cujus paritas nititur ratione. Datâ semel

mel

mel fundamentali Disparitate, ludicrum erit eandem paritatem adduplicare, identidem clamando: detur iterum iterumq; & tertium Disparitas, quasi objecta *paritas* esset *identitas*, & amitteret conditionem suam, quam propriam habet, *claudicare*, frustra insuper petitur fieri satis, si semel factum satis, nec melius poterit; quàm ex fundamento, quod abinde arguens impugnet, aut Plato quiescere jubet. 7mo. Nunquam patiatur in se devolvi onus Respondendi, secus, ut erat armatissimus antè, videbit mox excussum se, & elusas vires argumenti elanguere. Fiat etiam, ut Respondens argumentum retorqueat, non tenebitur (nisi velit parcissimè) retorsioni respondere, satius erit retorsionem transmittere, & petere solutionem argumenti.

RESPONDENS. Notandum habet 1mo. 26

Dum Arguens est in proponendo, perbene attendat, & exceptum animo syllogismum, voce clarâ & alacri (non lento murmure) totum fideliter, non mutatis terminis ab Arguente positus assumat, quod commodè præstabit, dummodo ad medium advertat, & si probetur propositio negata, eam pariter mente teneat. Inter assumendum præfens sibi cogitet, quam propositionem conceda; quàmque neget, & dein' assumptum

syllogismum resumat, resumptam Majorem
 concedat, si vera sit, Neget, si falsa sit,
 Transmittat, si dubia sit vel impertinens,
 aut, si opus distinctione, aptis terminis
 distinguat. Majore negatâ sistat, & audiat
 probationem. Majore concessâ resumat
 minorem, eamque vel neget, vel distinguat,
 aut (si syllogismus vitiosus sit) concedat
 vel transmittat, & negatâ coâ vitium dete-
 gat. 2dò. Quanquam *transitus* in tantum
 juvet Defendentem, ut ei maneat integrum,
 propositionem transmissam deinde Nega-
 re, ratò tamen dicendum: *transseat*, & non
 nisi dum ex merito rei. Cæterum, si Op-
 ponens petat rationem transitûs, assigne-
 tur, quod modestius est quam propositi-
 onem transmissam, petitâ causâ transitûs,
 mox negare, nisi provocet ardentior Argu-
 mentans. 3tò. In omni bono syllogismo
distinguenda sunt propositiones *duæ*, sive
 Major & minor, sive Major & consequens,
 sive minor & *consequens*, ne tamen dicat
distinguo consequentiam, quam simpliciter
 concedendam vel negandam alibi dictum
 est. Datam distinctionem ne multis expli-
 cet, aliàs Arguenti suggeret arma, rogatus
 eam breviter exponat, non rogatus sileat,
 & alteri det copiam instandi. 4tò. Si ar-
 gumentum sit à pari, & antecedens verum,

con.

concedat, pergat ad consequens, quod, ubi locus est, ad rem natam distinguat, aut Negatâ consequentiâ det disparitatem, Novitii inventi est, dato antecedente sic laniare consequens: *si sit paritas*: C. coam, *si non sit paritas* N. coam, & tum velut sub prætextu directè instandi urgere Arguentem, ut probet esse paritatem. Dum iste jure petit disparitatem dandam sibi. 510.

Si argumentum sit ab Authoritate eam (quam resumet vel totam, si brevis sit; vel in compendio, si longior) extra formam explicet, aut respondeat hac formulâ: *explico textum sub distinctione*, tum distinguat. 610

Si Arguens vageretur ad materiam altioris scholæ, v. g. ad Theologiam, aut arguat *ultra* materiam subjectam, comiter monendus est, ut sistat intra limites materiæ ad disputandum datæ. Perindè Philosophus adstrictus non est ad respondendum difficultatibus Theologicis aliisque extravagantibus, nisi fors ex iis aliquas ipsa sibi adsciscat Philosophia, ut *Deum* in *Logicâ de Ente Rationis & Prædicamento substantiæ*, *de Universalibus naturam Angelicam*, in *Physicâ de causis Sacramenta*, *Concursum Dei*, in *Oct. Phys. Æternitatem mundi &c.* At nec in his ad plura cogitur Philosophus; quàm pro *spharâ & lege suâ*. 7mò. Teneat Res-

pondens conditionem suam, & nunquam subeat partes Opponentis. Dum res exigit, poterit indirectè ad argumentum respondere Retorquendo, non tamen in nudâ retorsione sistere debet, addendâ insuper responsio directâ vel in formâ. *Demum*, Adtemperet se personæ & qualitatibus Arguentis, ei gravi præstet se submissè gravem, moderato moderatum. An fervido fervidum? non itâ, memor veteris dicti; *irato telum eripe*, occurrat voce & animo temperatè vivido, sic mens collectior erit ad Respondendum, quanquam patientia læsa faciliè inardeat, & intentum ab Adversario plausum dividere amet.

PARAGRAPHUS SECUNDUS,

Praxis Disputandi.

26 **A**Uspicatur Disputationem *Defendens* *stans*, & præfatus SS. Trinitatem legit unam alterâmvè Thesin, & pergit: *Probatur* *ima Thesis*, probat imam, tum alteram, si Præsidi itâ videatur, secus dum is inquit: *Offerantur*, Defendens Theses offert, hâc formulâ: *Has Theses ex parte probatas ulterius examinandas offerimus* (titulat præsentés) titulosq; absolvit sic: *Cæterisque Dominis Auditoribus*. His dictis *stat*. Deinde *invicatus*,

Op-

Opponens surgit, ait: *Habeo gratias pro hu-* 27
manissima invitatione, argumentaturus contra
Thesin (Thesin numerat, v. g. 2dam, de
 Terminis) *dicentem* (legit) quod Copula non sit
 terminus, *pono tale medium*: Subjectum propositionis
 est Terminus, sed copula est subjectum propositionis,
 ergo copula est Terminus.

Defendens, antequam assumat, præmit- 28
 tit hanc formulam *Argumentaturus*: titulatur
Opponens; *Doctor Theologiæ Plurimum*
Reverendus, Eximius, Sapientissimus Dominus
 vel *Pater* (aliàs pro gradu & officio) *Ad-*
modum Reverendus & Doctissimus, Reve-
rendus Dominus vel Pater, Religiosus Fra-
tar, Ornatus & Eruditus Dominus) *contra*
Theses nostras elegit sibi Thesin 2dam de Termi-
nis, dicentem: Copula non est terminus: *contra*
quam ponit tale medium (assumit totum syllo-
 gismum) Subjectum Propositionis est Terminus, sed
 Copula est subjectum Propositionis, ergo Copula est Ter-
 minus. Sic assumpto syllogismo pergit: *Quan-*
doquidem sic argumentatur, resumo & respon-
deo. Si *Opponens* sit *Doctor Theologiæ,*
Defendens stat per totum argumentum,
 aliàs sedet, & resumit: Subjectum Propositionis est
 Terminus (Respondet) *Concedo majorem* (re-
 sumit minorem) sed Copula est Subjectum Proposi-
 tionis [Respondet) *nego minorem*

Opponens: *Probo minorem*, Hæc est vera
 Propositio: Copula non est Subjectum Propositionis,
 ergo Copula est Subjectum Propositionis. De-

Defendens assumit totum Enthymema, deinde resumit ant. & respondet *Concedo ant.*, resumit cons., & respondet *Nego Coam.*

Opp. *Probo Coam.* Si vera sit hæc Propositionio: Copula non est Subjectum Propositionis, ergo Copula est id, de quo aliquid dicitur, sed id, de quo aliquid dicitur, est Subjectum, ergo si &c.

Def. assumit, resumit, respondet: *Distinquo Sequelam majoris*, Ergo Copula signatè sumpta est id, de quo aliquid dicitur *C: Sequelam Majoris.* Copula exercitè sumpta, *N. Seq. Maj.* Resumit minorem, & respondet: *Concedo minorem*, resumit *Cons.* & distinguit: Ergo Copula signatè sumpta est Subjectum Propositionis, *Concedo coam.* Copula exercitè sumpta, *Nego Coam*

- 29 Opp. *Contra* Sed etiam in dicta Propositione Copula exercitè sumpta est subjectum, ergo contra solutionem, Def. Ass. Res. Rdet: *nego minorem subsumptam.*

Opp. *Probo minorem subsumptam:* Illud est subjectum propositionis, de quo aliquid vel affirmatur vel negatur, sed in dicta propositione de copula exercitè sumpta aliquid negatur (retervat probationem, negatur, quod sit subjectum) ergo &c.

Def. Ass. Res. maj. respondet: *Concedo majorem*, Res. min. Rdet: *distinguo minorem* Sed in dicta Propositione de Copula sumpta exercitè quoad exercitium nominis significantis, negatur quod sit subjectum, *Concedo min.* de Copula sumpta exercitè quoad exercitium verbi copulantis *nego min.* Res. cons. & respondet: Ergo Copula sumpta exercitè quoad exercitium nominis significantis

nificantis est Subjectum *C Coam*. Copula sumpra exercitè quoad exercitium verbi copulantis *N. Coam*. Explicat (si petatur) in dicta propositione ponitur quidem pro subjectum vox: *Copula*, quæ est nomen exercitè significans, non tamen ejus subjectum est Copula exercitè uniens prædicatum subjecto &c.

Peracto postmodum Argumento, absolvitur Opponens, solenni formulâ:

Habemus Gratias,

Hic terminum obtinet à Terminis coepta via Brevis ad Logicam. Age (bono tuo strata Via est) PHILOSOPHE MONTANE, studiosis eam passibus animi curre, decurre. Fixi in Bivvis Indices informabunt dubium te, & dirigent, ut rectam teneas, & Cursum Philosophicum laude multâ consummes,

INDEX

INDEX

INFOMATIONUM.

Prænotamen Generale de Naturâ Dialecticæ
Et Tribus Operationibus mentis. Pag. 1.

PARS PRIMA,

De pertinentibus ad simplicem Apprehensionem.

INFORMATIO PRIMA.

De Terminis.

<i>Artic. I.</i> De Naturâ termini Vocalis,	6
<i>Artic. II.</i> An Voces extra Propositionem sint actu Termini.	12
<i>Artic. III.</i> De Divisione Termini Vocalis.	16
<i>Paragraph. I.</i> De quinque primis divisionibus termini Vocalis.	17
<i>Paragr. II.</i> De Cæteris divisionibus termini.	30

INFORMATIO SECUNDA

De Nomine Verbo & Oratione.

<i>Artic. I.</i> De Nomine.	38
<i>Artic. II.</i> De Verbo.	42
<i>Artic. III.</i> De Oratione.	47

INFORMATIO TERTIA.

De Modis sciendi.

<i>Artic. I.</i> De modo Sciendi in Communi,	50
<i>Artic. II.</i> De Definitione.	53
<i>Artic. III.</i> De Divisione.	61

PARS SECUNDA.

De Pertinentibus ad Judicium.

INFORMATIO PRIMA.

De Propositione.

<i>Artic. I.</i> De Naturâ Propositionis,	65
<i>Artic. II.</i>	

INDEX.

<i>Artic. II.</i> De divisionibus Propositionis.	68
<i>Artic. III.</i> De Propositione Hypotheticâ.	81

INFORMATIO SECUNDA.

<i>De proprietatibus terminorum intra Propositionem.</i>	83
--	----

<i>Artic. I.</i> De Naturâ suppositionis.	85
<i>Artic. II.</i> De Divisionibus suppositionis.	88
<i>Artic. III.</i> De cæteris Proprietatibus Terminorum	100

INFORMATIO TERTIA, *De Proprietatibus Propositionis.*

<i>Artic. I.</i> De Oppositione.	110
<i>Artic. II.</i> De Æquipollentiâ.	122
<i>Artic. III.</i> De Conversione.	127

PARS TERTIA,

De pertinentibus ad Discursum.

INFORMATIO PRIMA, *De Argumentatione & ejus speciebus.*

<i>Artic. I.</i> De Naturâ Argumentationis.	135
<i>Artic. II.</i> De Divisione Argumentationis.	144
<i>Artic. III.</i> De Syllogismo.	149

INFORMATIO SECUNDA, *De Principiis Syllogismorum.*

<i>Artic. I.</i> De Materiâ Syllogismi.	153
<i>Artic. II.</i> De Formâ Syllogismi.	156
<i>Artic. III.</i> De Principiis extrinsecis dirigentibus.	168
<i>Artic. IV.</i> De Regulis Generalibus Syllogismorum.	175
<i>Artic. V.</i> De Regulis Specialibus Syllogismorum.	185
<i>Artic. VI.</i> De Principiis extrinsecis perficientibus.	188
Modus Facilior Reductionis ostensivæ.	193
Modus Facilior Reductionis per Impossibile.	204

INFOR.

I N D E X

INFORMATIO TERTIA,

De Argumentatione Sophisticâ. 207

Artic. I. De Locis Sophisticis. 208

Artic. II. De Modo respondendi ad Fallacias,
Solvuntur quædam Sophismata. 217

Artic. ult. de legibus & Praxi disputandi. 219

Paragr. I. Leges disputandi. 225

Paragr. II. Praxis disputandi. 230

4,
posuimus, explicare, videlicet quid verificari, & predicari possit, de istis nominibus in abstracto, & in concreto? Circa quod duæ regulæ assignari possunt.

Prima: Actiones, vel productiones significatæ per modum actionis non possunt predicari de relationibus, & notionibus in abstracto, bene tamen in concreto: sicut ista non est bona prædicatio Paternitas generat, filiatio spirat, filiatio generatur: ista autem prædicatio est bona, Pater generat, filius generatur.

Secunda regula: Propositiones significantes notionem in vi actionis, sed convenientiam, & identitatem unius ad alterum, æquè prædicantur de tractis, ac de concretis, nisi prædicetur una reo de altera: talis enim prædicatio semper est vera.

Exemplum primi: Paternitas est pater, vel est deus, vel est Deitas, & similes, omnes sunt veræ.

Exemplum secundi: Paternitas est spiratio activa, falsa, ut *suprà* diximus *præced. art.* Multò magis falsa est, si una relatio prædicetur de sua opposita, paternitas est filiatio, hæc enim non solum est falsa, sed hæretica quia destruit mysterium. Utræque regula sumitur ex S. Thom. *in hac. q. 32. art. 2.*

ubi negat actiones tribui notionibus in abstracto, ut paternitas generat, paternitas creat: possent propter identitatem substantiva personalia, essentialia dici de notionibus.

Ratio primæ regulæ illa est, quia actiones non sunt verè attribui, nisi principis operativis, principium autem operandi in concreto, & ut quod ipsum suppositum seu subsistens: principium operandi ut *quo*, est forma, quæ est ratio agendi, & pertinet ad naturam, seu virtutem operandi, sicut intellectus dicimur intelligere, voluntate velle, At verò

Circa secundam regulam, prædicari debent alia adungi, seu perfectiora, vel solius Patrem esse alium, Trinum, &c. de quibus autem quatuor orationes sunt. Quidam per se tem ei oppositam, nomen *alius*, aliter, ut ly *unicus*, ut ly *Solus*, tantum diversitatem, ut *omnium* *plex*, & similia.

Prima regula dicitur personis, in substantivè. E contra dicitur de personis, ut terminus trahitur dicitur Pater, & enim unitas in dictum est de hoc non attribuitur personæ *Deus*, ut cum dicitur attribuitur dictum est hoc nomen quia eadem est masculinè, & relativum, & requando refertur in natura, & est verum *Th. hic q. 31. a. de ad Petrum. c. nomine. Alius; R.*

